د مسلمانې ښځې خاصو احکامو ته یوه پاملرنه

لیکنه

ډاکټر/ صالح بن فوزان الفوزان

ژباړنه

عبد النافع زُلال

یهدی ولا یباع

ح وزارة الشؤون الإسلامية والأوقاف والدعوة والإرشاد، ١٤٢٤هـ

فهرسة مكتبة الملك فهد الوطنية أثناء النشر

الفوزان ، صالح بن فوزان

تنبيهات على احكام تخص المؤمنات. /صالح بن فوزان الفوزان

.- الرياض، ١٤٢٤هـ.

٢٠٨ ص ، ١٢ × ١٧ سم

ردمك : ٢-٤٤١-٢٩-٩٩٦٠

(النص باللغة البشتو)

١- المرأة في الإسلام ٢- العبادات (فقه إسلامي) أ- العنوان

ديوي ٢١٩,١ ١٤٢٤/٥٩١٧

رقم الإيداع : ١٤٢٤/٥٩١٧

ردمك : ٢-٤٤١-٢٩-٩٩٦٠

الطبعة الأولى

١٤٢٤هـ

بسم الله الرحمن الرحيم

سريزه

الحمد لله الذي قدر فهدى، وخلق الزوجين الذكر والأنثى، من نطفة إذا تمنى، وأشهد أن لا إله إلا الله وحده لا شريك له، له الحمد في الآخرة والأولى، وأشهد أن محمداً عبده ورسوله عُرج به إلى السماء فرأى من آيات ربه الكبرى، صلى الله عليه وعلى آله وأصحابه أولي المناقب والنهى، وسلم تسليماً كثيراً مؤبداً.

أما بعد:

لدې کبله چي ښځه په اسلام کي لوړ مقام لري، او زياتي دندي ورپه غاړه دي، او پيغمبر ﷺ به ښځو ته خاصي لارښووني کولې، او ددوی په باره کې دعرفات په خطبه کي هم توصيه کړېده، نو دا ددې خبري ښکارندوی*[1] ده چي دښځو

---

(١) دکومي کلمي خوا کي چي دستوري (*) نښه ده، نومړې کلمه د کتاب په اخير کي دمرادفو کلماتو په لست کي راغلې ده، نو دنومړي کلمې ددوهمي لهجې يا معنی لپاره دي لست ته مراجعه وشي.(ژباړن)

مسلماني ښځي ته په خاص ډول خطر متوجه دی، تر څو يې عزت پايمال شي، او له خپل اصلي حيثيت او مرتبې نه را پرېوځي، نو ځکه پکار ده چي نوموړي خطر ته دمسلماني ښځي پام راوګرځول شي، او دنجات لاره ورته په ګوته شي.

او زه هيله لرم چي دا کتاب به ددې لاري لپاره يوه نښه او علامه وي، چي د(مسلماني ښځي) دخاصو احکامو يادښت پکښي شويدی.

او دا کتاب يو ناچيزه عمل، او متواضع هڅه ده،او هيله ده چي لوی الله ﷻ به هغه (دبنده) دتوان په اندازه ګټور وګرځوي، او دا پدې لاره کي لومړی قدم دی، او هيله ده چي نور لوی او هر اړخيزه قدمونه به هم پدې لاره کي واخيستل شي، تر څو دا کار خپل دکمال درجې ته ورسيږي.

او هغه څه چي ما پدې بيړنی لحظه کي وړاندي کړي دي هغه په لاندي ډول دي:

لومړی فصل: عمومي احکام.

دوهم فصل: دښځي دجسمي زينت مربوط احکام.

دريم فصل: دحيض او استحاضت او نفاس مربوط احکام.

څلورم فصل: دلباس او حجاب (پردې) مربوط احکام.

پنځم فصل: دښځي دلمانځه مربوط احکام.

شپږم فصل: دښځي دجنازې دلمانځه مربوط احکام.
اووم فصل: دښځي دروژې نیولو مربوط احکام.
اتم فصل: دښځي دحج کولو مربوط احکام.
نهم فصل: دګډ ژوند او دهغه پای ته رسولو مربوط احکام.
لسم فصل: دښځو دعزت او عفت ساتلو مربوط احکام.

مؤلف

لومړی فصل: عمومي احکام

۱-داسلام نه مخکي دوره کي دښځي مقام:

داسلام نه وړاندي دوري څخه مراد دجاهليت هغه زمانه ده کومه چي په خاص ډول عربو او په عام ډول ټولو انسانانو پکي ژوند کاوه، په کومه کي چي انسانان له پيغمبرانو او دهدايت او ښيګڼي له لارو نه بې برخي وه، نو لکه څنګه چي په حديث کي راغلي- الله ددوی حال ته وکتل، او پرته له ځينو اهل کتاب نه، پر نورو ټولو عربو او عجمو يي خپل غضب نازل کړ.

او ښځي پدې وخت کي خصوصاً په عربي ټولنه کي- په يو مشکل او سخت وضعيت کي ژوند کاوه، ځکه چي دهغوی به ښځينه اولاد نه خوښيدل، او ځينو به هغه ژوندۍ ښخوله تر څو تر خاورو لاندي مړه شي، او ځينو نورو (چي به پريښودله) نو په ژوند کي به يې خواره او ذليله ساتله، لکه څنګه چي الله تعالی فرمايي: ﴿وَإِذَا بُشِّرَ أَحَدُهُمْ بِالأُنثَى ظَلَّ وَجْهُهُ مُسْوَدًّا وَهُوَ كَظِيمٌ ۞ يَتَوَارَى مِنَ الْقَوْمِ مِن سُوءِ مَا بُشِّرَ بِهِ أَيُمْسِكُهُ عَلَى هُونٍ أَمْ يَدُسُّهُ فِي التُّرَابِ أَلاَ سَاء مَا يَحْكُمُونَ﴾ [د النحل سورت: ۵۸-۵۹ آيتونه].

ترجمه: او کله چي لدوی نه يوه ته دلور زيری ورکړ شي نو مخ يي تور واوړي او له غوسي نه ډك شي، له خپل قوم او خلکو نه پټيږي د هغه بد زيري په خاطر، (نه پوهيږي چي) آيا دا (لور) په سپکوالي له ځان سره وساتي، او که يي ژوندۍ په خاورو کي ښخه کړي، نو دا ډيره بده فيصله ده کومه چي دوی يي (دالله ﷻ په باره کي) کوي.

او فرمايي: ﴿وَإِذَا الْمَوْؤُودَةُ سُئِلَتْ * بِأَيِّ ذَنبٍ قُتِلَتْ﴾ [د التکوير سورت: ۸-۹ آيتونه].

ترجمه: او کله چي له هغي لور نه چي په ژوندون ښخ شوې وه پوښتنه وشي، (چي) په کومه ګناه ښخه شوې وه.

الموءوده: هغه انجلۍ* ته وايي کومه چي ژوندی په خاورو کي ښخه شي تر څو هلته مړه شي.

او چي کله (به ښځه) له ښځيدلو نه بچ شوه، نو ډير دخوارۍ او سپکوالي ډك ژوند به يې وو، چي له خپلوانو نه به يې څوك مړ شو، نو دا به يې د ميراث نه محرومه وه، که څومره زيات مال به يې هم وو، او که څومره به دا غريبه او مسکينه هم وه؛ ځکه هغوی به ميراث يواځي نارينه* وو ته ورکاوه، نه ښځو ته، بلکه ښځه به له خپل خاوند نه دده دنورو اموالو په شان په

ميراث پاتي کيده، او ډير زيات شمير ښځو به ديوه خاوند سره ژوند کاوه، څکه چي هغوی به بيله کوم حد او اندازې نه ښځي کولي، بيله دي چي دهغو مشکلاتو او ظلم اوتيري په باره کي فکر وکړي کوم چي به ددوی ښځو ته په همدې خاطر رسيدلو.

۲-دښځي مقام په اسلام کي:

کله چي اسلام راغی نو دا ټول ظلمونه يې له ښځي نه لري کړل، او دهغې انساني کرامت او اعتبار يې بيا راژوندی کړ، الله ﷻ فرمايي: ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُم مِّن ذَكَرٍ وَأُنثَى﴾ [د الحجرات سورت: ۱۳ آيت].

ترجمه: اې خلکو ما تاسو له نر او ښځي نه پيدا کړي ياست.

نو پدې آيت کي الله ﷻ فرمايلي دي: چي ښځه دانساني ارزښت* په لحاظ له نارينه سره شريکه ده، لکه څنګه چي دعمل په ثواب او عذاب کي له هغه سره شريکه ده، ﴿مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِّن ذَكَرٍ أَوْ أُنثَى وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهُ حَيَاةً طَيِّبَةً وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُم بِأَحْسَنِ مَا كَانُواْ يَعْمَلُونَ﴾ [د النحل سورت: ۹۷ آيت].

ترجمه: د نر او ښځي نه چي څوك نيك عمل وکړي په

داسي حال کي چي مومن وي، نو هغه ته به (په دنيا کي) مونږ ښه ژوند ورکړو، او (په آخرت کي به) خامخا ددوی دنيکو عملونو اجرونه او ثوابونه ورکړو.

او فرمايي: ﴿لِيُعَذِّبَ اللَّهُ الْمُنَافِقِينَ وَالْمُنَافِقَاتِ وَالْمُشْرِكِينَ وَالْمُشْرِكَاتِ﴾ [د الاحزاب: ٧٣ آيت].

ترجمه: ددې لپاره چي الله منافقو نرو او ښځو ته، او مشرکو نرو او ښځو ته عذاب ورکړي.

او الله ﷻ لدې نه منعه کړيده چي ښځه دميړه په موروثه مال کي وشميرل شي، الله ﷻ فرمايي: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُواْ لاَ يَحِلُّ لَكُمْ أَن تَرِثُواْ النِّسَاء كَرْهًا﴾ [د النساء سورت: ١٩ آيت].

ترجمه: اې مومنانو تاسو ته روا ندي چي ښځي په زور سره دميراث په توګه* واخلئ.

نو اسلام ښځي ته دهغې دشخصيت استقلال ورکړ، او دا يي دميراث اخيستلو مستحقه وبلله، نه دا چي بل څوک يي دميراث په توګه واخلي، او وهغې ته يي دخپلو خپلوانو په ميراث کي حق ورکړ، الله ﷻ فرمايي: ﴿لِّلرِّجَالِ نَصِيبٌ مِّمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالأَقْرَبُونَ وَلِلنِّسَاء نَصِيبٌ مِّمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ

وَالأَقْرَبُونَ مِمَّا قَلَّ مِنْهُ أَوْ كَثُرَ نَصِيبًا مَّفْرُوضًا﴾ [د النساء سورت: ۷ آيت].

ترجمه: دنارينه وو لپاره په هغه مال کي چي مور او پلار او (نورو) خپلوانو (ميراث) پري ايښي وي حق دی، او دښځو لپاره په هغه مال کي چي مور او پلار او (نورو) خپلوانو (ميراث) پري ايښي وي حق دی، که دا (مال) لږ وي او که ډير، (دا دالله ﷻ له طرف نه) فرض شوې او ټاکل شوې حصه ده.

او فرمايي: ﴿يُوصِيكُمُ اللَّهُ فِي أَوْلاَدِكُمْ لِلذَّكَرِ مِثْلُ حَظِّ الأُنثَيَيْنِ فَإِن كُنَّ نِسَاء فَوْقَ اثْنَتَيْنِ فَلَهُنَّ ثُلُثَا مَا تَرَكَ وَإِن كَانَتْ وَاحِدَةً فَلَهَا النِّصْفُ﴾ [د النساء سورت: ۱۱ آيت].

ترجمه: الله ﷻ تاسو ته ستاسو داولادونو په باره کي وصيت (امر) کوي چي دنر برخه (په ميراث کي) ددوو ښځو په اندازه ده، او که چيري ښځي له دوو نه زياتي وې، نو هغوی لره د موروثه مال له درو حصو نه دوې حصې دي، او که يوه ښځه وه نو دهغي حق (دموروثه مال څخه) نيمه حصه ده.

او نور داسي آيتونه چي دمور، لور، خور، او ميرمني په حيث دښځي دميراث اخيستلو په باره کي راغلي دي.

او دګډ ژوند په حصه کي الله ﷻ زيات نه زيات دڅلورو

ښځو کول روا کړیدي، هغه هم پدې شرط چي دښځو په مینځ کي عدالت وکولای شي، او له دوی سره یي نیك ژوند او ښه سلوك واجب کړی دی، الله ﷻ فرمایي: ﴿وَعَاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ﴾ [د النساء سورت: ۱۹ آیت].

ترجمه: او خپلو ښځو سره په نیکۍ ژوند او سلوك وکړئ.

او مهر يې دښځي حق وګرځاوه، او امر يې وکړ چي هغه په پوره ډول خپله ښځي ته ورکړ شي، خو که هغې په خپله خوښه (چا ته) وروبخښه (نو بیا یي اخیستل روا دي)، الله ﷻ فرمایي: ﴿وَآتُواْ النَّسَاء صَدُقَاتِهِنَّ نِحْلَةً فَإِن طِبْنَ لَكُمْ عَن شَيْءٍ مِّنْهُ نَفْسًا فَكُلُوهُ هَنِيئًا مَّرِيئًا﴾ [د النساء سورت: ٤ آیت].

ترجمه: او ښځو ته دهغوی مهرونه په خوشحالۍ سره ورکړئ، او که چیري دوی په ښه زړه تاسو ته (له خپل مهرنه) څه در کړل، نو بیا یي په خوند او حلاله سره وخورئ.

او الله ﷻ ښځي ته دخپل خاوند په کور کي دواکدارۍ، امر کولو، منعه کولو، او پر خپل اولاد باندي دتسلط لرلو حق ورکړی دی، پیغمبر ﷺ فرمایي: «الْمَرْأَةُ رَاعِيَةٌ فِي بَيْتِ زَوْجِهَا وَمَسؤولَةٌ عَنْ رَعِيَّتِهَا» (بخاري).

ترجمه: ښځه دخپل خاوند په کور کي پالونکې ده، او دخپل لاس لاندي کسانو څخه مسئوله ده.

او پر خاوند يي دهغې خوراك او پوشاك دعادت سره سم فرض کړيدي.

۳-داسلام دښمنان او دهغوی لاس پوخي غواړی چي په اوس عصر کي له ښځي نه دهغي کرامت او حقوق واخلي:

داسلام دښمنان -چي په حقيقت کي دکفارو او منافقينو په شمول ټول دانسانيت دښمنان دي او کوم کسان چي په زړونو کي يې (دکفر او نفاق) مرض ځای نيولی دی- لدې نه ډير په غوسه* دي چي ښځه په اسلام کي دکرامت، عزت او حفاظت خاونده ده؛ ځکه داسلام دښمنان يعني کفار او منافقين غواړي چي ښځه دتخريب او ورانۍ وسيله او دام جوړ کړي چي په هغه سره دکمزوري ايمان او حيواني شهوت خاوندان ښکار کړي، تر څو له هغې نه خپل دسرکښه شهوت مقصد پوره کړي، لکه څنګه چي الله ﷻ فرمايي: ﴿وَيُرِيدُ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الشَّهَوَاتِ أَن تَمِيلُواْ مَيْلاً عَظِيمًا﴾ [د النساء سورت: ۲۷ آيت].

ترجمه: او هغه کسان چي دخپلو شهوتونو متابعت کوي غواړي چي تاسو (له دين څخه) په لويه پيمانه انحراف وکړئ (او

بې لارې شي.

او کوم مسلمانان چي په زړونو کي يې دنفاق مرض دی غواړي چي ښځه دشهوت او شيطاني غرايزو دخاوندانو لپاره يو ارزانه سودا وي، چي دوی يې د خپلو سترګو په وړاندی په ښکلي منظر سره ښکاره وګوري، او يا دا چي له هغي نه بله بده او بې حيا استفاده وکړي؛ نو ځکه خو دوی کوشش کوي چي هغه له خپل کور نه بهر* راوباسي تر څو له نارينه وو سره څنګ په څنګ کار وکړي، او يا دنرسي په شکل په روغتون کي دنارينه وو خدمت وکړي، او يا په الوتکه کي ميلمه پاله وي، او يا (دنر او ښځو) ګډ مکتب او مدرسه کي متعلمه يا معلمه وي، او يا په ستيج باندي اداکاره وي، او يا سندر غاړه وي، او يا په مختلفو نشراتي وسايلو کي په بي حيا او شهوت انګيزه آواز سره نطاقي وکړي.

بريښده او بداخلاقو مجلو دبريښده او بې حيا نجونو عکسونه* دخپلو مجلو درواجولو او خرڅولو وسيله ګرځولې ده، او څيني تاجران او دکارخانو خاوندان هم لدې عکسونو نه دخپلو مالونو درواجولو کار اخلي، او داسي عکسونه* په خپلو توليداتو او مالونو باندي نښلوي، چي دداسي بې ځايه او

غلطو کارونو او تدبيرونو په وجه ښځه په کور کې له خپلې اساسي وظيفې نه لېرې شوې ده، او په نتيجه کې يې خاوندان مجبوره شوي چې دخپلو اولادونو دتربيې او دکورونو دکارونو دتنظيم لپاره پردۍ خادمې* ونيسي، چې دا کار دډېرو فتنو او لويو ورانکاريو سبب ګرځېدلی دی.

۴- مونږ له کور نه بهر دښځې دکار کولو مخالف نه يو که چيرې دلاندنيو شرايطو سره برابر وي:

ا- کله چې ښځه کار ته ضرورت ولري، او يا ټولنه ددې کار ته داسې اړتيا ولري چې په نارينه وو کې څوك هغه کار نشي کولای.

ب- ښځه به دا کار به هله کوي چې دکور کار يې سرته رسولی وي، کوم چې ددې اساسي وظيفه ده.

ج- دا کار به دښځو په ساحه کې وي، لکه ښځو ته ښوونه کول، دهغوی معالجه کول، او يا دنرسې په حيث دهغوی خدمت کول، او دسړو څخه به جدا او بېل وي.

د- همدارنګه ښځې ته روا دي، بلکه فرض دي چې د دين احکام زده کړي، او يا يې دضرورت په وخت نورو ته وښايي، خو ښوونه به يې دښځو په مينځ کې وي، او همدارنګه کولای

شي چي (ديني) درسونو ته په مسجد او يا بل ځای کي حاضره شي، په شرط ددې چي مستوره او پټه به وي، او له نارينه وو څخه بيله وي، لکه څنګه چي داسلام په شروع کي به ښځو زده کړه کول او مسجدونو ته به تللې.

دوهم فصل

دښځي جسمي زينت پوري مربوط احکام

۱- [د فطري سنتونو[(۱)] احکام]:

پر ښځي لازمه ده چي هغه فطري سنتونه چي پدې پوري مخصوص دي پر ځای کړي، لکه: دنوکونو اخيستل او دهغو پاك ساتل؛ ځکه دنوکونو اخيستل دعلماوو په اتفاق سره سنت دي، او له هغو فطري سنتونو څخه دي چي په حديث کي راغلي دي، او دنوکونو په اخيستلو کي پاکي او ښکلا ده، چي په اوږدو پرېښودلو سره بد (او ناولي) ښکاري، او له ځناورو سره مشابهت لري، او دهغو لاندي خيري او ناپاکي يو ځای کيږي، چي دهغې دنني ته (دغسل او اودس په وخت کي) داوبو رسيدلو مخه نيسي.

خو ځيني ښځي دکفارو دتقليد او د سنتو څخه دبيخبرۍ په وجه نوکون اوږدوي.

---

(۱) فطري سنتونه لکه: نوکونه اخيستل، دبغلونو او مثاني دپاسه ويښتانو لري کول، او داسي نور.(ژباړن)

او همدارنګه دښځي لپاره دبغلونو او ذ نامه څخه لاندي ويښتان لري کول سنت دي، لکه څنګه چي په حديث کي راغلي دي، ځکه پدې کي (دبدن) ښايست دی، او بهتره داده چي هره اونۍ* دا کار وکړي، او له څلويښتو ورځو نه زيات پاته نه شي.

٢- دښځي دسر او وريځو دويښتانو، او نکريزو، او دويښتانو درنګولو احکام:

الف- ښځه بايد دخپل سر ويښتان اوږده کړي، او بيله ضرورته خرييل يي حرام دي.

دسعودي مفتي مرحوم شيخ محمد بن ابراهيم آل الشيخ وايي: او دښځو دويښتانو خرييل ناروا دي، او دليل يي هغه حديث دي کوم چي نسائي له علي *رضي الله عنه* نه، او بزار په خپل مسند کي له عثمان *رضي الله عنه* نه، او ابن جرير په خپل سند له عکرمه *رضي الله عنه* نه روايت کړی چي وايي: «پيغمبر ﷺ لدې نه منع کړې چي ښځه خپل ويښتان وخرييي»، او کله چي پيغمبر ﷺ د کوم شي په باره کي منعه وکړي، نو هغه به حرام وي تر هغه پوري چي دهغه دروا والي دليل نه وي ثابت شوی.

ملا علي قاري د مشکات په شرح (مرقاة المفاتيح) کي

وايي: دراوي دا قول چي «ښځه يي دويښتانو خرييولو څخه منع کړي ده»؛ دهغه وجه داده چي دښځي لپاره کوڅې په ښايست او ظاهري شکل کي دنارينه د ږيري په شان ده... (مجموع فتاوى الشيخ محمد بن ابراهيم ۴۹/۲).

اما دسر دويښتانو لنډول، که چيري دښايست لپاره نه وي، او دضرورت په وجه وي، نو کله چي ساتل يي ورته ګران وي، او يا ډير زيات اوږده شي، نو دضرورت په اندازه لنډول يي روا دي، لکه څنګه چي د پيغمبر ﷺ ځينو ښځو دهغه د وفات نه وروسته دا کار کړيدی، ځکه چي هغوی دپيغمبر ﷺ د وفات نه وروسته زينت پري ايښی وو، او دويښتانو اوږدولو ته يي ضرورت او حاجت نه وو.

خو که چيري دويښتانو د لنډولو څخه دښځي مقصد دکافرو او فاسقو ښځو، او له نارينه وو سره مشابهت وي، نو دا بي شکه حرام دي؛ ځکه دکفارو سره له مشابهت نه په عامه توګه، او دنارينه وو سره دښځي له مشابهت نه (په خاصه توګه) منعه راغلي ده، او که يي مقصد ښکلا او زينت وي، نو داسي ښکاري چي دا هم ناروا دي.

زمونږ شيخ محمد الامين الشنقيطي رحمت الله عليه په

کي رواج جوړ شوی چي ښځه خپل ويښتان د بيخونو سره نژدې لنډه وي، نو دا دانګريزانو طريقه ده، او د مسلمانو ښځو او مخکي له اسلام نه دعربو ښځو دطريقې څخه مخالفه ده، او دا دهغو انحرافاتو* څخه دي، چي دعامو خلکو په دينداري او اخلاقو کي راپيدا شويدي، او بيا ددې حديث په جواب چي دپيغمبر ﷺ ښځو به خپل ويښتان دومره لنډول چي دسر د پاسه به راغونډ شول داسي وايي: چي دپيغمبر ﷺ ښځو دهغه له وفات نه وروسته خپل ويښتان لنډ کړل، ځکه چي د هغوی ښايست او ډول ته حاجت او ضرورت نه وو، هغوی يواځي دهغه په ژوند کي ځان ښايسته کاوه، او دهغوی له تولو نه زياته ښکلا دهغوی په ويښتانو کي وه، اما دهغه له وفات نه وروسته دهغوی لپاره يو خاص حکم دی، چي په دنيا کي يوه ښځه هم ورسره په هغه کي برابره نده، او هغه دا چي له واده کولو څخه دهميشه لپاره دهغوی اميد قطع دی، نو هغوی دپيغمبر ﷺ سره دواده کولو په وجه تر مرګه پوري دهغو طلاق شوو ښځو په شان دي کومي چي په عدت[1] کي وي، او الله ﷻ فرمايي:

(۱) عدت هغه تاکلي شرعي مودي ته وايي چي ښځه يې له طلاق نه وروسته تيروي.(ژباړن)

﴿وَمَا كَانَ لَكُمْ أَن تُؤْذُوا رَسُولَ اللَّهِ وَلاَ أَن تَنكِحُوا أَزْوَاجَهُ مِن بَعْـدِهِ أَبَدًا إِنَّ ذَلِكُمْ كَانَ عِندَ اللَّهِ عَظِيمًا﴾ [د الاحـزاب سورت: ۵۳ آيت].

تـرجمه: او تاسـو لـره نـه ده روا چـي دالله پيغمـبر تـه ضـرر او تکلـيف ورسـوئ، او تاسـو تـه روا نـه ده چـي دده ښځـې (ازواج مطهـرات) دهغـه دوفـات څخه وروسته په نکاح کړئ، بيشکه دا دالله په نزد ډيره لويه (گناه) ده.

او لـه نارينه وو سره دواده کولـو څخـه نـا اميـدي دښايسـت دځينـي شيانو دروا والـي سبب وي، کـوم چـي بـيله دې سـبب نه روا نه وي[1].

نـو پـر ښځې باندي لازمه ده چـي دخپل سر ويښتـان وساتـي، او سـمبال يـې کړي، چوټي* يې کړي، او ورته روا نه دي چي هغه دسر دپاسه دځپ لخوا نه راغونډ کړي.

شـيخ الاسـلام ابـن تيمـيه وايـي: لکـه څنگه چـي ځينـي بـد

(۱) اضـواء البـيان ۵۹۸/۵-۶۰۱، او ښځـې تـه روا نـدي چـي پـدې کـار کـي دميړه اطاعـت وکـړي، ځکـه دالله ﷻ پـه مخالفـت کـي دمخلـوق اطاعـت روا نه دی.

کـاره ښځـي خـپل ويښتـان يو چوټي* جوړ کړي او د اوږو په مينځ کي يې ځوړند کړي (مجموع الفتاوی ۱۴۵/۲۲).

او شيخ محمد بن ابراهيم دسعودي مفتي رحمت الله عليه وايـي: او دا چي ځينـي مسـلماني ښځي پـدې زمانـه کـي خـپل ويښتـان دکفارو په شان له يوې خوا نه را ټول کړي او دخټ لخوا يې راغونډ کړي، او يـا يې دسر دپاسه راغونډ کړي، نو دا کار روا نـدی، ځکه چي پـدې کي دکفارو دښځو سره مشابهت دی، او له ابـو هريره *رضي الله عنه* څخه په يو اوږد حديث کي روايت دی چي وايـي: پيغمبر ﷺ فرمايـي: «صِنْفَانِ مِنْ أَهْلِ النَّارِ لَمْ أَرَهُمَا قَوْمٌ مَعَهُمْ سِيَاطٌ كَأَذْنَابِ الْبَقَرِ يَضْرِبُونَ بِهَا النَّاسَ وَنِسَاءٌ كَاسِيَاتٌ عَارِيَـاتٌ مُمِـيلاَتٌ مَائِلاَتٌ رُءُوسُهُنَّ كَأَسْنِمَةِ الْبُخْتِ الْمَائِلَةِ لاَ يَدْخُلْـنَ الْجَنَّةَ وَلاَ يَجِدْنَ رِيحَهَا وَإِنَّ رِيحَهَا لَيُوجَدُ مِنْ مَسِيرَةِ كَذَا وَكَذَا» (مسلم روايت کړی دی).

تـرجمه: پـه دوږخ کـي دوې ډلـي دي چـي مـا (هـيڅ) نـدي ليدلـي: يـو هغـه قـوم دی چـي دغـوا دلکـۍ پـه شـان شـلاخي (قمچينـي) ورسره وي او خلك* پـه وهـي، او (بلـه ډلـه) هغـه پټـې برينډې، کږې وږې، ښځـي دي چـي سرونه يـي داوښونـو دکـاږه بوکونـو* پـه شـان وي، (دا دوې ډلـي بـه) جنـت تـه نـه ځي، او نـه بـه

دجنت بوی ورته رسيږي، او بې شکه چي (دجنت) بوی له دومره دومره مسافې څخه احساسيږي.

او ځيني علماوو د «مائلات مميلات» تفسير داسي کړی دی چي دوی خپل ويښته پداسي کاږه (بد شکل) ږمنځوي*، کوم چي بدکاري ښځي يې ږمنځوي*، او دا ږمنځول* دکفارو دښځو او دهغو مسلمانو ښځو په شان دی کوم چي ددوی تقليد او پيروي کوي[1].

لکه څنګه چي مسلمانه ښځه دويښتانو له خرييلو، او بې ضرورته لنډولو نه منع ده، همدارنګه په ويښتانو پوري دنورو ويښتانو تړلو نه هم منع ده. لکه څنګه چي په بخاري او مسلم کي روايت دی: «لَعَنَ رَسُولُ اللهِ ﷺ الواصِلةَ والمُسْتَوصِلةَ».

ترجمه: پيغمبر ﷺ پر ويښتانو تړونکې، او ويښتانو اخيستونکې دواړو باندي لعنت ويلی دی.

(الواصله): هغه ښځي ته وايي چي خپل ويښتان دبلي ښځي له ويښتانو سره ونښلوي، او (المستوصله): هغي ښځي

---

(۱) مجموع فتاوی الشيخ ۴۷/۲، او همدارنګه الايضاح والتبيين دشيخ حمود التويجري تاليف ۸۵ صفحه دي وکتل شي.

ته وايي چي دبلي ښځي ويښتان له خپلو ويښتانو سره ننښلول غواړي، او دا کار ځکه حرام دى چي پدې کي جعل کاري (ډوکه بازي) ده، او په اوسني وخت کي د مصنوعي سر اغوستل هم له همدې ناروا کار (جعلي ويښتانو تړلو) له جملي ځخه دى، بخاري او مسلم او نورو دحديث کتابونو روايت کوي چي معاويه رضی الله عنه چي کله ومدينې ته راغی نو خطبه يې وويل، او يوه غنچه ويښتان يي راوويستل او ويي ويل: ستاسو ښځو ته څه پيښه ده چي په خپلو سرونو کي داسي ويښتان ږدي، ما دپيغمبر ﷺ ځخه اوريدلي دي چي وايي: «مَا مِنْ امرأةٍ تجعلُ في رأسِها شَعْراً مِن شَعْرِ غيرِها إلا كانَ زُوراً».

ترجمه: هيڅ يوه ښځه په خپل سر کي دبل چا ويښتان نه ايږدي، مګر داچي دا کار به جعل کاري او ساخته کاري وي.

او مصنوعي ويښته هغه دي چي د سر دويښتو په شان جوړ شوي وي، او په سر اغوستل يي جعل کاري (ډوکه بازي) ګڼل کيږي.

ب- مسلماني ښځي ته روا ندي چي دوريځو ويښتان ټول او يا يو څه واخلي او يا يي کم کړي، او يا داسي مواد استعمال کړي چي ويښتان ټول او يا لږ ليري کوي، ځکه دا هغه ناروا

کـار دی چې پيغمبر ﷺ دهغه پر کونکي لعنت ويلی دی، او پيغمـبر ﷺ پـر هغـي ښځـي چـي دبـل چـا دوريځـو وېښـتان دښايست په مقصد اخلي، او پر هغي ښځي باندي چي بل څوك يې دوريځو وېښتان اخلي لعنت ويلی دی، او دا کار دخدای ﷻ دخلقت او جوړښت بدلول دي په کوم چي شيطان قسم کړي چي انسان به په هغه سره ګماري، لکه څنګه چي الله ﷻ له هغه نه حکايت کوي: ﴿وَلَآمُرَنَّهُمْ فَلَيُغَيِّرُنَّ خَلْقَ اللَّهِ﴾ [د النساء سورت: ۱۱۹آيت].

ترجمه: (شيطان وايي) او زه به حتماً دوی پدې وګمارم چي دخدای ﷻ خلقت او جوړښت بدل کړي.

او په صحيح حديث کي له ابن مسعود رضی الله عنه نه روايت دی چي وايي: «لَعَنَ اللَّهُ الْوَاشِمَاتِ وَالْمُسْتَوْشِمَاتِ وَالنَّامِصَاتِ وَالْمُتَنَمِّصَاتِ وَالْمُتَفَلِّجَاتِ لِلْحُسْنِ الْمُغَيِّرَاتِ خَلْقَ اللَّهِ ﷻ».

ترجمه: الله ﷻ پر هغو ښځو چي بل چا ته شنه خالونه وهي او هغه چي خپل ځان ته شنه خالونه وهي، او پر هغو ښځو چي دبل چا ورځي اخلي، او هغه چي خپلي ورځي اخلي، او پر هغو ښځو چي دغاښونو مينځونه دښايست لپاره پراخوي، او دالله

ﷻ جوړښت بدلوي، لعنت ويلی دی.

او بيا ابن مسعود وويل: آيا پر هغه چا چي پيغمبر ﷺ لعنت ويلی دی لعنت ونه وايم، او هغه دالله ﷻ په کتاب کي هم راغلی دی، يعني دا قول دالله ﷻ: ﴿وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانتَهُوا﴾ [د الحشر سورت: ٧ آيت].

ترجمه: او هغه څه چي پيغمبر ﷺ تاسو ته در کړي دي هغه واخلئ (عمل پري وکړئ)، او له کومو شيانو نه چي يې منعه کړي ياست ډډه وکړئ[1].

او پدې خطرناك افت چي لويه ګناه ده نن ورځ ډيري ښځي اخته شوي دي، تر دي پوري چي دورځو اخيستل (دښځو په نظر) د ورځني ضرورياتو څخه شميرل کيږي.

او ښځي ته روا نده چي پدې کار کي دخپل خاوند دغوښتني اطاعت وکړي؛ ځکه چي دا ګناه ده.

ج- مسلماني ښځي ته حرام دي چي خپل غاښونه وتوږي تر څو تر منځ يې وړې وړې مسافي پيدا کړي چي ښکلا يې

(١) دا قول ابن کثير په خپل تفسير ٣٥٩/٢ ددار الاندلس په چاپ کي ذکر کړی دی.

زياتـه شـي، خو کـه چـيري غاښونـه بـد شـکله وي، او دهغـه لـه مينځه تلـو لـپاره عمليات تـه ضـرورت وي، او يـا چنجـن وي او اصـلاح او جوړولـو ته ضرورت ولري، نو بيا څه پروا نشته، ځکه دا تـداوي او دبدشـکلۍ دلـيري کولـو حکـم لـري، او دا کـار بـه دمتخصصي ډاکټري په لاس تر سره کيږي.

د- ښځـي تـه حـرام دي چـي پـه خـپل بـدن کـي شـنه خالونـه ووهـي، ځکـه پيغمـبر ﷺ پـر هغي ښځي چي بل چا ته او پر هغي ښځـي چـي خـپل ځـان تـه خالونـه وهـي، لعنـت ويلـی دی، او (الواشـمه) هغـي ښځي ته ويل کيږي چي دبل چا لاس او يا مخ په ستنو وهـي، او بـيا دا ځـای پـه رانجـو او يـا رنګ سره ډك کړي، او (المستوشـمه) هغي ښځي ته ويل کيږي چي د بل چا په ذريعه پـه خـپل جسـم کـي خالونـه وهـي، او دا کار حرام او ناروا دی، او دغتـو ګناهونو څخـه شـميرل کـيږي، ځکه پيغمبر ﷺ پر هغه چا چي خـپله دا کـار کوي، او يا يي بل څوك په کوي، دواړو باندي لعنت ويلـی دی، او لعنت بـيله لويـي ګناه څخه په بل څه باندي نه وي.

هـ- دښځـو لـپاره دنکريـزو کـول، او دويښـتانو رنګـول، او دګانو* استعمالولو حکم:

۱- نکريـزي کـول: امـام نـووي وايـي: دلاسـو او پښـو پـه

نکريزو سره کول دواده شوي ښځې لپاره مستحب دي، ځکه پدې باره کې مشهور احاديث راغلي دي.. (المجموع ۱/۳۲۴)، او امام نووي هغه حديث ته اشاره کوي چې ابو داود روايت کړی دی: «چې يوې ښځې له عايشې عنهارضي الله څخه دنکريزو په باره کې پوښتنه وکړه، هغې وويل: څه باك نشته، لکن زه يې بد ګڼم، ځکه زما ګران پيغمبر ﷺ دهغه بوی بد ګاڼه»، او دا حديث نسائي هم روايت کړی دی، او له عايشې رضي الله عنها څخه همدارنګه روايت دی چې وايي: «يوې ښځې چې ليك يې په لاس کې وو -دپردې د شا نه- پيغمبر ﷺ ته اشاره وکړه، نو پيغمبر ﷺ يې لاس ونيو او ويې ويل: چې نه پوهيږم چې دا دسړي لاس دی، او که دښځې لاس؟ هغې وويل: دښځې لاس دی، نو پيغمبر ﷺ ورته وويل: که ته ښځه وای نو نوکونه به دې بدل کړي وای، يعني په نکريزو به دې رنګ کړی وای.

ليکن نوکان دې پداسې شي نه رنګوي چې دپوښ په شکل پرې پاتې شي[1] او په اوداسه کې (نوکانو ته داوبو درسيدلو مخه ونيسي.

(۱) لکه دنوکانو خاص رنګ چې (رنګ ناخون) ورته وايي.

۲- اما دښځې لپاره دسر دويښتانو رنګول: که چيري ويښتان يي سپين وي نو د تور رنګ څخه پرته بل رنګ دي ورکړي، ځکه له تور رنګ څخه پيغمبر ﷺ عامه منع کړېده.

امام نووي په رياض الصالحين (ص۳۲۶) کي دنارينه وو او ښځو لپاره دتور رنګ داستعمال دممنوع والي په باره کي يو باب ذکر کړی دی، او په (المجموع) کي وايي: دتور رنګ داستعمال په ممانعت کي دنارينه او ښځي په مينځ کي څه توپير نشته، او دا زمونږ مذهب دی.. (المجموع ۱/۳۲۴).

او دښځي لپاره دسر ويښتان رنګول چي له تور رنګ نه بل رنګ ته واوړي، زما په نظر روا ندي؛ ځکه چي هغه ته څه ضرورت نشته، او تور والی دويښتانو لپاره ښکلا ده، او بدرنګوالی ندی چي تغير ته حاجت ولري، او همدارنګه په هغه کي دکافرو دښځو سره مشابهت هم دی.

۳- دعلماوو په اتفاق سره ښځي ته روا دي چي دمعمول سره سم دسرو زرو او سپينو زرو ګاڼه* استعمال کړي، ليکن هغي ته روا نه دي چي خپل ګاڼه پردو يا غير

محرم[1] نارينه وو ته ښکاره کړي، بلکه له هغوی نه به يي پټوي، خصوصاً د کور نه دوتلو، او دنارينه وو سره مخامخ کيدلو په حالت کي؛ ځکه دا دفتني سبب ګرځي، او ښځه لدې ځخه منع شويده چي دپښو دزيوراتو (لکه پايزيبونو) آواز چي تر جامو لاندي (ګانه دي)[2]، نارينه وو ته واوروي، نو دښکاره ګانه به څرنګه (پردو نارينه وو ته ښودل روا وي)؟.

(۱) غير محرم هغه چاته ويل کيږي چي دښځي نکاح ورسره روا وي.

(۲) الله ﷻ فرمايي: ﴿وَلاَ يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِن زِينَتِهِنَّ﴾ (النور: ۳۱ آيت)، ترجمه: او نه دي وهي پښې خپلي (په ځمکه) تر څو هغه زينت يې معلوم شي چي دوی يي پټوي.

دريم فصل

دحيض، استحاضې، او نفاس احكام

اول: حيض:

۱- دحيض تعريف:

حيض په لغت كي بهيدلو ته وايي، او په شريعت كي هغهويني ته وايي چي دښځي درَحِم له بيخ نه پرته له كوم مرض او يا زخم نه په يو معلوم وخت كي ووځي، او دا دخداى ﷻ له جانبه دښځو لپاره يو طبيعي شى دى، چي خداى ﷻ په رَحم كي دحمل په موده كي دماشوم دتغذيي لپاره هغه پيدا كړيدى، چي وروسته له ولادت نه په شودو بدليږي، نو كله چي ښځه حامله نه وي، او ماشوم ته شودې نه وركوي، نو دا وينه بې مصرفه پاته شي، نو په يوه معين وخت كي راوځي، چي هغه ته دښځي مياشتنى عادت وايي.

۲- دحيض سن او عمر:

هغه عمر چي ښځي ته پكښي حيض راځي هغه لږ تر لږه نهه (۹) كاله تر پنځوسو (۵۰) كلونو پوري وي، الله ﷻ فرمايي: ﴿وَاللاَّئِي يَئِسْنَ مِنَ الْمَحِيضِ مِن نِّسَائِكُمْ إِنِ ارْتَبْتُمْ

فَعِدَّتُهُنَّ ثَلاثَةُ أَشْهُرٍ وَاللاَّئِي لَمْ يَحِضْنَ﴾ [د الطلاق سورت: ٤ آيت].

ترجمه: ستاسو هغه ښځي چي له حيض نه نااميده وي، که په شك کي شوی، نو عدت[1] يي دري مياشتي دی، او دهغو ښځو عدت چي حيض يي نه وي راغلی (دري مياشتي دی).

نو نا اميده ښځي هغه دي: کومي چي پنځوسو (۵۰) کلو ته رسيدلي وي، او هغه ښځي چي حيض يي نه وي راغلی هغه دي: چي له نهو (۹) کلو نه وړې وي.

۳- دحائضې ښځي احکام:

الف- دحيض په حالت کي دهغې سره مجامعت کول (يوځای کيدل) ناروا دي، الله ﷻ فرمايي: ﴿وَيَسْـأَلُونَكَ عَنِ الْمَحِيضِ قُلْ هُوَ أَذًى فَاعْتَزِلُواْ النِّسَاء فِي الْمَحِيضِ وَلاَ تَقْرَبُوهُنَّ حَتَّىَ يَطْهُـرْنَ فَإِذَا تَطَهَّرْنَ فَأْتُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ أَمَرَكُمُ اللّهُ إِنَّ اللّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ﴾ [د البقره سورت: ۲۲۲ آيت].

ترجمه: او له تا نه دحيض په باره کي پوښتنه کوي، ورته ووايه چي هغه يوه پليتي ده، او په حيض کي له ښځو نه ليري

---

(۱) عدت هغه موده ته وايي چي له طلاق نه وروسته يي بايد ښځه په کور کي تير کړي.(ژباړن)

اوسئ، او مه ورته نژدې کيږئ تر هغه پوري چې پاکي شي، چې کله پاکي شي، نو بيا له هغې خوا نه ورته راشئ (مجامعت ورسره وکړئ) چې الله تاسو ته امر کړی دی، بيشکه چې الله توبه ايستونکي او ډير پاك کسان خوښوي.

او دا حراموالی (ناروا والی) تر هغه وخته پوري دی چې دحيض وينه بنده شي، او ښځه تر غسل وکړي او پاکه شي، الله ﷻ فرمايي: ﴿وَلاَ تَقْرَبُوهُنَّ حَتَّىَ يَطْهُرْنَ فَإِذَا تَطَهَّرْنَ فَأْتُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ أَمَرَكُمُ اللّهُ﴾ [د البقره سورت: ۲۲۲ آيت].

ترجمه: او هغوی (يعني خپلو ښځو) ته مه نژدې کيږئ تر څو پاکي شي، چې کله پاکي شي، نو بيا له هغې خوا څخه ورته راشئ (مجامعت ورسره وکړی) چې الله تاسو ته امر کړی دی.

او دحائضې ښځې خاوند ته روا دي چې بيله يو ځای کيدو څخه په بله هره طريقه چې وي خوند واخلي، پيغمبر ﷺ فرمايي: «اِصْنَعُوا كلَّ شَيءٍ إلاّ النّكاح»[۱].

ترجمه: (له حائضې ښځې سره) بيله جماع (يو ځای کيدو)

---

(۱) مسلم روايت کړی دی.

ځخه نور هر څه وکړئ.

ب- حائضه ښځه به دحيض په موده کي لمونځ او روژه پريږدي، او کول يي ورته حرام دي صحيح ندي، پيغمبر ﷺ فرمايي: «أَلَيْسَ إِذَا حَاضَتْ لَمْ تُصَلِّ وَلَمْ تَصُمْ؟» (بخاري او مسلم روايت کړيدی).

ترجمه: آيا داسي نده چي کله ښځي ته حيض راشي نو نه لمونځ کوي او نه روژه نيسي؟

او چي کله له حيض نه پاکه شي، نو بيا به دروژې قضايي راوړي، او دلمانځه به نه راوړي، عائشه رضی الله عنها وايي: «كُنَّا نَحِيضُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَكُنَّا نُؤمَرُ بِقَضَاءِ الصَّومِ وَلاَ نُؤمَرُ بِقَضَاءِ الصَّلاَةِ»(بخاري او مسلم روايت کړيدی).

ترجمه: مونږ به دپيغمبر ﷺ په زمانه کي حيض ليده، نو بيا به دروژې په قضايي راته امر کيده، او دلمانځه په قضايي به را ته امر نه کيده.

او -الله ﷻ ښه پوهيږي- چي فرق دادی، چي لمونځ څو واره* تکراريږي، نو دتکليف او د سختی په خاطر يي قضايي فرض نده، او روژه داسي نده.

ج- حائضي ته حرام دي چي قرآن کريم بيله کوم حايل

(پوښ يا پردي) څخه مسه کړي، الله ﷻ فرمايي: ﴿لا يَمَسُّهُ إِلاّ الْمُطَهَّرُونَ﴾ [د الواقعه سورت: ۷۹ آيت].

ترجمه: (قرآن کريم) به بيله پاکانو نه بل څوك نه مسه کوي.

او په هغه ليك کي چي پيغمبر ﷺ وعمرو بن حزم ته ليکلى وو راغلي دي: «لاَ يَمَسَّ الْمُصْحَفَ إلاّ طَاهِرٌ» (نسائي او نورو روايت کړيدى).

ترجمه: قرآن کريم به څوك نه مسه کوي مګر دا چي پاك وي.

اما دحايضې دقرآن کريم تلاوت بيله دي چي هغه مسه کړي، دعلماوو په مينځ کي پدي کي اختلاف دى، نو داحتياط له کبله دي پرته له ضرورت نه دقرآن کريم تلاوت ونکړي، مثلاً که چيري (دقرآن) له هيريدلو نه وډار شي، (نو بيا يي تلاوت کول پروا نلري)، والله اعلم.

د- حائضې ښځي ته په کعبه باندي طواف کول حرام دي، نظر پدي قول دپيغمبر ﷺ وعائشي ته کله چي يي حيض راغى: «افْعَلي مَا يَفعلُ الحاجُّ، غيرَ ألاّ تَطُوفي بالبيتِ حَتى تَطْهُري» (بخاري او مسلم روايت کړى دى).

ترجمه: هغه څه وکړه چي حاجي يي کوي، مګر په کعبه به

طواف نه کوي تر هغه پوري چي پاکه شي.

هـ- حائضې ته په مسجد کې پاته کيدل حرام دي، نظر پدې قـول دپيغمبر ﷺ: «إِنِّي لا أُحِلُّ المَسْجدَ لحائضٍ ولاَ لِجُنُبٍ» (ابو داود روايت کړی دی).

تـرجمه: زه دحائضـې او جُنُب لـپاره پـه مسـجد (کـي پاتـه کيدل) روا نه بولم.

او دپيغمبر ﷺ دا قـول: «إنّ المَسْـــجدَ لا يَحِلُّ لحائضٍ ولا جُنُبٍ» (ابن ماجه روايت کړی دی).

تـرجمه: پـه مسـجد کې (پاتـه کيدل) دحائضې او جنب لپاره روا ندي.

او حائضې تـه روا دي چي پـه مسجد کې تيره شي بيله پاته کـيدو څخـه، نظر پـدې حديث دعـائشـې رضي الله عنها چي وايـي: قـال رسـول الله ﷺ: «نَاوِلـيني الخَمْـرَةَ مِنَ المَسجدِ» فَقُلتُ: إني حَائضٌ، فَقَالَ: «إنّ حَيْضَتَكِ لَيْسَتْ بِيَدِكِ»[1].

تـرجمه: پيغمـبر ﷺ ورتـه وويـل: لـه مسـجد نـه مـا تـه وړه

---

(۱) پـه المنـتقی ۱/۱۴۰ کـې راغلـي دي: چـي دا حديـث مسـلم، تـرمذي، نسائي، ابو داود، او ابن ماجه روايت کړی دی.

پوزې راکړه، نو ما ورته وویل: چې زه حائضه یم، ویې ویل: چې ستا حیض ستا په لاس کې ندی.

او پروا نلري چې حائضه شرعي اذکار لکه کلمه، تکبیر، تسبیح، او دوعاوي، او یا سهارني او مابنامني ذکرونه او وردونه، او دبیده کیدو او ویښیدو ذکرونه ووایي، او همدارنګه پروا نلري چې علمي کتابونه لکه تفسیر، حدیث، او فقه ووایي.

مسأله: د «صُفره» او «کُدره» حکم:

صُفره: هغه شي ته وایي چې دزَوي او نَو په شان وي او رنګ یي ژړ وي.

کُدره: هغه شي ته وایي چې رنګ یي دخړو او خیرَنو اوبو په شان وي.

نو کله چې له ښځې نه دحیض په وخت کي ژړي او یا خړي اوبه ووځي، نو هغه حیض ګڼل کیږي، او دحیض حکم لري، او که دحیض له وخت نه بغیر په بل وخت کي ووځي نو هغه عادي اوبه دي او څه خاص حکم نلري، او ښځه پاکه بلله کیږي، نظر پدې قول د اُم عطیه رضی الله عنها چې وایي: مونږ کدره او صفره دحیض له پاکوالي نه وروسته په هیڅ شي نه شمیرلو، دا حدیث ابو داود روایت کړی دی، او د بخاري په روایت کي د «بعد

الطهر» لفظ ندی راغلی، او دا دمحدثينو په نظر دمرفوع حديث[۱] حکم لري؛ ځکه چي دا د پيغمبر ﷺ لخوا نه تقرير[۲] بلل کيږي، او (ددې روايت) مقابله معنا داده چي صفره او کدره دپاکيدلو نه مخکي دحيض حکم لري.

بله مسأله:

سوال: ښځه دحيض ختميدل په څه پيژني؟

جواب: دويني په دريدلو سره يي پيژني، او دهغه دوې نښې* او علامې دي:

اوله علامه: له حيض نه وروسته دسپينو اوبو[۳] راتلل، چي دګچو په شان به سپيني وي، او کله بيله سپين رنګ څخه بل رنګ وي، ځکه چي رنګ يي دښځو دمختلفو احوالو په اساس بيل او مختلف وي.

دوهمه علامه: وچوالی: او هغه دادی چي په خپل فرج

(۱) مرفوع حديث هغه ته ويل کيږي چي له پيغمبر ﷺ څخه مستقيماً روايت شوی وي.

(۲) تقرير دې ته ويل کيږي چي دپيغمبر ﷺ په وړاندي يو کار وشي، او يا يو څه وويل شي، او هغه نه منع نکړي.

(۳) چي هغه ته په عربي کي (القَصة البيضاء) وايي.

(شرمګاه) کي يوه ټوټه، يا پنبه (مالوچ) ننه باسي، او بيا وچه راووځي چي هيڅ شی پري نه وي، نه وينه، نه ژړي اوبه، او نه خړي اوبه.

۴- هغه څه چي ښځي ته دحيض نه وروسته لاژم دي:

له حيض نه وروسته لاژمه ده چي ښځه غسل وکړي، او هغه دا چي خپل ټول بدن په اوبو سره دپاکوالي په نيت ووينځي؛ نظر پدې قول د پيغمبر ﷺ: «فإذا أقْبلتْ حيضتُكِ فدَعِي الصَلاةَ، وإذا أدْبَرَتْ فاغْتَسلِي وَصَلّي»[1].

ترجمه: کله چي دي حيض راشي، نو لمونځ پريږده، او کله چي دي حيض لاړ شي، نو غسل وکړه، او لمونځ وکړه.

او دغسل ترتيب دادی: چي دجنابت دليري والي او يا دلمانځه يا دهغي په شان د بل شي لپاره دپاکوالي نيت وکړي، او بيا دي بسم الله ووايي، او بيا دي اوبه پر ټول بدن توی کړي، او دويښتانو بيخونه دي لامده کړي، که چوټي* وي خلاصول يي لاژم ندي، يواځي دي اوبه پري واچوي، او که چيري سدر[2]

(۱) بخاري روايت کړيدی.

(۲) سدر يا (بيره) يو طبيعي بوټی دی چي دکاليو او نورو شيانو دپاکوالي =

او یا نور پاکونکي مواد[1] له اوبو سره استعمال کړي نو ښه به وي، او مستحبه ده چې یو څه پنبه واخلي چې په مشك یا بل څه سره خوشبویه وي، او په خپل فرج[2] کې دي دغسل نه وروسته کښیږدي، ځکه چې پیغمبر ﷺ اسماء رضی الله عنها ته پدې سره امر کړی وو (مسلم روایت کړی دی).

یوه مهمه پاملرنه:

کله چې حائضه او یا نفاس لرونکې ښځه له لمر لویدلو نه مخکې پاکه شي، نو دنومړي ورځې دماسپښین او مازدیګر لمونځونه پرې لازم دي، او که د لمر ختو نه مخکې پاکه شي، نو دنومړي شپې دماښام او ماسختن لمونځونه پرې لازم دي؛ ځکه چې دعذر په صورت کې ددوهم لمانځه وخت داول لمانځه لپاره هم وخت بلل کیږي.

شیخ الاسلام ابن تیمیه رحمت الله علیه وایي: او لدې کبله اکثره علماء لکه مالك، شافعي او احمد رحمت الله علیهم-

---

پخاطر له اوبو سره استعمالیږي.(ژباړن)

(۱) لکه صابون او داسې نور.(ژباړن)

(۲) فرج دښځې شرمګاه او غلیظه عورت ته وایي.(ژباړن)

پدې نظر وو چې کله حائضه دورځې په آخره کې پاکه شي، نو د ماسپښين او مازديګر لمونځونه به دواړه کوي، او که دشپې په اخره کې پاکه شي، نو دماښام او ماسختن لمونځونه به دواړه کوي، لکه څنګه چې له عبد الرحمن بن عوف او ابو هريره او ابن عباس ﷺ څخه روايت شوي دي؛ ځکه چې دعذر په حالت کې د دواړو لمونځونو وخت مشترك وي، او که چيري دورځې په آخر کې پاکه شي نو د ماسپښين وخت پاتې وي، نو هغه به له مازديګر نه مخکې کوي، او که دشپې په آخره کې پاکه شي، نو دعذر په صورت کې دماښام وخت پاتې دی، نو دماسختن نه مخکې به يې کوي (مجموع الفتاوی ۲۲/۴۳۴).

او که چيري پرې ديو لمانځه وخت داخل شي او بيا حيض او يا نفاس ورته راشي مخکې لدې نه چې لمونځ وکړي، نو راجحه قول دادی: چې دهغه لمونځ قضايي پرې لازمه نده، کوم چې اول وخت يې پرې داخل شوی وو، او له لمانځه څخه مخکې ورته حيض او يا نفاس راغلی وو.

شيخ الاسلام ابن تيميه رحمت الله عليه پدې مسأله کې وايي: او ددليل په لحاظ دابو حنيفه او مالك مذهب ظاهره دی، او هغه دا چې حائضې باندې هيڅ شی لازم ندي؛ ځکه قضاء په نوي امر لازميږي، او دلته دقضايي راوړلو لپاره کوم

امـر نشـتـه، او ځکـه چـي هغـې دا لمونـځ پـه جائـزه طـريقه سـره وروسـته کـړی دی، نو دا ملامته نده، اما ځوك چي له لمانځه نه ويـده شـي، او يـا يـي هـير شـي، که څه هم دهغوی تقصير نشته، خو کوم لمونځ چي دوی يي کوي هغه قضايي ندی، بلکه ددوی په حق کـي دلمانځه وخت هغه دی چي کله دوی راويښ شي او يا ورپه ياد شي (مجموع الفتاوی ۳۳۵/۲۳).

دوهم: استحاضه:

۱ - داستحاضې احکام:

استحاضـه: هغـه وينـي تـه وايي چي بې وخته له يو رګ نه - چـي (عـاذل) ورتـه وايـي- را ووځـي، او دمستحاضـې[1] حالـت پيژندل ګران دی، پدې چي دحيض وينه داستحاضې له ويني سره مشابهت لري.

نـو کـه چيري له هغـې نـه پـه دوامداره يـا غالـب وخت وينه راتلله، نـو آيـا کومـه وينه دحـيض ده، او کومـه داستحاضـې ده چـي دهغـه پـه وجـه لمونـځ او روژه نـه پـريښودل کـيږي؟، ځکـه استحاضــه دپــاکو ښځــو حکــم لــري، نــو دهغــي پــه خاطــر د

(۱) مستحاضـه هغـه ښځـي تـه ويـل کيږي چي داستحاضې په حالت کي وي، او بيان يي په راتلونکي کرښو کي کيږي.(ژباړن)

استحاضې درې حالته دي:

اول حالت:

کـه ښځـه مخکـي لـدې نـه چـي استحاضـه ورتـه راشـي، يـو معيـن او معلـوم عـادت ولـري، چـي لـه استحاضـې نـه مخکـي بـه مـثلاً پـنځه (۵) او يـا اتـه (۸) ورځي دمياشتي پـه اولـه او يـا مينځ کـي حـيض ورتـه راتلـی، نـو دې تـه دخـپل حـيض ورځي معلومـي وي، نـو دا ښځـه بـه دخـپل تاکلي عادت پـه اندازه حيض ګڼي، او لمونـځ او روژه بـه پـريږدي، او دهغـي لـپاره دا دحيض د احکامو اعتبـار لـري، او چـي کلـه يي دعادت ورځي ختمي شوې، غسل بـه کـوي، او لمونـځ بـه کـوي، او باقـي راتلـونکې ورنـه استحاضـه ګڼـل کيـږي، نظـر پـدې قـول د پيغمبـر ﷺ اُم حبيبـه تـه: «امْكُثِي قَـــدْرَ مَـــا كَانَتْ تَحْبِسُكِ حَيْضَتُكِ ثُمَّ اغْتَسِلِي وَصَلِّي» (مسـلم روايت کړی دی).

تـرجمه: سـتا دحـيض دورځـو پـه انـدازه کښيـنه او انـتظار وکـړه، او بـيا غسـل وکـړه، او لمونـځ وکـړه، او نظـر پـدې قـول د پيغمبر ﷺ وفاطمـه بنت ابـي حبـيش تـه: «إِنَّمَا ذَلِكِ عِرْقٌ وَلَيْسَ بِحَـــيْضٍ فَإِذَا أَقْبَلَتْ حَيْضَتُكِ فَدَعِي الصَّلاَةَ» (بخـاري او مسـلم روايت کړی دی).

ترجمه: دا (استحاضه) ديو رګك (وينه) ده، او حيض ندی، نو كله چي دي حيض راغی، نو لمونځ پرېږده.

دوهم حالت:

كه چيري هغې كوم معلوم او معين عادت نه درلود، خو وينه يي معلومداره وه، يعني ځيني د هغې به دحيض صفت لرلو، يعني توره به وه، او يا به ټينګه (ګاټه) وه، او يا به يي بوی درلود، او نوره (باقي) وينه به دحيض دويني په شان نه وه، يعني سره به وه، او يا به يي بوی نه درلود، او يا به ټينګه (ګاټه) نه وه، نو پداسي حالت كي هغه وينه چي دحيض دويني صفات پكښي وي هغه حيض دی، په هغه كي به لمونځ او روژه پرېږدي، او ماسوا لدينه نوره وينه داستحاضې وينه ده، دحيض دويني په آخر كي به غسل كوي، او لمونځ به كوي، روژه به نيسي، او دا دپاكي ښځي حكم لري، نظر پدې قول د پيغمبر ﷺ وفاطمه بنت ابي حبيش ته: «إِذَا كَانَ دَمُ الْحَيْضَةِ فَإِنَّهُ أَسْوَدُ يُعْرَفُ فَإِذَا كَانَ ذَلِكَ فَأَمْسِكِي عَنْ الصَّلاَةِ فَإِذَا كَانَ الاخَرُ فَتَوَضَّئِي وَصَلِّي» (ابوداود او نسائي روايت كړی دی، او ابن حبان او حاكم هغه صحيح حديث ګڼلی دی).

ترجمه: كه چيري حيض وي، نو دهغه (وينه) تور رنګې وي

پيژندلې شي، نو لمونځ مه کوه، او که چيري بل څه وو، نو اودس وکړه او لمونځ وکړه.

نو پدې حديث کې دا (خبره) واضحه ده چې مستحاضه به دويني صفت او حالت ته ګوري، او په هغه سره به دحيض او استحاضې په مينځ کې فرق کوي.

دريم حالت:

که چيري ښځې نا معلومه عادت درلود، او ورته معلوم نه وو، او ويني څه خاص صفت او حالت نه درلود چې په هغه سره دحيض او استحاضې تميز وکړي، نو دا به دحيض اکثره او غالبه موده يعني شپږ (۶)، يا اووه (۷) ورځې له هري مياشتي نه حيض ګڼي، ځکه دا داکثرو ښځو دحيض موده ده، نظر پدې قول د پيغمبر ﷺ وحمنه بنت جحش ته: «إِنَّمَا هِيَ رَكْضَةٌ مِنْ الشَّيْطَانِ فَتَحَيَّضِي سِتَّةَ أَيَّامٍ أَوْ سَبْعَةَ أَيَّامٍ، ثُمَّ اغْتَسِلِي فَإِذَا اسْتَنْقَأْتِ فَصَلِّي أَرْبَعَةً وَعِشْرِينَ لَيْلَةً أَوْ ثَلاثَةً وَعِشْرِينَ لَيْلَةً وَأَيَّامَهَا وَصُومِي وَصَلِّي فَإِنَّ ذَلِكِ يُجْزِئُكِ وَكَذَلِكِ فَافْعَلِي كَمَا تَحِيضُ النِّسَاءُ» (بخاري، مسلم، ترمذي، نسائي، او ابو داود روايت کړی دی، او ترمذي هغه صحيح حديث ګڼلی دی).

ترجمه: دا (استحاضه) دشيطان لخوا يو حرکت دی، نو ته

شپږ او يا اووه ورځي حيض وګڼه، او بيا غسل وکړه، او چي کله پاکه شوې، نو څلورويشت (۲۴) او يا درويشت (۲۳) ورځي لمونځ وکړه، او روژه ونيسه، دا ستا لپاره روا ده، او همدارنګه عمل وکړه لکه څنګه چي يې نوري ښځي په حيض کي کوي.

او دمخکنيو خبرو خلاصه داده: چي عادت لرونکې ښځه به خپل عادت ګوري، او کومه چي وينه يي خاص اوصاف لري هغه به په هماغه اوصافو عمل کوي، او کومه چي دا دواړه نه لري، نو هغه به شپږ او يا اووه ورځي حيض ګڼي، او پدې سره دهغه دريو واړو روايتونو په مينځ کي جمع او توافق راځي چي د پيغمبر ﷺ نه دمستحاضې په باره کي راغلي دي.

شيخ الاسلام ابن تيميه رحمت الله عليه وايي: او کومې علامې چي علماوو پدي باره کي ذکر کړي دي، هغه شپږ علامې دي: يا به عادت وي، او عادت له ټولو نه قوي علامه ده، ځکه چي دلته اصل دحيض حالت دی، نه بل څه.

او يا به تميز[1] وي، ځکه چي توره، ځَټه (ټينګه) او بد

(۱) د تميز څخه مقصد دادی چي دښځي وينه خاص اوصاف او مشخصات ولري، لکه مخکي چي دهغه بيان وشو.(ژباړن)

بويه وينه کي دحيض احتمال له سري ويني نه زيات دی.

او يا داکثرو ښځو عادت ته اعتبار ورکول دي؛ ځکه چي اصل دادی چي يو فرد بايد داکثريت په حکم پوري وتړل شي، او دا دري علامي په احاديثو او قياس سره ثابته دي.

او بيا يي نوري پاتي علامې ذکر کړې، او په آخر کي وايي: او په ټولو کي راجح او حق قول دادی: چي هغه علامو ته اعتبار ورکړل شي کومي چي په احاديثو کي راغلي دي، او پرته لدې نه نور علائم لغو شي.

۲- پر مستحاضې باندي دپاکوالي حکم کولو په صورت کي لازمي احکام:

الف: کله چي يي دحيض معيني ورځي پای ته ورسيږي نو غسل پري لازميږي لکه څنګه چي يي مخکي بيان وشو.

ب: هر لمانځه ته به خپل فرج پريمينځي، او په هغه کي به پنبه او يا دهغه په شان بل شی ايږدي چي وينه بنده کړي، او هغه به په يو څه وتړي چي ونه لويږي، او بيا به دهر لمانځه دوخت دداخليدلو سره اودس کوي، نظر پدې قول د پيغمبر ﷺ دمستحاضې په باره کي: «تَدَعُ الصَّلاَةَ أَيَّامَ أَقْرَائِهَا ثُمَّ تَغْتَسِلُ وَتَتَوَضَّــأُ عِنْدَ كُلِّ صَلاَةٍ» (ابو داود، ابن ماجه او ترمذي روايت

کړی دی، او ترمذي دهغه په باره کي وايي: دا حديث حسن دی).

ترجمه: دخپل حيض په ورځو کي به لمونځ پرېږدي، او بيا به غسل کوي، او دهر لمانځه لپاره به اودس کوي.

او فرمايي: «أَنْعَتُ لكِ الكُرْسَفَ تَحْشِينَ بهِ المَكَانَ».

ترجمه: له ځان لپاره پنبه وغواړه او په دا ځای[1] کي کښېږده.

او کيدلای شي چي اوس دپنبي په ځای هغه خاص طبي نيکرونه* استعمال شي چي دهمدې غرض لپاره جوړ شوي دي.

دريم: نفاس:

الف: دنفاس تعريف او موده:

نفاس: هغه وينه ده چي دولادت په وخت کي او وروسته له هغه ښځه له رَحِم نه راځي، او دا هغه باقي وينه ده چي په رَحِم کي دحمل په وخت کي پاته وه، نو چي کله ولادت وشي دا وينه لږه لږه راوځي، او کومه وينه چي له ولادت نه لږ مخکي ښکاره شي او دولادت نښي پکښې وي نو هغه هم دنفاس وينه ده، او

---

(۱) يعني فرج. (ژباړن)

ځيني فقهاوو هغه له ولادت نه مخکي په دوو او يا درويو ورځو مقيده کړې ده، خو غالبه داده چي نفاس له ولادت سره يو ځاى وي.

او په زيږيدلي ماشوم بايد انساني خلقت ظاهره وي، او کمه موده چي په هغه کي دماشوم انساني خلقت واضحه کيږي (۸۱) ورځي ده، او ډيره موده دري مياشتي ده، نو که چير لدې مدې (۸۱ ورځو) نه مخکي ماشوم وشي (نقصان وکړي)، او له هغه سره وينه راشي، نو هغه ته دي توجه نه کوي او دهغه لپاره به لمونځ او روژه نه پريږدي، ځکه چي دا فاسده وينه ده، او داستحاضې حکم لري.

زياته موده دنفاس غالباً (۴۰) ورځي ده، چي له ولادت سره او يا دوي دري ورځي له هغه نه مخکي شروع کيږي، لکه څنګه چي يې مخکي ذکر وشو، نظر پدې حديث دام سلمه رضي الله عنها چي وايي: «كَانَتْ النُّفَسَاءُ تَجْلِسُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَرْبَعِينَ يَوْمًا» (ترمذي روايت کړى دى).

ترجمه: زچه (نفاسداره ښځه) به د پيغمبر ﷺ په زمانه کي څلويښت ورځي کښيناستله.

او علماوو پدې باندي اتفاق هم کړى دى، لکه څنګه چي

ترمذي او نورو هغه نقل کړی دی.

او که چيري له ځلوېښتو ورځو نه مخکي پاکه شي او وينه يي ودريږي، نو غسل به کوي او لمونځونه به کوي، دنفاس دکمي مودې معينه اندازه نشته، ځکه چي دهغه تعين ندی راغلی، او که چيري ځلوېښت ورځي پوره شوي او وينه يي بنده نه شوه، که يي دحيض ورځي وي، نو حيض ګڼل کيږي، او که يي دحيض ورځي نه وې، او وينه جاري وه نو دا استحاضه ده، او عبادت (لمونځ، روژه او نور) به له (٤٠) ورځو نه وروسته نه پريږدي، او که چيري وينه له (٤٠) ورځو نه واوړي خو دوام ونکړي، نو پدي کي دعلماوو اختلاف دی.

ب: دنفاس متعلق احکام:

نفاس په لاندني احکامو کي د حيض حکم لري:

١ - په ځلوېښتي کي ښځي سره جماع کول حرام دي، لکه څنګه چي له حائضې سره جماع حرامه ده، او بيله جماع څخه نور خوند اخيستل (له دواړو سره) روا دي.

٢ - په ځلوېښتي کي ښځي ته دحائضې په شان روژه نيول او لمونځ کول، او دکعبې طواف حرام دی.

٣ - په نفاس لرونکي ښځي دحائضې په شان دقرانکريم مسه کول او دهغه تلاوت حرام دي، مګر که د هيريدلو ويره

ورسره وي.

۴- په نفاس لرونکي ښځي دحائضې په شان دفرضي روژې قضايي راوړل فرض دي.

۵- په نفاس لرونکي ښځي باندي دنفاس نه وروسته غسل کول فرض دي، لکه څنګه چي پر حائضې فرض دي.

ددې مسائلو دلائل په لاندي ډول دي:

۱) له ام سلمه *رضي الله عنها* نه روايت دی: «كَانَتْ النُّفَسَاءُ تَجْلِسُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَرْبَعِينَ يَوْمًا» (ترمذي روايت کړی دی).

ترجمه: زچه (نفاس داره ښځه) د پيغمبر ﷺ په وخت کي څلويښت ورځي کښيناستله.

مجد ابن تيميه رحمت الله عليه وايي: «زه وايم: دحديث معنا داده: پدې باندي ورته امر کيدی چي تر څلويښتو ورځو پوري کښيني، تر څو حديث دروغ ونه ګڼل شي، ځکه چي ممکنه نده ديوه عصر ټولي ښځي په نفاس او حيض کي يو شانتي عادت ولري (المنتقى ۱/۱۸۴۹)

۲) له ام سلمه *رضي الله عنها* نه روايت دی چي وايي: «كَانَتْ الْمَرْأَةُ مِنْ نِسَاءِ النَّبِيِّ ﷺ تَقْعُدُ فِي النِّفَاسِ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً لاَ يَأْمُرُهَا

النَّـبِيُّ صَـلَّى اللَّـهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِقَضَاءِ صَلاَةِ النِّفَاسِ» (ابو داود روايت کړی دی)

ترجمه: د پيغمبر ﷺ له ښځو نه به يوه په نفاس کي ځلوېښت شپي کښيناستله، او پيغمبر ﷺ به ورته د ځلوېښتی دلمونځ دقضايي امر نه کولو.

مسأله:

که زچه (نفاس لرونکي) ښځي وينه له ځلوېښتو ورځو نه مخکي بنده شي، او غسل وکړي، او لمونځ وکړي او روژه ونيسي، او بيا په ځلوېښتو ورځو کي دننه وينه راشي، نو صحيح داده چي دا نفاس ګڼل کيږي کښيني به، او کومه روژه يي چي دپاکی په ورځو کي نيولي ده هغه صحيح ده، قضايي پري نشته[1].

---

(١) پدې باره کي دي دمحمد بن ابراهيم دفتاوی مجموعه ٢/١٠٢، او دشيخ عبد العزيز بن باز فتاوی ١/۴۴، د(مجلة الدعوة) چاپ، او دابن قاسم حاشيه پر زاد المستقنع باندي ١/۴٠٥، او رسالة الدماء الطبيعية للنساء دشيخ محمد صالح العثيمين تاليف ٥٥-٥٦ صفحه، او (الفتاوی السعدية) ١٣٧ صفحه وکتل شي.
او محمد بن ابراهيم په خپله فتاوی کي وايي: او دروژي قضايي دي
=

بله مسأله:

شیخ عبد الرحمن بن سعدي رحمت الله علیه وایي: «له وړاندي خبرو نه دا ظاهره شوه چي دنفاس دویني سبب ولادت دی، او داستحاضې وینه هغه عارضي وینه ده چي دمرض په وجه وي، او دحیض وینه اصلي وینه ده، والله اعلم (إرشاد أولي الأبصار والألباب ۲۴)

دګولیو خوړل:

څه باك نشته که ښځه دحیض دمنع کولو ګولی وخوري که هغه د هغې صحت ته تاوان او ضرر ونلري، نو کله چي ګولی وخوري او حیض یې رانشي، نو بیا لمونځ کول، روژه نیول، او د کعبې شریفي طواف کول، دا ټول دنورو پاکو ښځو په شان ورته روا دي او صحت لري.

= راوړي، او دلمانځه قضایي دي نه راوړي، او دا یو مجمله خبره ده، ځکه ددي بیان یې ندی کړی چي دکومه روژې قضایي لازمه ده، ایا هغه روژه چي دنفاس په وخت کي دپاکی په ورځو کي نیولې ده، او که هغه چي دویني دراګرځیدلو وروسته یې پړي ایښې ده؟ او شاید دهغه مقصد به دا دوهمه خبره وي.

داولاد نقصانولو حکم:

اې مسلماني خوري، کوم شی چې الله ﷻ ستا په رحم کي پيدا کړی دی، ته يې پر هغه امانتداره ګرځولې يې، نو هغه به نه پټوې، الله ﷻ وايي: ﴿وَلاَ يَحِلُّ لَهُنَّ أَن يَكْتُمْنَ مَا خَلَقَ اللّهُ فِي أَرْحَامِهِنَّ إِن كُنَّ يُؤْمِنَّ بِاللّهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ﴾ [د البقرة سورت: ۲۲۸ آيت].

ترجمه: دوی (ښځو) ته روا ندي هغه څه پټ کړي هغه څه چي الله ﷻ ددوی په رَحِمونو کي پيدا کړي دي، که دوی په الله او داخرت په ورځ باندي ايمان لري.

او په مختلفو وسيلو سره دهغه (اولاد) په نقصانولو (غورځولو) او له هغه نه دخلاصون کوښښ ونکړې، ځکه الله ﷻ تاته په رمضان کي دروژې خوړل روا کړي دي، کله چي تاته يي نيول دحمل په وخت کي سخت وي، او يا حمل (ماشوم) ته ضرر رسوي.

او کوم عملياتونه چي نن ورځ دنقصانولو لپاره مينځ ته راغلي دي حرام دي، او که چيري په ماشوم کي روح پوکل شوی وي، او دنقصانولو په وجه مړ شي، نودا دانسان په ناحقه سره

وژل دي، او په هغه سره دقتل ټول احکام ثابتیږي، لکه دیَت[۱] ورکول چي اندازه يې خاص تفصيل لري، او دځيني علماوو په نزد کفاره اداء کول، چي هغه ديوه مؤمن مريي آزادول دي، او که يې قدرت او وسه نه وه (او يا يې ونه موند)، ددوو مياشتو پر له پسي روژه نيول دي، او ځيني علماوو دا عمل (يعني نقصانول) په کوچني ډول دژوندی نجلۍ* دښخولو په شان بولي، محمد بن ابراهيم رحمت الله عليه وايي: «دحمل (دمور په نس کي ماشوم) دنقصانولو کوشش کول ناروا دي، تر هغه پوري چي مرګ يې يقيني نه وي ثابت شوی، او که چيري په يقيني توګه مړ وي نو بيا يې نقصانول جائز دي[۲].

او د(هيئة كبار العلماء) دشوری (۱۴۰) نمبر فيصله په ۲۰/۶/۱۴۰۷هـ تاريخ پدې هکله داسي ده:

۱- دحمل نقصانول په مختلفو مراحلو کي پرته له يو شرعي عذر څخه روا ندي، او هغه هم په يوه محدوده اندازه

---

(۱) ديَت هغه عوض (پيسې او نور څه) دی چي قاتل يې د مړي په بدل کي د مړي خپلوانو (اولياوو) ته ورکوي.(ژباړن)

(۲) مجموع فتاوی الشيخ محمد بن ابراهيم ۱۵۱/۱۱.

سره.

۲- که حمل دجوړښت په اوله مرحله (دڅلويښت ورځو په موده) کي وي، او نقصانول يې پدې موده کي ددې ويري څخه وي چي تربيه کول به يې ورته ګران وي، او يا به يې دژوند او تعليم احتياجات پوره نکړای شي، او يا يې دآينده ژوند څخه په ويره کي وي، او يا موجوده اولادونه دځان لپاره کافي وبولي، نو پدې صورت کي نقصانول جائز ندي.

۳- که حمل د(عَلَقِې)(۱) او (مُضغِې)(۲) په مرحله کي وي، نو نقصانول يې روا ندي، مګر که يوه طبي معتبره کميټه دحمل پاتي والی دمور دصحت لپاره خطر وبولي، که چيري دحمل په پاتي کيدو کي دمور دمينځه تلو او هلاکت ويره وي، او وروسته لدې چي ټول ممکنه وسائل ددې خطر دمينځه وړلو نه عاجز شي، نو بيا يې نقصانول روا دي.

۴- ددريمي مرحلي او څلورو مياشتو پوره کيدو نه وروسته يې هم نقصانول ندي روا، مګر که دمعتبرو او

---

(۱) عَلَقَه: دويني ټوټي ته وايي، او حمل په دوهمه څلويښتو ورځو کي دويني ديوي ټوټې په شان وي.

(۲) مُضغَه: دغوښو ټوټې ته وايي، او حمل په دريمه څلويښتو ورځو کي دغوښي ديو ټوټي په شان ګرځي.

متخصصو ډاکټرانو يوه مجموعه دا فيصله وکړي چي دحمل پاتي کيدل په خيټه (نس) کي دمور دهلاکت سبب ګرځي، او ټول ممکنه وسائل دهغې دژوند په ژغورلو کي ناکامه شي، نو بيا يې نقصانول روا دي، او نقصانول يې پدې وجه دلته روا دي، چي پدې کي ددوو ضررونو تر منځ له ټولو څخه دلوی او ستر ضرر مخنيوی کيږي، او ددوو مصلحتونو نه لوی او ستر مصلحت ترلاسه کيږي.

او شوری پداسي حال کي چي نومړي حکم صادروي، دالله ﷻ څخه دويري او تقوی توصيه کوي، او دا چي په نومړي مسأله کي بايد له احتياط نه کار واخيستل شي، او الله توفيق ورکونکی دی، وصلی الله علی نبينا محمد وآله وصحبه وسلم.

او د(الدمـــاء الطبيعية للنساء) په رساله کي شيخ محمد بن عثيمين داسي وايي: که يې چيري له نقصانولو نه مقصد دماشوم له مينځه وړل وي، او دا په ماشوم کي له روح پوکولو نه وروسته وي، نو بيشکه دا کار حرام دی، ځکه دا دانسان په ناحقه وژل دي، او دمعصوم انسان وژل په قرآن او حديث او اجماع سره حرام دي[1].

او امام ابن جوزي د(احکام النساء) په کتاب کي وايي:

---

(١) دنومړي رسالي ٦٠ صفحه دي وکتل شي.

پـدې چـې دنکـاح څخه مقصد داولاد راوړل دي، او له هر مني (١) څخـه اولاد نـه کـيږي، نـو کلـه چې اولاد وشي، نو اصلي مقصد تـر سره شي، نو دهغه نقصانول دنکاح داصلي حکمت او مقصد مخالفت دی، خو کـه دا دحمـل پـه اوله مرحله کې له روح پوکلو نـه مخکـې وي، نـو ډيـره لويـه ګناه ده، ځکـه چـې حمـل لـدې نـه وروسـته دکمـال درجې او دخلقت پوره کيدلو ته درسيدلو په لور روان وي، ليـکن ګناه يې له هغه حالت نه کمه ده کله چې په هغه کې روح پـوه شـي او ژونـدی شـي، نـو کـه ښځـه دژونـدي ماشـوم نقصـان وکـړي، دا بـه داسـې وي لکـه چـې مومن انسان يې وژلی وي، الله ﷻ فرمايـي: ﴿وَإِذَا الْمَوْءُودَةُ سُئِلَتْ ❁ بِأَيِّ ذَنبٍ قُتِلَتْ﴾ [د التکوير سورت: ٨-٩ آيتونه] (٢).

نـو اې مسـلماني خـوري له الله ﷻ نـه وويـريږه، او دهيـڅ غـرض اومقصـد لـپاره ددې نـاوړه جـرم اقـدام ونکـړې، او پـه دې نـاوړه او ګمـراه کونکـي تبليغاتو، او نـاروا رواجونـو بـاندې چې عقل او دين يې نه مني- ونه غوليږې.

---

(١) (مني) هغه اوبه دي، چې له نارينه څخه دجماع په وخت کې وځي.(ژباړن)

(٢) احکام النساء ص١٠٨-١٠٩.

څلورم فصل

دجامو او حجاب احکام

اول: دمسلماني ښځي دشرعي جامو (لباس) کيفيت:

۱- دمسلماني ښځي جامې بايد لويي او پراخه وي او ټول جسم يې له نا محرمه نارينه وو نه پټ کړی وي، او خپلو محرمو کسانو ته بايد له معمول سره سم پرته له مخ، ورغويو، او پښو نه بل هيڅ ځای ښکاره نکړي.

۲- جامې بايد مستوري وي چي دهغي د لاندي څه ښکاره نشي، نو داسي نازك نه وي چي دهغي لاندي دپوست رنګ ځني ښکاره شي.

۳- جامې بايد داسي تنګي نه وي چي داعضاوو حجم او اندازه وښايي، په صحيح مسلم کي له پيغمبر ﷺ نه روايت دی چي فرمايي: «صِـنْفَانِ مِـنْ أَهْلِ النَّارِ لَمْ أَرَهُمَا قَوْمٌ مَعَهُمْ سِـيَاطٌ كَأَذْنَابِ الْبَقَرِ يَضْرِبُونَ بِهَا النَّاسَ وَنِسَاءٌ كَاسِيَاتٌ عَارِيَاتٌ مُمِـيلاَتٌ مَـائِلاَتٌ رُءُوسُهُنَّ كَأَسْنِمَةِ الْبُخْتِ الْمَائِلَةِ لاَ يَدْخُلْنَ الْجَـنَّةَ وَلاَ يَجِدْنَ رِيحَهَا وَإِنَّ رِيحَهَا لَيُوجَدُ مِنْ مَسِيرَةِ كَذَا وَكَذَا»

(مسلم روايت كړى دى).

ترجمه: په دوزخ كي دوې ډلي دي چي ما (هيڅ) ندي ليدلي: يو هغه قوم دى چي دغوا دلكۍ په شان شلاخي (قمچيني) ورسره وي او خلك* پرې وهي، او (بله ډله) هغه پټيي بربنډي، كږې وږې، ښځي دي چي سرونه به يي داوښونو دكاږه بوكونو* په شان وي، جنت ته به نه ځي، او نه به يې بوى ورته رسيږي، او بيشكه چي (دجنت) بوى له دومره دومره مسافي نه احساسيږي.

شيخ الاسلام ابن تيميه رحمت الله عليه وايي: «او د پيغمبر ﷺ ددې قول (كاسيات عاريات) تفسير يي داسي كړى دى: چي ښځه داسي جامې واغوندي چي بدن يي نه پټوي، نو دې خو جامې اغوستي وي، خو په حقيقت كي بربنډه وي، مثلاً داسي نرۍ (نازكي) جامې واغوندي چي دپوست رنګ او كيفيت معلوموي، او يا داسي تنګي جامې واغوندي چي دجسم مختلفي حصي او اندامونه لكه كوناټي، ليچي او نور ځايونه وښايي.

دښځي لپاره مناسبي جامې هغه دي چي دا پټوي، او داسي پنډي او لويي وي چي جسم يي نه ښكاره كوي، او نه يي داندامونه حجم او اندازه ښايي (مجموع الفتاوى ۲۲/۱۴۶)

۴- ښځه باید په خپلو جامو کي له نارینه وو سره مشابهت ونلري، ځکه پیغمبر ﷺ پر هغه ښځو باندي لعنت ویلی دی چي خپلي جامې د نارینه وو په شان جوړوي، او دښځي مشابهت له نارینه وو سره په جامو کي دادی: چي داسي جامې واغوندي چي هغه دنوعیت او اوصافو په لحاظ دهري تولني درسم ورواج سره سم خاص د نارینه وو لپاره وي.

شیخ الاسلام ابن تیمیه رحمت الله علیه وایي: «دنارینه وو (سړو) او ښځو دجامو تر مینځ فرق پدې اساس دی چي کوم لباس دنارینه وو لپاره مناسب وي، او کوم دښځو لپاره مناسب وي، نو (نارینه او ښځي هر یو) دهماغه (مناسبو) جامو په اغوستلو سره مامور دي، ښځو ته په پرده (حجاب) او له برېنډوالي نه په ځان ساتلو امر شوی دی، نو ځکه ورته په آذان او لبیك ویلو کي دآواز پورته کولو، او صفا ومروا ته دختلو، او په احرام کي لکه دسړي په شان دجامو دایستلو اجازه نده ورکړه شوې، لکه څنګه چي نارینه وو ته امر شوی دی چي جامې په احرام کي وباسي، او سر لوڅ کړي، او هغه عادي جامې چي داندامونو په اندازه جوړي شوي وي وانه غوندي، نو قمیص، پرتوګ، خولۍ، او موزي باید وانه غوندي... اما ښځه له جامو اغوستو نه نده منعه شوې، ځکه چي هغې ته ځان پټول او سَتر

کـول لازم دي، او دهغـه مخالفت ورتـه روا نـدی، ليکن د نقاب، او لاسکلو* اغوسـتو څخه منعه شوې ده، ځکه دا هغه لباس دی چي اندامونـو بـاندي جوړ شـوی دی او ضرورت ورتـه نشته، او بيا يي دا خبره کړې ده چي خپل مخ به له نارينه وو څخه پرته له نقاب څخـه پـه کـوم بل شی پټوي... او په آخر کي وايي: «نو کله چي دا خبره روښانـه شوه چي دنارينه وو او ښځو دلباس تر منځ بـايد داسـي فرق وي چي پـه هغـه سره دښځـو او نارينه وو توپير وشـي، او داچي دښځـو جامې بـايد داسـي وي چي پـه هغـه سره دښځـي دسَتر او پردې (حجاب) مقصد تر سره شي، نو پدي باب او دې مسـاله کـي اساس او اصل پـه ښه توګه په ګوته کيږي، نو دا خـبره روښانـه شـوه چي کـه کومـي جـامې او لـباس چـي زياتره دنارينه لخوا اغوسـتل کيده، نـو د هغـه له اغوسـتو څخـه ښځه مـنعه ده..، او بـيا وايـي: او چـي کلـه پـه کـوم لـباس کـي ستر لـږ وي، او هـم پکـي له نارينه وو سره مشـابهت وي، نـو دهغـه څخه ددې دوو سـببونو پـه وجـه مـنعه شـويده، والله اعلـم (مجمـوع الفتاوی ۲۳/۱۴۸-۱۵۵، ۱۴۹)

۵- دښځـي جـامې بـايد دومـره ښايسـتـه نه وي چي دکور نه دوتلـو پـه وخت کي دخلکو توجه جلب کړي، تر څو له هغو ښځو نه ونه ګڼل شي کومي چي خپل زينت بل چا ته ښکاره کوي.

دوهم: دپردې (حجاب) معنا، دلائل، او فايدې:

دپردې (حجاب) معنا: پرده دې ته ويل کيږي چې ښځه خپل بدن دهغهو نارينه وو نه پټ کړي چې محرم يي نه وي، الله ﷻ فرمايي: ﴿وَلاَ يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلاَّ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَى جُيُوبِهِنَّ وَلاَ يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلاَّ لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ آبَاء بُعُولَتِهِنَّ أَوْ أَبْنَائِهِنَّ أَوْ أَبْنَاء بُعُولَتِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ﴾ [د النور سورت: ٣١ آيت].

ترجمه: او ندي ښکاره کوي (باطني) زينت خپل، مګر هغه چې ترينه ښکاري، او په خپلو ټکريو دي خپل ځانونه پټ کړي، او ندي ښکاره کوي خپل ښايست مګر خپلو ميړونو ته، يا خپلو پلرونو ته، يا دميړونو پلرونو ته، يا خپلو ځامنو ته، يا دميړونو ځامنو ته، يا خپلو ورونړو ته، او فرمايي: ﴿وَإِذَا سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتَاعًا فَاسْأَلُوهُنَّ مِن وَرَاء حِجَابٍ﴾ [د الاحزاب سورت: ٥٣ آيت].

ترجمه: او کله چې لدوی (دپيغمبر ﷺ دازواجو مطهراتو) څخه څه وغواړئ، نو دپردې تر شا يي وغواړئ، او مراد له (حجاب) نه په آيت کي هغه شی دی چې ښځه پټوي، لکه

ديوال، يا دروازه، يا جامې، او آيت که څه هم د پيغمبر ﷺ دښځو په باره کي راغلی دی، خو حکم يې ټولو مسلمانو ښځو ته عام دی، ځکه چي دهغه علت او وجه يې داسي بيان کړيده:
﴿ذَلِكُمْ أَطْهَرُ لِقُلُوبِكُمْ وَقُلُوبِهِنَّ﴾ [دالاحزاب سورت: ۵۳ آيت].

ترجمه: دا (يعني دپردې تر شا دښځو څخه څه غوښتل) ستاسو دزړونو او ددوی دزړونو لپاره لا پاك ساتونکی دی.

او دا يو عام علت دی، نو دعلت عموالی دحکم دعموالی دليل دی، او الله ﷻ فرمايي: ﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُل لِّأَزْوَاجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَاء الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِن جَلَابِيبِهِنَّ﴾

[دالاحزاب سورت: ۵۹ آيت].

ترجمه: اې پيغمبره خپلو ښځو او لوڼو او دمومنانو ښځو ته ووايه چي پر خپلو ځانونو (بدنونو) باندي دخپلو ټکريو* (پلونه) واچوي (خواره کړي).

شيخ الاسلام ابن تيميه رحمت الله عليه وايي: جلباب: هغه لوی ټکري (څادر) ته وايي، چي ابن مسعود رضی الله عنه يې (رداء) بولي، او عام خلك يې (ازار) بولي، چي دښځي سر او ټول بدن پټوي ، او ابو عبيده او نور علماء وايي: چي (ازار) هغه دی چي ښځه يې پر سر باندي اچوي او بيله سترګو بل څه يې نه

ښکاري، او (نقاب) هم له همدې جملې څخه دی (مجموع فتاوی شیخ الاسلام ۲۲/ ۱۱۰-۱۱۱)

له هغه دلائلو نه چې په سنتو کې له نا محرمو نه دښځې دمخ دپټولو په باره کې راغلي دي، دعائشې رضي الله عنها دا حديث دی چې وايي: «كَانَ الرُّكْبَانُ يَمُرُّونَ بِنَا وَنَحْنُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُحْرِمَاتٌ فَإِذَا حَاذَوْا بِنَا سَدَلَتْ إِحْدَانَا جِلْبَابَهَا مِنْ رَأْسِهَا عَلَى وَجْهِهَا فَإِذَا جَاوَزُونَا كَشَفْنَاهُ» (احمد، ابو داود، او ابن ماجه روايت کړی دی)

ترجمه: کله چې مونږ له پيغمبر ﷺ سره په احرام کې وو، او سپاره خلك زمونږ له خوا نه تيريدل، نو کله چې به مونږ ته رانژدې شول، نو له مونږ نه به هري يوې خپل څادر د سر د پاس نه پر مخ باندې را خپور (ځوړند) کړ، او کله چې به (له هغوی نه) تیر شوو نو مخ به مو لوڅ کړ.

او له نا محرمو نه دښځې دمخ پټولو د واجبوالي په باره کې په قرآن او حديث کې ډير دلائل راغلي دي، او اې مسلمانې خورې زه پدې باره کې تا دې کتابونو ته دمراجعې لپاره حواله کوم: (حجاب المرأة ولباسها في الصلاة) دشيخ الاسلام ابن تيميه تأليف، او(حكم السفور والحجاب) دسماحة الشيخ عبد العزيز بن عبد الله بن باز تأليف، (الصارم المشهور على المفتونين بالسفور) دشيخ حمود بن عبد الله التويجري تأليف، او (رسالة الحجاب)

دشيخ محمد بن صالح العثيمين تأليف، او پدې رسالو کې پوره او کافي معلومات پدي هکله شته.

او مسلماني خوري تا ته دي معلومه وي چي کومو علماوو چي تا ته دمخ لوڅول روا بللي دي، سره لدې چي دهغوی قول مرجوح او ضعيف دی، خو بيا هم يي ددې روا والی لپاره دا قيد ذکر کړی دی، چي بايد (مخ لوڅول) دفتنې اوشر سبب جوړ نشي، او که فتنه تري پيښيږي نو بيا يي پټول واجب دي، او فتنه او شر ليري ندي، خصوصاً پدې زمانه کي چي دينداري او حيا په نارينه وو او ښځو کي کمه شوې ده، او فتنه ګر ډير شوي دي، او ښځي رنګارنګ دښکلا وسائل استعمالوي، او پدي کي ډيري فنکاره (ماهره) هم دي، چي پدي سره فتنې او شر پيدا کيږي، نو اې مسلماني خوري لدې ټولو شيانو نه پرهيز وکړه، او داسي حجاب واغونده چي دالله ﷻ په توفيق سره دي له فتنې او شر نه وساتي، او هيڅ يو معتبر عالم نه پخوا او نه په اوس زمانه کي دې ښځو ته هغه کارونه روا کړي چي دوی يې نن کوي، او ځيني مسلماني ښځي دپردې (حجاب) او ستر په باره کي له نفاق څخه کار اخلي، چي کله په با پرده ټولنه کي وي، سَتر کوي، او چي کله په آزاده او بي ستره ټولنه کي وي، نو بيا سَتر نه کوي، او ځيني په عامو ځايونو کي سَتر کوي، خو چي کله يو دوکان او يا شفاخاني ته لاړي

شـي، او يـا له كـوم زرګـر سره او يـا دښځيـنه جـامو له خـياط (درزي) سـره خـبري كـوي، نـو مـخ او ليچـي داسـي ورتـه لوڅـي كړي، لكه چي د خپل خاوند او يا محرم سره وي، نو هغه ښځي چي دا كارونه كوي د الله ﷻ څخه دي وويرېږي.

او مونږ ځيني ښځي ليدلي چي په هوايي جهاز كي له خارج نه راځي، نـو هلـه حجاب او ستَر وكړي چي كله له هوايي جهاز نـه ددي هيواد په يو هوائي ډګر كي كوزي شي، نو (ددوى ددغـه كـار څخـه) داسـي ښكـاري چـي (ددوى پـه نظـر) حجاب او ستَر يواځي يو عادت او رواج وي، او يو شرعي حكم نه وي.

اې مسلماني خـوري، بيشـكه سـتر او حجـاب تـا دمـريض زړونـو خـاوندانو او انسـاني سپيو له زهرجنه كتلو څخه ژغوري، او لـه تـا څخه (دخلكو) حيواني طمعي او اميدونه ليري كوي، نو هميشـه دحجاب او پردې ساتنه وكړه، او هغه مغرضانه تبليغاتو تـه تـن مـه وركـوه چـي د ستَر او حجاب غندنه كوي، او يا يي بې ارزښـته بولـي، بيشـكه هغـوى ستا لپاره شر غواړي، لكه څنګه چي الله ﷻ فرمايي: ﴿وَيُرِيدُ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الشَّهَوَاتِ أَن تَمِيلُواْ مَيْلاً عَظِيمًا﴾ [د النساء سورت: ۲۷ آيت].

ترجمه: او هغـه كسـان چـي دشـهوتونو پيروي كـوي، غـواړي چي تاسو (له حق څخه) په لويه بې لاري سره منحرف شئ.

پنځم فصل

دښځي دلمانځه احکام:

اې مسلماني خوري لمونځونه په خپل وخت کي دټولو شرطونو، ارکانو، او واجباتو سره اداء کړه، الله جَلَّ جَلَالُهُ امهات المومنين(١) ته فرمايي: ﴿وَأَقِمْنَ الصَّلَاةَ وَآتِينَ الزَّكَاةَ وَأَطِعْنَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ﴾ [د الاحزاب سورت: ٣٣ آيت].

ترجمه: او لمونځ اداء کړی، او زکات ورکړی، او دالله او دهغه درسول اطاعت وکړی.

دا ټولو مسلمانو ښځو ته عام امر دی، نو لمونځ داسلام دارکانو نه دوهم رکن دی، او داسلام ستنه ده، پريښول يي کفر او له اسلام نه وتل دي، ځوك چي لمونځ نه کوي نر وي او که ښځه، هغه نه دين لري او نه اسلام، او له خپل وخت نه دلمانځه ځنډول بيله کوم شرعي عذر نه، په حقيقت کي دهغه ضايع

---

(١) يعني دمومنانو ميندي، او دا د پيغمبر ﷺ دازواجو مطهراتو لقب دی.(ژباړن)

کول دي، الله ﷻ فرمايي: ﴿فَخَلَفَ مِن بَعْدِهِمْ خَلْفٌ أَضَاعُوا الصَّلَاةَ وَاتَّبَعُوا الشَّهَوَاتِ فَسَوْفَ يَلْقَوْنَ غَيًّا * إِلَّا مَن تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَأُولَئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ وَلَا يُظْلَمُونَ شَيْئًا﴾ [دمريم سورت: ٥٩-٦٠ آيتونه].

ترجمه: نو لدوی نه وروسته داسي څوك راغلل چي لمونځ يي ضايع کړ، او دشهوتونو متابعت يي وکړ، نو دوی به ژر بد عاقبت وګوري، مګر هغه کسان چي توبه وباسي، او ايمان راوړي، او نيك عمل وکړي، نو دا کسان به جنت ته ځي، او په هيڅ شي کي به پرې ظلم او تيری نه کيږي.

او حافظ ابن کثير په خپل تفسير کي له يو شمير علماوو نه نقل کړی دی چي دلمانځه ضايع کولو نه مراد: دهغه دوختونو ضايع کول دي، چي لمونځ دخپل وخت له وتلو نه وروسته اداء شي، او د بد عاقبت څخه مراد: زيان او خساره ده، او بل تفسير يي دادی: چي هغه په دوزخ کي يوه کنده ده.

دښځي دلمانځه ځانګړي احکام دي، چي په لاندي ډول بيانيږي:

١- دښځي لپاره اذان او اقامت نشته، ځکه چي داذان لپاره اواز پورته کول لازم دي، او دښځي لپاره اواز پورته کول

روا نـدي، نـو دښځـې اذان او اقامـت صـحيح نـدى، د(المغنـي) موؤلف وايي: «پدي کي موږ (دعلماوو) اختلاف ندى ليدلى»[١].

٢- دښځـې له مـخ نـه بغـير نـور ټول بـدن يي په لمانځه کي عـورت دى، او دورغويـو او پښـو پـه بـاره کـي چـي عورت دي او کـه نـه، دعلمـاوو اختـلاف دى، او دا حکـم پـه هغـه صـورت کـي دى، چـي بـيله خـپل محـرم شخـه يـي بـل څـوك پـه لمانځـه کي نه ګـوري، کـه چيري نـا محـرم سړي ليدلـه نو دټول جسم پټول پرې لازم دي، لکـه څنګه چي له لمانځه نه دباندي دنارينه وو نه ستر پرې لازم دى، نـو پـه لمانځـه کي به ضرور سر، غاړه، او نور بدن حتـى دپښـو (قدمونـو) مخونـه به پټوي، پيغمبر ﷺ فرمايي: «لا يَقْبَلُ اللهُ صَلاَةَ حَائِضٍ إلاّ بِخِمَارٍ» [بخاري، مسلم، ابو داود، ترمذي، او نسائي روايت کړى دى]

تـرجمه: الله ﷻ دهغه ښځي چي حيض يي راغلى وي (بلوغ تـه رسـيدلې وي) لمونـځ نه قبلوي، مګر په ټادر (پوړني) کي، او (خمار) هغه ټادر دى چي سر او غاړه پټوي.

او له ام سلمه رضي الله عنها نـه روايـت دى چي له پيغمبر ﷺ

---

(١) المغني ٦٨/٢.

نه يي پوښتنه وکړه چي ايا ښځه په اوږده کميس او پوړني کي لمونځ کولای شي چي پرتوګ يي نه وي اغوستی؟ پيغمبر ﷺ ورته وفرمايل: «إِذَا كَانَ الدِّرْعُ سَابِغاً يُغَطِّي ظُهُورَ قَدَمَيْهَا»[۱].

ترجمه: که چيري کميس دومره اوږد وي چي دپښو سرونه پټ کړي (نو کولای شي)[۲].

دا دوه حديثونه پدې دلالت کوي چي په لمانځه کي دسر او غاړي پټول حتمي دي، لکه څنګه چي دعايشې رضی الله عنها په حديث کي راغلي دي، او همدارنګه دنور بدن او حتی دپښو سرونه پټول هم حتمي دي، لکه څنګه چي دام سلمه په حديث کي راغلي دي، او دمخ لوڅول يي په هغه صورت کي روا دي چي بيګانه (نا محرمه) څوك يي نه ويني، او پدې باندي دعلماوو اجماع شوې ده.

شيخ الاسلام ابن تيميه وايي: که ښځه يوازي لمونځ وکړي، نو دپوړني اچول ورته لازمي ده، او دلمانځه څخه بهر په

---

(۱) ابو داود روايت کړی دی، او دحديث امامانو دا حديث: (صحيح موقوف) حديث بللی دی.

(۲) يعني پدې صورت کي لمونځ کولای شي.(ژباړن)

خپل کور کې دسر لوڅول ورته روا دي، نو زينت کول (کالي اغوستل) په لمانځه کې دالله ﷻ حق دی، نو هيڅ چا ته روا ندي چې په کعبې لوڅ طواف وکړي، که څه هم يوازي په شپه کې وي، او يا لوڅ لمونځ وکړي، که څه هم يوازي وي»، او بيا وايي: «نو په لمانځه کې دعورت حکم (دلمانځه نه بهر) د نظر د عورت پوري تړلی ندی، نه طَرْداً او نه عَکساً»[1] [2].

په (المغني) کې راغلي دي: اما دازادې ښځې دټول بدن پټول په لمانځه فرض دي، او که يې کوم ځای ښکاره شي نو لمونځ يې صحيح ندی، مګر که چيري لږ وي، او دا دمالك،

(۱) «طرداً» پدي مساله کې دا معنا لري: چې دکومو اندامونو پټول چې په لمانځه کې فرض دي، حتمي نده چې دهغه پټول له لمانځه نه بهر هم فرض وي.
او «عکساً» دا معنا لري: چې دکومو اندامونو پټول چې په لمانځه کې فرض دي، له لمانځه نه بهر يې لوڅول حتمي ندي.
خلاصه دا چې دلمانځه دننه او له لمانځه نه بهر دعورت په حکم کې څه طردي او عکسي تعلق او تلازم نشته، بلکه په هر حالت کې عورت ځانګړی حکم لري، په لمانځه کې دننه ځانته حکم لري، او له هغه نه بهر ځانته حکم لري.(ژباړن)

(۲) مجموع الفتاوی ۲۲/۱۱۳-۱۱۴.

اوزاعي، او شافعي رحمت الله عليهم قول دی[1].

۳- په (المغني) کي راغلي دي: چي ښځه به په رکوع او سجده کي خپل ځان (او اندامونه) سره راټول کړي، او سره ليري کوي به يي نه، او چارزانو به کښيني، او يا به دواړي پښي غوړوي او ښی خوا ته به يي باسي، او پدې ناسته کي ستر زيات دی، نو ځکه خو دا ناسته له هغې نه بهتره دی چي ښی پښه دګوتو پر سرونو ودروي، او کيڼه پښه تر هغه لاندي کړي او دواړي ښي خوا ته وباسي، او يا ښی پښه دګوتو پر سرونو ودروي، او پر چپه پښه کښيني[2].

او نووي رحمت الله عليه وايي: شافعي رحمت الله عليه په (مختصر) کي وايي: دنارينه وو او ښځو تر مينځ دلمانځه په اعمالو کي کوم فرق نشته، خو ښځي ته مستحب دي چي خپل بدن يو له بل سره را ټول کړي، او په سجده کي خپل نس له خپلو ورنونو سره داسي ونښلوي چي ښه پټه شي، او زه بهتره

---

(۱) المغني ۲/۳۲۸.

(۲) المغني ۲/۲۵۸.

ګڼم چې دا کار په رکوع او ټول لمانځه کې وکړي[1].

۴- په جماعت سره دښځو لپاره لمونځ کول دعلماوو په مينځ کې اختلافي مساله ده، بعضې يې روا کوي او بعضې يې منع کوي، خو داکثره علماوو په نظر منع ندی، ځکه پيغمبر ﷺ وام ورقه ته امر وکړی چې دخپل کور کسانو ته جمع ورکړي[2]، او دبعضو په نظر مستحب ندی، او دبعضو په نظر مکروه دی، او دبعضو په نظر په نفلو کې جائز دی، نه په فرضو کې، او اميد دی چې مستحب والی يې راجح وي، او پدې مساله کې دزيات معلومات لپاره دې و(المغني ۲۰۳/۲) او (المجموع ۸۴/۴-۸۵) دنووي تاليف ته مراجعه وشي.

او ښځه کولای شي چې قراءت په لوړ اواز (جهر) سره ووايي، که چيرې نا محرمه نارينه وو يې اواز نه اوريده.

۵- وښځو ته روا دي چې په مسجد کې دنارينه وو سره دجماعت لپاره له کوره ووځي، خو دهغوی لمونځ په خپل کور کې بهتر دی، مسلم رحمت الله عليه په خپل کتاب (صحيح

---

(۱) المجموع ۴۵۵/۳.

(۲) ابو داود روايت کړی دی، او ابن خزيمه هغه صحيح بللی دی.

مسلم) کـي له پيغمبر ﷺ څخه روايت کوي چـي هغـه فرمايي: «لا تَمْنَعُوا إِمَاءَ اللهِ مَسَاجِدَ اللهِ».

ترجمه: دالله ﷻ مينځـي[1] لـه مسـجدونو څخـه مـه منعه کوی.

او ﷺ فرمايي: «لا تَمْنَعُوا النِّسَاءَ أَنْ يَخْرُجْنَ إِلَى الْمَسَاجِدِ، وَبُيُوتُهُنَّ خَيْرٌ لَهُنَّ»[2].

ترجمه: ښځـي لـدې نـه مـنعه کـوی چي مسجدونو ته ولاړي شي، او (په) کورونو (پاته کيدل) ددوی لپاره بهتره دي.

نـو ښځـو تـه پـه کورونـو کـي پاتـه کـيدل، او پـه کورونـو کـي لمونځ کول يي دستر دخوندي والي په وجه بهتر دي.

او کـه چـيري مسـجد تـه دلمانځـه لـپاره لاړه شـي، نـو دا لاندني آداب به ضرور مراعاتوي:

الـف- بـايد پـه کالـيو او کـامل حجـاب سره پټه وي، عائشه رضي الله عنها وايـي: ښځـو بـه دپيغمـبر ﷺ سـره لمونځ کاوه، او بيا بـه خـپلو کورونـو تـه تللـې پداسـي حـال کـي چي په خپلو کاليو به

---

(۱) له مينځو نه مراد دلته عامي ښځي دي. (ژباړن)

(۲) احمد او ابو داود روايت کړی دی.

داسي پټې وې چي دتيارې له وجهې به نه پيژندل کيدلې[1].

ب- کله چي له کوره وځي نو عطر او خوشبويي به نه استعمالوي، پيغمبر ﷺ فرمايي: «لا تَمْنَعُوا إِمَاءَ اللهِ مَسَاجِدَ اللهِ، وَلْيَخْرُجْنَ تفلات»[2].

ترجمه: ښځې لدې نه مه منعه کوی چي مسجدونو ته ولاړې شي، او دخوشبويي د استعمال نه بغير به له کوره وځي، او (تفلات) يعني: چي خوشويي يي نه وي استعمال کړې.

له ابو هريره ﷺ نه روايت دی چي وايي پيغمبر ﷺ ويلي دي: «أَيُّمَا امْرَأَةٍ أَصَابَتْ بُخُوراً فَلا تَشْهَدَنَّ مَعَنَا الْعِشَاءَ الآخِرَةَ»[3].

ترجمه: هري ښځې چي خوشبويي وهلې وي زمونږ سره دي دماسختن لمانځه ته نه حاضريږي.

او مسلم دابن مسعود رضی الله عنه ښځي زينب نه روايت

---

(۱) بخاري او مسلم روايت کړی دی.

(۲) احمد او ابو داود روايت کړی دی.

(۳) احمد ، مسلم، ابو داود او نسائي روايت کړی دی.

کړي چي پيغمبر ﷺ مونږ ته وويل: «إِذَا شَهِدَتْ إِحْدَاكُنَّ الْمَسْجِدَ فَلاَ تَمَسَّ طِيباً»(۱).

ترجمه: کله چي له تاسو نه يوه مسجد ته حاضره شي نو خوشبويي او عطر دي نه وهي.

امام شوکاني په (نيل الاوکار) کي وايي: پدې حديث سره دا ثابته شوه دښځو وتل مسجدونو ته په هغه صورت کي روا دي چي په هغه کي فتنه او فساد، او يا دهغه مينځ ته راوړونکي سبب لکه خوشبويي او داسي نور څه نه وي.

او همدارنګه وايي: او له نورو احاديثو نه دا ثابته شوه چي نارينه به ښځو ته هله ومسجد ته دوتلو اجازه ورکوي، چي په وتلو کي يي دفتني جوړيدلو اسباب نوي، لکه خوشبويي، او يا ګانه، او يا نور زينت او سينګار(۲).

ج- د کور نه به په ښکلي کاليو او سينګار کي نه وځي، ام المومنين عائشه رضي الله عنها وايي: که چيري پيغمبرﷺ هغه څه چي مونږ ليدلي دي ليدلي واى، نو ښځي به يي له مسجد نه

---

(۱) مسلم روايت کړي دی.

(۲) نيل الاوطار ۳/۱۴۰-۱۴۱.

منع کړي وای، لکه څنګه چي بني اسرائیلو خپلي ښځي منع کړي دي[(۱)].

امام شوکاني په نیل الاوطار کي دعائشي رضی الله عنها ددغه قول (که چیري پیغمبر ﷺ هغه څه چي مونږ لیدلي دي لیدلي وای) په شرح کي وایي: یعني دا ښکلي کالي، او خوشبویي، او سینګار، او بي ستره وتلو ته دهغې اشاره ده، څکه چي دپیغمبر ﷺ په وخت کي ښځي په لویو او پراخو او پنډو او ډبلو کالیو کي له کور نه وتلي.

امام ابن الجوزي رحمت الله علیه وایي: ښځي ته ښایي چي د کور وتلو څخه ډډه وکړي څومره چي ورته ممکنه وي، که خپله له نورو نه سالمه پاتي شي، نو نور به له هغې نه سالم نه وي پاتي، نو که چیري ووتلو ته مجبوره شي، نو دخپل خاوند په اجازه به په یو خوار (غریب) شکل کي وځي، او په خالي لیارو به ځي، او په عامو بازارونو او سړکونو کي به نه ځي، او کوښښ به کوي چي اواز یي څوك وانه وري، او دلیاري په غاړه

---

(۱) بخاري او مسلم روایت کړی دی.

کي به ځي، نه دلياري په مينځ کي[۱].

د- که چيري ښځه يوازي وي، نو دنارينه وو شاته به يوازي په صف کي دريږي، انس رضی الله عنه وايي: کله چي پيغمبر ﷺ دوی ته لمونځ ورکړ: نو زه او يو يتيم هلك يي شا ته ودريدو، او يوه بوډی ښځه زمونږ شا ته ودريدله[۲].

او هغه په بل روايت کي وايي: ما او يو يتيم زمونږ په کور کي په پيغمبر ﷺ پسي لمونځ وکړ، او زما مور (ام سليم) مو شا ته ولاړه وه[۳].

او که چيري ښځي له يوې نه زياتي وي، نو بيا به ديو صف او څو صفونو په شکل دنارينه وو شا ته دريږي؛ څکه چي پيغمبر ﷺ نارينه دهلکانو نه وړاندي درول، او ښځي به يي دهلکانو شا ته درولي[٤].

له ابو هريره رضی الله عنه نه روايت دي چي وايي پيغمبر ﷺ

---

(۱) احکام النساء ۳۹.

(۲) بخاري، مسلم، ابو داود، ترمذي، او نسائي روايت کړی دی.

(۳) بخاري روايت کړی دی.

(٤) احمد روايت کړی دی.

ویلي: «خَيْرُ صُفُوفُ الرِّجَالِ أَوَّلُهَا، وَشَرُّهَا آخِرُهَا، وَخَيْرُ صُفُوفُ النِّسَاءِ آخِرُهَا، وَشَرُّهَا أَوَّلُهَا»(۱).

ترجمه: دنارینه وو له ټولو نه ښه او بهتره صف اول صف دی، او له ټولو نه بد ترین صف آخــر صف دی، او دښځو له ټولو نه ښه او بهتره صف آخر صف دی، او له ټولو نه بدتر یي اول صف دی.

نو دا دوه حدیثونه پدي دلالت کوي چي ښځي به دنارینه وو شا ته صف جوړوي، او چي کله په نارینه ووي پسي لمونځ کوي، نو ځانته ځانته به لمونځ نه کوي، که فرض لمونځ وي او که تراویح وي.

هـ- که امام په لمانځه کي سهوه شي، نو ښځه به ددوو لاسونو دورغوو په وهلو سره (چکچکو) هغه ته فتحه او خبر ورکوي؛ ځکه پیغمبر ﷺ فرمایي: «إِذَا نَابَكُمْ فِي الصَّلاة شَيْءٌ فَلْيُسَبِّحْ الرِّجَالُ، وَلْيُصَفِّقْ النِّسَاءُ»(۲).

ترجمه: که په لمانځه کي درته څه پیښ شي، نو نارینه به

---

(۱) مسلم، ابو داود، ترمذي، نسائي، او ابن ماجه روایت کړی دی.

(۲) احمد روایت کړی دی.

تسبيح وايي[1]، او ښځي به چکچکي وهي.

او دا دښځو لپاره په لمانځه کي دلاسونو وهلو (ټکولو) اجازه ده، چي کله يو څه پيښ شي، او دامام سهوه له همدي جملي څخه ده؛ او دا ځکه چي دښځي په اواز کي دنارينه وو لپاره فتنه ده، نو له همدي وجهي په لاسونو وهلو امر ورته شوى دى، او خبري به نه کوي.

و- کله چي امام سلام وګرځوي نو ښځي به سمدستي له مسجد نه وځي، او نارينه به ناست وي؛ تر څو چي له ښځو نه څوك ونه ويني، ام سلمه رضي الله عنها روايت کوي وايي: کله چي به ښځو له فرض لمونځ نه سلام وګرځاوه، نو به پاڅيدلي، او پيغمبر ﷺ او کومو کسانو چي ورسره لمونځ کړى وو هغوى به تر کوم وخت پوري چي به الله غوښتل ناست به وو، او کله چي به پيغمبر ﷺ پاڅيد نو نور خلك به هم پاڅيدل.

زهري وايي: زمونږ په نظر -والله اعلم- هغه ددي لپاره چي

---

(۱) يعني په تسبيح (سبحان الله) ويلو سره دي امام ته فتحه او خبر ورکړي، چي خطا شوى دى، او ښځه به دلاسونو په وهلو سره امام ته فتحه او خبر ورکوي. (ژباړن)

کومې ښځې وتلې تولې ختمې شي[١].

امام شوکاني وايي: په نومړي حديث کې دا خبره ثابته شوه چې امام ته ښايي دمقتديانو دحالت مراعت وکړي، او له هغه کار نه ډډه وکړي چې له هغه نه کوم ناروا کار مينځ ته راځي، او دتهمت له ځايونو نه ځان خوندي وساتي، او دا خبره ثابته شوه چې په لارو کې دښځو او نارينه وو اختلاط او ګډوالی مکروه او ناروا دی، څه دا چې په کورونو کې وي[٢].

امام نووي رحمت الله عليه وايي: دښځو او نارينه وو دجماعت په لمانځه کې لاندې توپيرونه شته:

اول: جماعت لمونځ دښځو لپاره هومره مؤکد او ټينګ سنت ندې، کوم چې دنارينه وو لپاره دی.

دوهم: دښځو امام به دهغوی په مينځ کې دريږي.

دريم: يوه ښځه به دنارينه شا ته دريږي، نه څنګ ته يې، په خلاف دنارينه.

---

(١) بخاري روايت کړی دی، (الشرح الکبير علی المقنع) ١/٤٢٢ دې وکتل شي.

(٢) نيل الاوطار ٢/٣٢٦.

ځلورم: کـه يـي دنارينـه وو سره دځو صفونو په شکل لمونځ کاوه، نو اخير صف له اول صف نه غوره او بهتره دی[۱].

او لـه تـيرو خبرو نه دا معلومه شوه، چي دنارينه وو او ښځو په مينځ اختلاط او يوځای والی حرام او ناروا دی.

ز- داختر لمانځه ته دښځو وتل:

عن أم عطية رضي الله عنها قالت: «أَمَرَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَـيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ نُخْرِجَهُنَّ فِي الْفِطْرِ وَالأَضْحَى: الْعَوَاتِقَ وَالْحُيَّضَ وَذَوَاتِ الْخُـدُورِ فَأَمَّـا الْحُـيَّضُ فَيَعْتَزِلْنَ الصَّلاَةَ -وفي لفظ: الْمُصَلَّى- وَيَشْهَدْنَ الْخَيْرَ وَدَعْوَةَ الْمُسْلِمِينَ»[۲].

تـرجمه: لـه ام عطيه رضي الله عنها نـه روايـت دی چي وايـي: پيغمبر ﷺ مونږ ته امر وکړ چي هغوی (يعني) پيغلي نجوني، او ځوانانـي دپـردي ښځـي، او حائضـې ښځـي پـه کوچنـي اختـر او لـوی اختـر کـي (وعـيد ګـاه تـه) وباسـو، او حائضـې ښځـي بـه دلمانځـه ځخـه ډډه کوي، -او پـه بـل روايـت کـي وايـي: دلمانځه ځـای نـه بـه ډډه کـوي- خـو دخـير او دمسـلمانانو ددوعـا لـپاره به

(۱) المجموع ۳/۴۵۵.

(۲) جماعت روايت کړی دی.

حاضرېږي.

شوکاني وايي: دا حديث او ددې په څير نور احاديث پدې خبره دلالت کوي چي په اخترونو کي وعيد ګاه ته دښځو وتل روا دي، که پيغله وي، که واده کړي، که ځوانه وي، حيضداره وي، او که بوډۍ، تر څو چي په عدت[1] کي نه وي، او يا يي په بهر وتلو کي فتنه او فساد نه وي، او يا څه عذر ونلري[2].

او شيخ الاسلام ابن تيميه وايي: چي ومسلمانو ښځو ته دا خبره وشوه چي دجُمعي او دجماعت لمانځه نه يي په کورونو کي لمونځ بهتره دی، خو داختر لمونځ داسي ندی، ځکه هغوی ته يي امر کړی دی چي داختر لمانځه ته ولاړي شي، او شايد -والله اعلم- چي اسباب به يي داوي:

اول: اختر په کال کي يوازي دوه ځله دی، نو په هغه کي دجمعي او دجماعت دلمانځه خلاف دښځو حاضريدل روا شول.

دويم: داختر لمونځ بدل (قائم مقام) نلري، خو دجمعي او

(۱) عدت هغه شرعي مودې ته وايي چي ښځه يي بايد له طلاق نه وروسته په کور کي تيره کړي.(ژباړن)

(۲) نيل الاوطار ۳۰۶/۳.

جماعت لمونځ داسي ندی، ځکه په کور کي دښځي دغرمي (ظهر) لمونځ دجمعي دلمانځه په عوض کي دی.

دريم: داختر لمونځ دښتي او صحرا ته دالله دذکر لپاره وتل دي، نو هغه له بعضي اړخونو نه له حج سره مشابهت لري، نو ځکه خو لوی اختر دحج په وخت کي دی، تر څو دحاجيانو سره سمون (موافقت) راشي[1].

او شافعيانو (شافعي مذهبيانو) دښځو وتل اختر لمانځه ته پدې شرط روا بولي چي ښايست ونلري.

امام نووي وايي: شافعي او اصحابو (دمذهب ستر عالمانو) ويلي دي: هغو ښځو ته چي ښايست (ښکلا) نلري داختر لمانځه ته تلل روا دي، اما دښايسته (ډولناکو) ښځو تلل مکروه دي، او بيا وايي: او که چيري ښځي وځي نو بهتره ده چي په زړو کاليو کي ووزي، او داسي کالي به نه اغوندي (نه اچوي) چي دوی ته دچا پام راواړوي، او بهتره ده چي په اوبو سره بدن پاك کړي، او خوشبوئي وهل ورته مکروه دي، او دا ټول دهغو زړو ښځو لپاره دی چي دچا اشتها (شهوت) ورته نه

(١) مجموع الفتاوى ۶/۴۵۸-۴۵۹.

کیږي، اما ځواني او ښایست لرونکي ښځي او کومي چي دچا اشتها (شهوت) ورته پیدا کیږي، هغوی لپاره داختر لمانځه ته تلل مکروه دي، ځکه چي پدې کي ددوی لپاره او دنورو لپاره دفتنې او فساد ویره شته. که چیري وویل شي چي دا د(ام عطیه) دمخکني حدیث سره مخالف دی، نو په جواب کي وایو: په بخاري او مسلم کي دعائشي رضی الله عنها نه روایت دی وایي: که چیري پیغمبر ﷺ کوم کارونه چي ښځي یي کوي لیدلي وای، نو هغوی به یي (له وتلو) نه منع کړي وای، لکه څنګه چي دبني اسرائیلو ښځي منع شوي وې، او پدي چي فتني او دشر اسباب پدي زمانو کي ډیر زیات دي، چي داسلام په اوله زمانه کي داسي نه وه، والله اعلم[1].

زه وایم: او زمونږ په زمانه کي له تولو نه زیات دي.

او امام ابن الجوزي وایي: زه وایم: مونږ مخکي ددي خبري بیان وکړ چي دښځو وتل روا دي، لیکن که دوی دفتنې سبب جوړ شي او یا دوی ته فتنه پیښه شي نو له وتلو نه یي منع کول بهتره دي، ځکه داسلام داولي زماني ښځي داسي نه وې کومي

---

(١) المجموع ١٣/٥.

چې دنن زماني ښځې دي، او همدا رنګه نارينه (هم داوس زماني دنارينه وو په شان نه وو)[1]، يعني هغوی دغتهي تقوی خاوندان وو.

نو مسلماني خوري! ته لدا رنګه اقوالو نه پوهيږې چې داختر لمانځه ته دي وتل شرعاً روا دي، خو پدي شرط چې دا وتل به په اخلاقو او پرده کي وي او دالله ﷻ درضا لپاره به وي، او ددي لپاره چې دمسلمانانو په دوعا کي برخه واخلي او داسلام دشعائرو[2] اظهار وشي، او ددي لپاره نه چې خپل ښايست او ښکلا ښکاره کړې او ځان دفتني سره مخامخ کړې، نو دې ټکي ته زياته توجه پکار ده.

(۱) احکام النساء ص۳۸.

(۲) داسلام شعائر: لکه دجماعت لمونځ، داختر لمونځ، حج او داسي نور کوم چې داسلام ددين ظاهري علائم ګڼل کيږي. (ژباړن)

شپږم فصل

دښځو دجنازې احکام:

الله ﷻ په هر انسان مرګ مقرر کړی دی، او يوازي الله ﷻ دبقاء او پايښت خاوند دی، هغه فرمايي: ﴿وَيَبْقَى وَجْهُ رَبِّكَ ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ﴾ [دالرحمن سورت: ۲۷ آيت].

ترجمه: او باقي به وي مخ ستا دپروردګار چي دلويي او عزت ورکولو خاوند دی.

او دانسان دجنازې لپاره يي خاص احکام ګرځولي دي چي ژوندي کسان يي بايد عملي کړي، او مونږ پدې فصل کي ښځو پوري مخصوص احکام بيانوو:

۱- دښځي مړي ته بايد ښځي غسل ورکړي، او نارينه وو دهغې غسل روا ندی، خو ميړه ته روا ده چي خپلي ښځي (کوروالا) ته غسل ورکړي.

او دنارينه مړي ته به نارينه غسل ورکوي، او ښځو ته دهغه غسل روا ندی، خو ښځي ته روا ده چي خپل ميړه ته غسل ورکړي، ځکه چي علي رضی الله عنه خپلي ښځي دپيغمبر

ﷺ لور فاطمه رضی الله عنها ته پخپله غسل ورکړی وو، او اسماء بنت عميس رضی الله عنها خپل ميړه ابو بکر الصديق رضی الله عنه ته پخپله غسل ورکړی وو.

۲- دښځي کفن په پنځو سپينو جامو کي بهتر دی، چي يو به لنګ (ازار) وي چي (دنامه او ځنګنو تر مينځ) پکي پټه شي، او بل به پوړنی (ځادر) وي چي پر سر يي واچول شي، او بل به قميص وي چي بدن يي پټ کړي، او بل به دوي ټوټې (کپړې) وي چي ددي نورو دپاسه واچول شي (او ټول بدن پکي پټ شي، لکه څنګه چي ليلی الثقفيه عنها رضی الله روايت کوي وايي: زه په هغو کسانو کي وم چي ام کلثوم رضی الله عنها دپيغمبر ﷺ لور ته يي دمړيني په وخت غسل ورکړ، نو اول شی چي پيغمبر ﷺ مونږ ته راکړ لنګ (ازار) وو، بيا قميص، بيا پوړنی (ځادر)، بيا يوه لويه جامه، او بيا يي يوه بله جامه ورواغوستله[1].

امام شوکاني وايي: او دا حديث پدې دلالت کوي چي دښځي شرعي کفن عبارت دی: له لنګ (ازار)، قميص (چي ټوله بدن پټوي)، پوړنی، او دوو نورو جامو نه (چي ټول بدن پټ

---

(۱) احمد او ابو داود روايت کړی دی.

کړي[۱].

۳- دښځي دسر دویښتو حکم: دښځي ویښته باید دري چوټي (کوڅۍ) شي، او شا ته واړول شي، لکه څنګه چي ام عطیه رضی الله عنها دپیغمبر ﷺ دلور دغسل طریقه داسي بیانوي: نو ویښته یي مونږ دري چوټي (کوڅۍ) کړل، او بیا مو دهغي شاته واړول[۲].

۴- ښځو ته جنازې سره دتللو حکم: له ام عطیه رضی الله عنها نه روایت دی چي وایي: مونږ دجنازې سره دیو ځای تللو نه منع شوي یو، خو دا حکم یي مونږ ته په ټینګه نه وو کړی[۳]، نو دا منع په ظاهره کي دحرامیدو په معنا ده، اما دا چي هغه وایي: په دي حکم باندي یي مونږ ته ټینګار نه وو کړی. نو شیخ الاسلام ابن تیمیه پدي باره کي وایي: کیدای شي چي دهغي مقصد داوي چي: دمنع تاکید یي نه وو کړی، او دا دحرمت حکم نه پورته کوي، او کیدای شي چي هغې ګمان کړی وي چي

---

(۱) نیل الاوطار ۴۲/۴.

(۲) بخاري او مبسلم روایت کړی دی.

(۳) بخاري او مسلم روایت کړی دی.

دا منع دحرمت لپاره نده، خو زمونږ لپاره دپيغمبر ﷺ قول حجت دی، نه دبل چا گمان[1].

۵- دښځو لپاره دقبرونو زيارت حرام دی: له ابو هريره رضي الله عنه نه روايت دی وايي چي پيغمبر ﷺ فرماييلي دي: «لَعَنَ اللهُ زَوَّارَاتُ الْقُبُورِ»[2].

ترجمه: الله جل جلاله په هغو ښځو لعنت ويلی دی چي قبرونو ته ډير زيات ځي.

شيخ الاسلام ابن تيميه وايي: دا خبره واضحه ده که چيري ښځي ته دا دروازه خلاصه شي (يعني دجنازي سره دوتلو اجازه ورکړه شي) نو دابه دهغوی دبي تابي، او وير کولو، او چيغي وهلو سبب وگرځي، ځکه ښځه کمزورې ده، او ډيره بي صبري او بي تابي کوي، او همدارنگه دښځي ژړا به دمړي دتکليف او عذاب سبب شي، او لدې نه علاوه دهغوی اواز اوريدل او هغوی ته کتل به دنارينه وو لپاره دفتنې سبب وي، لکه څنگه

(۱) مجموع الفتاوی ۳۵۵/۲۴.

(۲) احمد، ابن ماجه، او ترمذي روايت کړی دی، او ترمذي هغه صحيح بللی دی.

چي په بل حديث کي راغلي دي: «فـإنكنَّ تفتنَّ الحيَّ، وتُؤذينَ الميتَ».

تـرجمه: ځکه تاسو ژونديو تـه دفتنې او دمړي ته دعذاب سبب ګرځئ.

نـو پـدې چـي دښځـو لـپاره دقـبرونو زيـارت د ډيـرو حـرام کـارونو سـبب او ګمـان ګرځـي، دهغـوی پـه حق لـپاره او هـم د نارینه وو لـپاره، او دلته دا حکمت (يعني نومړی احتمال) دپوره تشـخيص او تعيـن وړ نـدی، نـو هـيڅ نشـي کـيدلای چـي دهغـه مقدار اندازه ولګول شي کوم چي دداسي ناوړه او ناروا کارونو درامینځ تـه کيدلو سبب نـه ګرځي، او نه ديو او بل په مينځ کي فـرق کيدلای شـي، او دشريعت له اصولو او بنسـټونو يـو دادی چي ديـو شرعي حکم اصلي حکمت ښکاره او روښانه نه وي، نو شرعي حکم دهماغـه حکمت پـه احتمالي او ممکنه حالت او يا ځای پوري تـړل کـيږي، نو دا کار (دقبرونو زيارت) حرام دی، تر څـو دداسـي نـاروا کـارونو مخـه ونـيول شـي، لکـه څـنګه چـي دښځـي دنـنه زينت تـه کـتل نـاروا دي ځکـه چي دا دفتنـي سبب ګرځي، او دپردی ښځـي سـره يواځـي يو ځای کيدل، او يا هغې تـه کتل ناروا دي (ځکه چي دا ديو لوی ناروا کار يعني زنا سبب

ګرځي)، او دقبرونو په زيارت کولو کي کوم داسي مصلحت او منفعت هم نشته چي دذکر شوي فسادونو او اضرارو او ناوړه اثارو مخنيوی وکړای شي، ځکه له زيارت کولو مقصد دوعا کول دي، او دا کار دښځي لپاره په کور کي هم ممکن دی[١].

۶- په زوره ژړا حرامه ده: يعني دا چي په زوره زوره او په چغو چغو وژاړي، او کالي (جامې) څيري کړي، او مخونه ووهي، او ويښتان وشکوي، او مخونه او پوزي توري کړي، او پر مړي باندي په بيتابۍ سره چيغي ووهي، او ښراوي وکړي، او داسي نور کارونه وکړي چي دالله ﷻ په قضا وقدر باندي دنارضائيت (نا خوښۍ) او بي صبرۍ پکښي وي، نو دا ټول کارونه حرام، او لويه ګناه (کبيره ګناه) ده، په بخاري او مسلم کي راغلي دي چي پيغمبر ﷺ فرمايي: «لَيْسَ مِنَّا مَنْ لَطَمَ الْخُدُودَ، وَشَقَّ الْجُيُوبَ، وَدَعَا بِدَعْوَى الْجَاهِلِيَّةِ».

ترجمه: هغه څوك چي (دچا په مرګ باندي) مخونه ووهي، او کالي وشکوي، او يا دجاهليت[٢] کارونه وکړي (يعني چيغي

---

(١) مجموع الفتاوى ٢٤/٣٥٥-٣٦٦.

(٢) جاهليت داسلام نه مخکي دورې ته وايي.

وهي، او ښيرې وکړي) نو هغه زمونږ څخه ندی (يعني داسلام او سنت په طريقه ندی برابر).

او همدارنګه دبخاري او مسلم په بل حديث کي داسي راغلي چي پيغمبر ﷺ له هغه چا نه بيزاره دی چي دغم او مصيبت په وخت کي چيغي ووهي، او ويښته وشکوي، او کالي (جامې) په ځان څيري کړي.

او په مسلم کي همدارنګه راغلي دي: چي پيغمبر ﷺ په هغه چا لعنت ويلی دی چي چيغي وهي، او يا په يا يي واوريدلو ته په خپله خوښه ناست وي.

نو مسلماني خوري تاته لازمه ده چي دمصيبت په وخت کي دداسي ناروا کار څخه ځان وژغورې (وساتي)، او صبر وکړې او (له الله نه اجر وغواړې)، نو به دا مصيبت ستا دګناهونو کفاره او دنيکيو او اجرونو دزياتوب سبب وګرځي.

الله ﷻ فرمايي: ﴿وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ بِشَيْءٍ مِّنَ الْخَوفْ وَالْجُوعِ وَنَقْصٍ مِّنَ الأَمَوَالِ وَالأنفُسِ وَالثَّمَرَاتِ وَبَشِّرِ الصَّابِرِينَ * الَّذِينَ إِذَا أَصَابَتْهُم مُّصِيبَةٌ قَالُواْ إِنَّا لِلّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعونَ * أُولَئِكَ عَلَيْهِمْ صَلَوَاتٌ مِّن رَّبِّهِمْ وَرَحْمَةٌ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُهْتَدُونَ﴾ [د البقره سورت:

۱۵۵-۱۵۷ آيتونه].

ترجمه: او مونږ به هرومرو (ضرور) تاسو ازمايو په يوه شي سره لکه ويره (له دښمن نه)، او لوږه (ولږه او قحطي)، او دمالونو کموالي (په افتونو سره)، او دنفسونو (په قتل، مرګ، او مرض سره)، او دميوو (په افتونو سره)، او صبر کونکو ته زيری ورکړه، هغه کسان چي کله ورته مصيبت ورسيږي نو وايي: بيشکه مونږ دالله (په ملکيت کي) يو او هغه ته بيا ورتلونکي يو (په اخرت کي)، په همدغو کسانو به ددوی دپروردګار لخوا نه ستايني (بخښني) او رحمت وي، او همدوی دسمي لاري موندونکي دي.

هو، داسي ژړا روا ده چي په چغو سره نه وي، او ناروا کارونه ورسره ونکړي، او دالله دقضاء او قدر نه پکي ناراضه او ناخوښه نه وي، ځکه ژړا دمړي لپاره رحمت وي، او په هغه سره زړه نرميږي، او له ځان نه دفع کول يي ممکنه نه وي، نو ځکه خو هغه روا ده، او کيدای شي کله مستحبه او بهتره وي، والله المستعان.

اووم فصل

دښځو دروژې احکام

دروژې دمياشتي روژه نيول په هر مسلمان نارينه او مسلماني ښځي فرض ده، او هغه داسلام دارکانو څخه يو رکن، او دبنسټونو څخه يي يو لوی بنسټ او اصل دی، الله ﷻ فرمايي: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُواْ كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ﴾ [د البقره سورت: ۱۸۳ آيت].

ترجمه: ای هغو کسانو چي ايمان يي راوړی دی! تاسو باندي روژه نيول فرض شوي دي، لکه څنګه چي له تاسو نه مخکي کسانو (پخواني امتونو) باندي فرض شوې وه، اميد دی چي تاسو وويريږي (او ځان وساتی له ګناهونو نه).

نو کله چي انجلۍ بالغه شي، او دبلوغ له علامتو نه يوه ښکاره شي، مثلاً حيض يي راشي نو روژه په هغه فرضيږي، او کله انجلۍ ته په نهه (۹) کلنۍ کي حيض راشي، نو بعضي نجوني نه پوهيږي چي په دغه وخت کي روژه پري فرض ده، نو روژه نه نيسي، فکر کوي چي دا وړه (کوچنۍ) ده، او دکور

مشران هم دروژې نيولو وينا ورته نه کوي، چې دا کار د اسلام ديو لوی رکن په ترك کولو سره يو لوی تقصير او بې غوري دی، نو که چا داسې وکړه، نو بيا په هغه باندې فرض ده چې دهغې روژې قضاي راوړي چې دحيض دشروع نه يې پرې ايښې ده، که څه هم ډير وخت پرې تير شوی وي، ځکه هغه روژه لا دهغې په ذمه کې پاته ده(۱).

روژه په کومو کسانو فرض ده؟

کله چې دروژې مياشت داخله شي نو په هر مسلمان نارينه او ښځې باندې چې بالغ، له مرض نه سالم، او مسافر نه وي (مقيم وي) روژه نيول فرض دي، او که څوك مسافر او يا مريض وي دروژې په مياشت کې نو هغه ته روژه خوړل روا دي، او بيا به دهغه ورځو قضايي په بل وخت کې راوړي، الله ﷻ فرمايي:

﴿فَمَن شَهِدَ مِنكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ وَمَن كَانَ مَرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِّنْ أَيَّامٍ أُخَرَ﴾ [د البقره سورت: ۱۸۵ آيت].

ترجمه: او څوك چې له تاسو نه دا مياشت وګوري نو ضرور

---

(۱) او پداسې ښځې باندې دروژې دقضايي نه علاوه دهرې روژې په بدل کې يوه مسکين ته يو نيم کيلو خواړه ورکول هم فرض دي.

بـه روژه نيسـي، او کـه څـوك مـريض او يـا مسـافر وو، نـو (ددې ورځو) په شمار به نوري ورځي (قضايي روژه نيسي) .

او همدارنګـه کـه څـوك ډيـر زوړ او سپين ږيری (شيخ فاني) وي او روژه نشـي نـيولای، او يـا داسـي يـو دوامـداره او دائمـي مـرض ولـري چـي دجوړوالـي (رغيدو) اميد يي نه وي، نر وي که ښځـه نـو روژه بـه خـوري او دهـري روژې پـه عـوض کـي بـه يـو مسـکين تـه نـيم صـاع (تقريباً يـو نـيم کـيلو) دخـپل وطـن خـواړه ورکـوي، الله ﷻ فرمايي: ﴿وَعَلَى الَّذِينَ يُطِيقُونَهُ فِدْيَةٌ طَعَامُ مِسْكِينٍ﴾ [د البقره سورت: ١٨٤ آيت].

تـرجمه: او پـه هغـو کسـانو چـي (دروژي نيولو) طاقت نلري ومسـکين تـه دفديـي پـه ډول خواړه ورکول لازمي ده. عبد الله بن عباس رضـي الله عـنهما وايـي: دا دهغـه چـا لپاره ده چي زوړ او سپين ږيری (شيخ فاني) وي او دجوړيدلو اميد يي نه وي[١] .

او هغـه مـريض چـي دمـرض نه يي دجوړيدلو (رغيدو) اميد نـه وي هغـه هـم دزوړ سړي په شان دی او هماغه حکم لري، او پر دواړو بـاندي دروژي قضـايي نشـته، ځکه چي ورته ممکنه نده،

(١) بخاري روايت کړی دی.

او د (يطيقونه) معنى په ايت کي داده: چي ډير په مشقت او تکليف سره کولای شي روژه ونيسي.

او دښځي لپاره څه خاص عذرونه شته چي وهغې ته دفرضي روژې خوړل روا کوي، او بيا به دهغه په شمار نوري ورځي قضايي روژه نيسي.

او هغه عذرونه دادي:

١- حيض او نفاس:

دحيض او نفاس په وخت کي دښځي لپاره روژه نيول حرام دي، او دهغې قضايي راوړل ورياندي فرض دي، په بخاري او مسلم کي له عائشې رضی الله عنها نه روايت دی چي کله يوې ښځي پوښتنه څني وکړه: چي ولي حائضه ښځه دروژې قضايي راوړي او دلمانځه قضايي نه راوړي؟ نو هغې په جواب کي وويل: مونږ ته دروژي په قضايي راوړلو سره امر کيده، خو دلمانځه په قضايي راوړلو سره امر راته نه کيده. نو عائشې رضی الله عنها دا خبره بيان کړه چي دا حکم له هغه شرعي احکامو نه دی کوم چي په هغه کي بايد يواځي دشرعي نص (قران او سنت) متابعت وشي.

ددې حکم حکمت: شيخ الاسلام ابن تيميه وايي: او هغه وينه چي له حيض سره راوځي نو په هغه کي دويني راتلل دي،

او حائضه ښځه کولای شي روژه ونيسي کله يې چې وينه نه راوځي، نو روژه يې پدې حالت کې داعتدال او سلامتيا روژه ده، پدې چې په هغه وخت کې له هغې هغه وينه نه وځي کومه چې ددې دبدن دطاقت او تقويې سبب ده، اما په حيض کې روژه نيول پداسې وخت کې وي چې له هغې نه وينه وځي، چې هغه به دهغې بدن کمزوری کړي، او روژه به يې داعتدال او سلامتيا له حالت نه بيرون کړي، نو ځکه ورته امر شوی چې دحيض په ورځو کې روژه ونه نيسي[۱].

۲- دحمل او ماشوم ته دشودو ورکولو په وخت کې:

پدې دوو حالتونو کې روژه نيول ښځې او يا ماشوم ته، او يا دواړو ته تاوان او ضرر رسوي، نو ځکه خو پدې حالاتو کې ورته روژه خوړل روا دي، خو که چيرې کوم ضرر چې دهغه په وجه يې روژه خوړلې ده هغه يوازې ماشوم ته متوجه وي، او مور ته يې نه وي متوجه، نو دخوړل شوو ورځو قضايي به راوړي، او دهرې ورځې په عوض کې به يوه مسکين ته خواړه ورکوي، او که نومړی ضرر مور ته متوجه وي، نو يوازې

---

(۱) مجموع الفتاوى ۲۵/۲۵۱.

قضايي به راوړي، (او فديه وربانـدي نشته)، پدې دليل چي حملداره ښځه او کومه چي ماشوم تـه شودې ورکوي دالله ﷻ ددغه قول په عمومي حکم کي داخلي دي چي فرمايي: ﴿وَعَلَى الَّذِينَ يُطِيقُونَهُ فِدْيَةٌ طَعَامُ مِسْكِينٍ﴾ [د البقرة سورت: ۱۸٤ آيت].

تـرجمه: او پـه هغـو کسانو چي (دروژي نيولو) طاقت نلري ومسکين ته دفديي په ډول خواړه ورکول لازمي ده.

حافظ ابن کثير رحمت الله عليه وايي: حملداره ښځه او هغه ښځه چي ماشوم تـه شودې ورکوي، کله چي پـه خپلو ځانونو او ماشومانو ووېرېږي، نو پدوی کي هم همدا علت او سبب موجود دی (کوم چي په آيت کي ذکر شو)[1].

او شيخ الاسلام ابن تيميه رحمت الله عليه وايي: که چيري حملداره ښځه پـه خپل ماشوم ووېرېږي، نـو روژه بـه خوري، او دهري ورځي پـه عوض کي به يوه ورځ قضايي نيسي، او هم به دهري ورځي پـه بدل کي يوه مسکين ته يـو رطل (تقريباً نيم کيلو) خواړه ورکوي[2].

(۱) تفسير ابن کثير ۳۷۹/۱.

(۲) مجموع الفتاوی ۳۱۸/۲۸.

يو څو پاملرنې:

١- مستحاضه: هغه ښځې ته وايي چې وينه يې دحيض وينه نه وي -لکه څنګه چې مخکې دهغه بيان وشو- نو پر هغې روژه فرض ده، او هغې ته د استحاضې بيمارۍ په وجه روژه خوړل روا نده.

شيخ الاسلام ابن تيميه رحمت الله عليه دحائضې ښځې دروژې خوړلو له بيان نه وروسته وايي: خو استحاضه ددې خلاف ده، ځکه چې هغه په ټولو وختونو کې وي، او (دبنديدلو لپاره يې کوم ټاکلی وخت نشته چې په هغه کې روژه ونيسي، او له هغه نه ځان ساتل ممکن نه دي، لکه دخوا ګرځيدل، او له زخمونو نه وينه راتلل، احتلام (په خوب کې غسل اوښتل)، او داسې نورو په شان چې يو ټاکلی او معين وخت نلري چې ورنه ځان وساتل شي، نو ځکه خو استحاضه دحيض په شان دروژې نيولو مانع ونګرځيد[١].

٢- په حائضې، حمل داره، او شودې ورکونکې ښځې باندې فرض دي چې دخوړل شويو روژو قضايي دراتلونکې

---

(١) مجموع الفتاوى ٢٥١/٢٥.

رمضان نه مخکي راوړي، او چي څومره ژر وي هغومره به بهتر وي، او کله چي دراتلونکي رمضان پوري يوازي دقضا شويو روژو په اندازه شپې پاتې شي، نو په دوی باندي دتيرو روژو قضايي فرض ده، تر څو بله دروژي مياشت داخله نشي پداسي حال کي پدوی باندي دتير رمضان روژې پاتي وي، او که چيري بله درمضان مياشت داخله شي او مخکيني روژي پري پاتي وي، نو که دا تاخير (وروسته کول) دکوم عذر په وجه نه وو، نو بيا به وروسته دهغه قضايي راوړي، او هم به دهري روژې په عوض کي يوه مسکين ته خواړه ورکوي (فديه به ورکوي)، او که دعذر په وجه وو، نو يوازي قضايي به يې راوړي، او همدارنګه که هغې دمرض او يا سفر په وجه روژې خوړلي وي، نو دهغه حکم دهغې ښځې په شان دی چي دحيض په وجه يې روژه خوړلي وي، او مخکي دهغه بيان وشو.

۳- که چيري دښځې ميړه (خاوند) په کور کي حاضر وي، نو ښځي ته روا نده چي بيله دميړه داجازې نه نفلي روژه ونيسي، په بخاري او مسلم او نورو (دحديث کتابونو کي) له ابو هريره رضي الله عنه څخه روايت دی وايي: چي پيغمبر ﷺ فرمايلي: «لاَ يَحِلُّ لامْرَأَةٍ أَنْ تَصُومَ وَزَوْجُهَا شَاهِدٌ إِلاَّ بِإِذْنِه»، وفي بعض الروايات عند أحمد وأبي داود: «إِلاَّ رَمَضَانَ».

ترجمه: وهيڅ ښځي ته روا ندي چي (نفلي) روژه ونيسي، پداسي حال كي چي ميړه يي په كور كي وي، مګر دهغه په اجازه، او داحمد او ابو داود په بعضي رواياتو داسي فرمايي: مګر فرضي روژه، (يعني هغه بيله اجازي دميړه نيولای شي).

خو كه چيري ميړه ورته دنفلي روژې نيولو اجازه وكړي، او يا په كور كي حاضر نه وي، او يا ميړه ونلري، نو ورته مستحب ده چي نفلي روژه ونيسي، خصوصاً په هغه ورځو كي چي روژه نيول يي مستحب وي، لكه ددوشنبي، او پنجشنبي ورځ، او دهري مياشتي نه دري ورځي، او دشوال شپږ ورځي، او دذي الحجي لسمه، او دعرفات ورځ، او دعاشوراء ورځ او ورسره يوه ورځ مخكي او يا وروسته. خو هغې ته نه ښايي چي نفلي روژه ونيسي او پر هغې باندي دفرضي روژې قضايي پاتي وي، نو اول به قضايي روژه نيسي، والله اعلم.

۴- كه چيري حائضه ښځه په رمضان كي دورځي په مينځ له حيض نه پاكه شي، نو هغه پاتي ورځ دي روژه ونيسي، او بيا دي دهغه قضايي له هغو ورځو سره راوړي چي دحيض په حالت كي يي خوړلي دي، او دپاكيدلو وروسته دپاتي ورځي نيول دروژې دوخت داحترام په وجه په هغې فرض دي.

اتم فصل

دښځي دحج او عمرې احکام:

دبيت الله شريفي حج هر کال په اسلامي امت فرض کفائي دي، او پر هر هغه مسلمان باندي چي دحج دفرضيت شرطونه پکښي موجود وي، يو ځل په عمر کي حج کول فرض دي، او لدي نه اضافه مستحب او نفلي دي. حج داسلام دارکانو څخه يو رکن دی، او هغه وښځي ته دجهاد په عوض کي دی، لکه څنګه چي عائشه رضي الله عنها وايي: يَا رَسُولَ الله، هَلْ عَلَى النِّسَاءِ جِهَادٌ؟ قَالَ: «نَعَمْ، عَلَيْهِنَّ جِهَادٌ لا قِتَالَ فِيه: الْحَجُّ وَالْعُمْرَةُ»[1]، وللبخاري عنها أنها قالت: يَا رَسُولَ الله، نَرَى الْجِهَادَ أَفْضَلَ الْعَمَلِ، أَفَلا نُجَاهِدُ؟ قَالَ: «لَكِن أَفْضَلُ الْجِهَادِ حَجٌّ مَبْرُورٌ».

ترجمه: ای رسول الله ايا پر ښځو باندي جهاد شته؟ هغه وفرمايل: هو، پر هغوی باندي داسي جهاد دی چي جنګ به پکښي نه وي، هغه حج او عمره ده، او دبخاري په روايت کي

---

(۱) احمد، او ابن ماجه په صحيح سند سره روايت کړی دی.

عائشــه رضي الله عنها وايــي: اى رســول الله، مونـږ جهــاد دټولــو اعمالو نه بهتر گڼو، نو ايا جهاد ونکړو؟ پيغمبر ﷺ وفرمايل: ليکن بهترين جهاد نيك او قبول شوى حج دى.

او په حج کي دښځو لپاره خاص احکام دي، چي له هغي جملي نه دادي:

۱- دمَحرَم موجوديت: دنارينه او ښځـي دحـج کولـو عـام شـرطونه دادي: اسلام، عقل، ازادي، بالغيدل، مالـي قدرت او توانايي، او دښځي لپاره خاص شرط دمَحرَم موجوديت دى چي لـه هغـې سره بـه وحـج تـه سفر کوي، او هغه به دښځي ميړه وي، او يـا هغـه څوك چي ابدي نکاح يي ورسره دنَسَب په وجه حرامه وي، لکـه دهغـې پلار، زوى، ورور، او يـا هغـه څوك چـي نکـاح يـي ورسـره پـه يـوه مشـروع او روا سـبب حـرامه وي، لکـه دهغـې رضـاعي[1] ورور، او يـا دمور ميړه (پلندر)، او دميړه زوى (دبني زوى).

او ددې خـبري دلـيل هغــه حديــث دي چــي ابــن عــباس عنهما رضي الله روايــت کــړى دى وايــي چــي لــه پيغمــبر ﷺ نــه يــي

---

(۱) رضــاعي ورور هغــه تــه وايــي چــي دواړو ديــوي ښځــي شــودي رودلــي وي.(ژباړن)

اوريدلي چي په خطبه کي يي ويل: «لاَ يَخْلُوَنَّ رَجُلٌ بِامْرَأَةٍ إِلاَّ وَمَعَهَا ذُو مَحْرَمٍ وَلاَ تُسَافِرُ الْمَرْأَةُ إِلاَّ مَعَ ذِي مَحْرَمٍ» فَقَامَ رَجُلٌ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ امْرَأَتِي خَرَجَتْ حَاجَّةً وَإِنِّي اكْتُتِبْتُ فِي غَزْوَةِ كَذَا وَكَذَا؟ قَالَ: «فَانْطَلِقْ فَحُجَّ مَعَ امْرَأَتِكَ»[١].

ترجمه: هيڅ سړی به له ښځي سره نه يو ځای کيږي، مګر دا چي دهغې مَحرَم به موجود وي، او هيڅ ښځه به بيله مَحرَم نه (يوازي) سفر نه کوي، نو يو سړی ودريد او ويي ويل: ای رسول الله! زما ښځه دحج په قصد له کور نه وتلې ده، او زه له فلانی غزا (جنګ) لپاره تعين شوی يم، پيغمبر ﷺ (ورته) وويل: لاړ شه او له خپلي ښځي سره حج وکړه.

او له ابن عمر رضي الله عنهما نه روايت دی وايي: پيغمبر ﷺ فرمايلي دي: «لا تُسَافِرُ الْمَرْأَةُ ثَلاثاً إِلاّ مَعَهَا ذُو مَحْرَمٍ»[٢].

ترجمه: ښځه به ددريو ورځو لپاره سفر نکوي، مګر دا چي مَحرَم به ورسره وي. او پدې باره کي ډير حديثونه راغلي چي

(١) بخاري او مسلم روايت کړی دی.

(٢) بخاري او مسلم روايت کړی دی.

ښځـه مـنع کـوي چـې حـج تـه او يـا بـل ځـای ته بيله محرم نه سفر وکـړي، ځکـه ښځـه ضـعيفه او کمـزورې ده او پـه سـفر کـې درنګـارنګ تکليفونو او مشکلاتو سره مخامخ کيږي چې دهغو مخنيوی يـوازي نارينه کـولای شـي، او لـدي نـه عـلاوه ښځې ته دفاسـقانو لخـوا هـم تکلـيف رسـيدلای شـي، نـو ځکـه دمحـرم موجوديـت ضـروري دی تـرڅو له دا ډول تکلـيفونو نـه دهغـې ساتنه او حفاظت وکړي.

او کـوم محـرم چې بايد دښځې سره په حج کې ملګری وي، دهغـه لـپاره شـرط دادی چـې عـاقل، بالغ، او مسلمان وي، ځکه کافـر داطمينان او اعـتماد وړ نـدی، او کـه چـيري ښځـه پـه دغـه شـرايطو سـره محـرم پـيدا نکـړي، نـو ضـرور بـه بـل څوك مکلف کوي چې دهغې لپاره حج وکړي.

۲- کـه چـيري حـج نفلـي وي نـو دهغـه لپاره يې دميړه اجازه شـرط ده، ځکـه پـه حـج کـې دمـيړه حـق بـيځايه کـيږي، پـه مغني کـې راغلـي دي: ميړه کـولای شـي ښځـه دنفلي حج نه منع کړي، ابـن المـنذر وايـې: ټول هغـه علمـاء چـې زه پـرې علـم لـرم- پـدې خبره مـتفق دي چـې مـيړه کـولای شـي ښځـه دنفلـي حـج نـه مـنع کـړي، او دا ځکـه چې دميړه حق پر ښځې فرض دی، نو ورته روا نـده چـې هغـه پداسي کار سره ضايع کړي چې هغه فرض نه وي،

لکه دبادار او مريي په شان[۱] (يعني لکه څنګه چي مريي ته روا ندي چي دبادار فرضي حق په يو غير فرضي كار سره ضايع کړي).

۳- ښځه کولای شي چي دنارينه لپاره (په نيابت کي) حج او عمره وکړي، شيخ الاسلام ابن تيميه رحمت الله عليه وايي: ښځي ته په اتفاق دعلماوو روا دي چي دبلي ښځي په عوض (نيابت) کي حج وکړي، لور يي وي او که بيله هغه نه بل څوك، او همدارنګه دڅلورو امامانو (ابو حنيفه، مالك، شافعي، او احمد) او اکثرو علماوو په نظر ښځي ته روا دي چي دسړي لپاره (په نيابت کي) حج وکړي، لکه څنګه چي پيغمبر ﷺ دخثعمي دقبيلي ديو ښځي په جواب کي چي ويل يي: يا رسول الله! پر بندګانو باندي دالله ﷻ دحج فريضه زما په پلار هم فرض شوې ده پداسي حال کي چي هغه زوړ او سپين ږيری، نو پيغمبر ﷺ هغې ته امر وکړ چي دخپل پلار په عوض (نيابت) کي حج وکړي، سره لدې چي دنارينه احرام دښځي تر احرام

---

(۱) المغني ۳/ ۲۴۰.

کامل دی[۱].

۴- که چیري ښځي ته پداسي حال کي حیض یا نفاس راشي چي حج ته روانه وي، نو که داحرام په وخت کي وي، نو دا به دنورو پاکو ښځو په شان احرام تړي، ځکه داحرام دتړلو لپاره پاکوالی شرط ندی.

په مغني کي (ابن قدامه) وايي: او لنډه خبره داده چي دښځو لپاره دنارینه وو په شان داحرام په وخت کي غسل کول روا دي، ځکه دا هم يو دحج دافعالو نه دی، او غسل کول دحائضې او نفاس داره ښځي لپاره زیات دتاکید وړ دی، نظر په هغه حدیث چي پدي باره کي راغلی دی، جابر رضی الله عنه وايي: حَتَّى أَتَيْنَا ذَا الْحُلَيْفَةِ فَوَلَدَتْ أَسْمَاءُ بِنْتُ عُمَيْسٍ مُحَمَّدَ بْنَ أَبِي بَكْرٍ فَأَرْسَلَتْ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ كَيْفَ أَصْنَعُ؟ قَالَ: «اغْتَسِلِي وَاسْتَثْفِرِي بِثَوْبٍ وَأَحْرِمِي»[۲].

ترجمه: تر څو چي مونږ وذو الحلیفي ته راغلو، نو له اسماء بنت عمیس نه محمد بن ابو بکر پیدا (تولد) شو، نو پیغمبر ﷺ

---

(۱) مجموع الفتاوی ۲۶/۱۳.

(۲) بخاري او مسلم روایت کړی دی.

ته یې سرې واستوه چې پوښتنه ځنې وکړي چې څه وکړم؟ پیغمبر ﷺ ورته وویل: غسل وکړه، او (دوینې په ځای کې) کومه ټوټه کښیږده، او احرام وتړه. او له ابن عباس رضي الله عنهما له پیغمبر ﷺ نه روایت کوي چې فرمايي: «النُّفَسَاءُ وَالْحَائِضُ إِذَا أَتَــيَا عَلَى الْوَقْتِ يُحْرِمَانِ وَيَقْضِيَانِ الْمَنَاسِكَ كُلَّهَا غَيْرَ الطَّوَافِ بِالْبَيْتِ»[1].

تــرجمه: نفاس داره او حائضه ښځه چې کله ومیقات[2] ته راشي نو دواړه به احرام تړي، او دکعبې دطواف نه بغیر به نور ټول (دحج او یا عمرې) اعمال په ځای کوي. او پیغمبر ﷺ وعائشې ته امر وکړ چې دحج داحرام لپاره غسل وکړي پداسې حال کې چې هغه حائضه وه[3].

او دحائضې او نفاس داره ښځې داحرام لپاره په غسل کې حکمت دادی چې (دبدن) نظافت او صفايي یې وشي، او بد

---

(۱) ابو داود روایت کړی ی.

(۲) میقات هغه معین ځای ته وایي چې هلته احرام تړل کیږي، او له هغه نه باید بیله احرامه څوك تیر نشي.(ژباړن)

(۳) المغني ۳/۲۹۳-۲۹۴.

بويي يي لاړه شي کوم چي دخلکو ديوځای کيدو په وخت نورو ته دتکليف سبب ګرځي، او نجاست يي له مينځه لاړ شي. او که چيري ورته داحرام په حالت کي حيض يا نفاس راشي نو داحرام لپاره څه نقصان نلري، او په خپل احرام کي به پاته وي، او داحرام دممنوعاتو نه به ځان ساتي، او دکعبي طواف به نه کوي تر څو چي له حيض او نفاس نه پاکي شي او غسل وکړي، او که دعرفات ورځ راشي او دوی پاکي شوي نه وي او دعمري احرام يي تړلی وي چي وروسته بيا له هغې سره حج هم وکړي، نو دوی به دعمري داحرام برسيره دحج احرام تړي (دحج نيت به کوي) نو پدې سره به ددوی حج دقِرَان[1] حج وګرځي.

او دليل يي دادی چي عائشې رضي الله عنها دعمري احرام تړلی وو او حيض يي راغی، نو پيغمبر ﷺ پداسي حال کي ورغلو چي هغې ژړل، پيغمبر ﷺ وويل: «مَا يُبْكِيكِ؟ لَعَلَّكِ نُفِسْتِ؟ قَالَتْ: نَعَمْ، قَالَ: هَذَا شَيْءٌ قَدْ كَتَبَهُ اللَّهُ عَلَى بَنَاتِ آدَمَ

(۱) دقِرَان حج هغه دی په کوم کي چي عمره او حج په يوه احرام او يوه نيت سره وکړي شي.(ژباړن)

افْعَلِي مَا يَفْعَلُ الْحَاجُّ غَيْرَ أَنْ لاَ تَطُوفِي بِالْبَيْتِ»[۱].

ترجمه: ولـي ژاړې، شايد چي حيض به دي راغلی وي؟ هغې وويـل: هـو، پيغمـبر ﷺ وفـرمايل: دا شـی الله ﷻ دادم ؑ پـه لوڼـو باندي مقرر کړی دی، نـو تـه ټول هغـه افعـال پـه ځـای کړه کـوم چـي يـو حاجـي يـي کـوي، خـو دکعبـي نـه طـواف مه کوه. او دجابر رضی الله عنه پـه حديث کي چي بخاري او مسلم روايت کړی وايـي: او پيغمـبر ﷺ عائشـې رضی الله عنها تـه پداسـي حـال کـي ورغلـی چـي هغـې ژړل، نـو پيغمـبر ﷺ وفـرمايل: «مَا شَأْنُكِ؟» قَالَتْ: شَأْنِي أَنِّي قَدْ حِضْتُ، وَقَدْ حَلَّ النَّاسُ وَلَمْ أَحْلِلْ وَلَمْ أَطُفْ بِالْبَيْتِ، وَالنَّاسُ يَذْهَبُونَ إِلَى الْحَجِّ الآنَ، فَقَالَ: «إِنَّ هَذَا أَمْرٌ كَتَبَهُ اللَّـهُ عَلَى بَنَاتِ آدَمَ فَاغْتَسِلِي ثُمَّ أَهِلِّي بِالْحَجِّ»، فَفَعَلَتْ وَوَقَفَتْ الْمَوَاقِفَ حَتَّى إِذَا طَهَرَتْ طَافَتْ بِالْكَعْبَةِ وَالصَّفَا وَالْمَرْوَةِ، ثُمَّ قَالَ: «قَدْ حَلَلْتِ مِنْ حَجِّكِ وَعُمْرَتِكِ جَمِيعًا».

ترجمه: تاتـه څه پيښ شوي؟ هغې وويل: زما حيض راغی، او ټولـو خلکـو ځانونـه حـلال کـړي دي (دعمـري احـرامونه يـي

---

(۱) بخاري اومسلم روايت کړی دی.

خلاص کړي دي)، او ما لاځان ندی حلال کړی، او نه مې دکعبې طواف کړی دی، او خلك اوس حج ته روان دي، نو پيغمبر ﷺ وفرمايل: دا شی الله ﷻ دادم عليه السلام په لوڼو مقرر کړی دی، نو ته غسل وکړه، او بيا احرام وتړه، نو هغې احرام وتړی، او ټول افعال يې په ځای کړل، تر څو چې پاکه شوه نو بيا يې دکعبې طواف وکړ او دصفا ومروا سعي يې وکړه، نو پيغمبر ﷺ وفرمايل: (اوس نو) له حج او عمرې دواړو څخه حلاله شوې (ووتلې).

علامه ابن القيم وايي: صحيح او صريح احاديث پدې دلالت کوي چې عائشه رضي الله عنها اول دعمرې احرام تړلی وو او بيا چې کله يې حيض راغی نو پيغمبر ﷺ ورته امر وکړ چې دحج احرام وتړي، نو پدې سره يې حج دقران حج وګرځيد، نو ځکه خو پيغمبر ﷺ ورته وويل: «يَكْفِيكِ طَوَافُكِ بِالْبَيْتِ وَبَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ لِحَجِّكِ وَعُمْرَتِكِ»(١).

ترجمه: دکعبې (يو) طواف او دصفا او مروا (يوه) سعي ستا دحج او عمري (دواړو) لپاره تاته کفايت کوي.

---

(١) تهذيب السنن ٢/٣٠٣.

۵- کوم کارونه چي ښځه يي بايد داحرام تړلو په وخت کي وکړي: ښځه بايد دنارينه په شان داحرام په وخت کي غسل وکړي، او دنوکونو په اخيستلو، او ويښتانو لري کولو او بد بويي ورکولو (خوشبويي وهلو) سره ځان پاک کړي، تر څو بيا داحرام په حال کي دې شيانو ته ضرورت پيدا نکړي، ځکه چي هغه وخت بيا دا کارونه کول ممنوع دي، او که چيري دغو شيانو ته ضرورت نه وو نو کول يي حتمي ندي، او نه هغه داحرام دخصوصياتو څخه دي، او پروا نلري چي پداسي عطرونو سره ځان خوشبويه کړي چي تيز بوی ونلري، لکه عائشه *رضي الله عنها* چي وايي: كُنَّا نَخْرُجُ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ إِلَى مَكَّةَ فَنُضَمِّدُ جِبَاهَنَا بِالسُّكِّ الْمُطَيَّبِ عِنْدَ الإِحْرَامِ فَإِذَا عَرِقَتْ إِحْدَانَا سَالَ عَلَى وَجْهِهَا فَيَرَاهُ النَّبِيُّ ﷺ فَلاَ يَنْهَانَا(۱).

ترجمه: مونږ به دپيغمبر ﷺ سره (ومکي) ته تللو او داحرام تړلو په وخت کي به مو په خپلو تنديو (وچولی) باندي مشك وهل، نو کله چي به له مونږ نه ديوې (بدن) خولې شو نو مشك به يي پر مخ راتوی شول، او هغه به پيغمبر ﷺ ليدل خو له هغه

---

(۱) ابو داود روايت کړی دی.

ځخه يي نه منع کولو.

شوکاني وايي: دپيغمبر ﷺ سکوت ددې کار په جواز او روا والي دلالت کوي، ځکه چي هغه ديو ناروا او باطل کار باندي چپ نه پاتي کيږي[1].

۶- داحرام دنيت سره به هغه ځادري (بوقره) او نقاب ليري کړي چي اغوستي يي وي، او بوقره او نقاب هغه دي چي مخ پټوي او په هغه کښي دسترګو لپاره سوري وي چي ښځه له هغه نه ګوري، دليل يي دبخاري دا حديث دی: «لا تنتقب المحرمة»، يعني: احرام تړونکې ښځه به نقاب نه اچوي، او ځادري خو له نقاب نه هم زياته ده. او همدارنګه به دستکلي (دستکشي) هم ليري کوي که يي مخکي له احرام نه اغوستي وي، او دستکشي هر هغه شي ته وايي چي دلاسونو دپټولو لپاره په لاسونو اغوستل کيږي. او کله چي ښځه دبيګانه نارينه وو سره مخامخ شي نو خپل مخ به بيله نقابه او ځادري نه په کوم بل شي لکه پوړنی او يا جامې سره پټوي، او همدارنګه له بيګانه نارينه وو نه به خپل لاسونه بيله دستکلو نه په بل شي

(۱) نيل الاوطار ۱۳/۵.

لکه خپله جامې سره پټوي، ځکه دښځي مخ او لاسونه عورت ګڼل کيږي، چي له بيګانه نارينه وو نه يي پټول فرض دي، که داحرام په حالت کي او يا په بل حالت کي.

شيخ الاسلام ابن تيميه رحمت الله عليه وايي: ښځه ټوله عورت ده، نو ځکه ورته روا دي چي دځان دپټولو لپاره جامې واغوندي، او دکجاوې له سيوري نه استفاده وکړي، خو پيغمبر ﷺ ښځه له نقاب او دستکلو اچولو نه منع کړي ده، او دستکلي هغه پوښونو ته وايي چي لاسونو ته اغوستل کيږي، او که ښځه خپل مخ پداسي جامه سره پټ کړي چي له مخ سره نه نښلي، نو دا په اتفاق (دعلماوو) سره روا ده، خو که له مخ سره نښليده نو صحيح داده چي دا هم روا ده، او ښځه مکلفه نده چي په لرګي يا لاس اويا بل شي سره جامه له خپل مخ نه ليري کړي (تر څو له مخ سره يي ونه نښلي)، ځکه پيغمبر ﷺ دښځي مخ او لاسونه يو شانتي ګڼلي دي، او دواړه دنارينه دبدن په شان دي نه دهغه دسر په شان، او دپيغمبر ﷺ ښځو به په خپلو مخونو جامه اچول بيله دي چي دهغه ليري والي په نظر کي ونيسي، او له علماوو نه هيڅ يوه له پيغمبر ﷺ نه ندي نقل کړي چي هغه فرمايلي دي: «إِحْرَامُ الْمَرْأَةِ فِي وَجْهِهَا».

ترجمه: دښځې احرام دهغې په مخ کې دى، بلکه دا دسلفو[۱] دبعضې علماوو قول دی.

علامه ابن القيم وايي: له پيغمبر ﷺ نه يوه کلمه هم په احرام کې دښځې دمخ دلوځولو په فرضيت کې نده راغلې، او يوازې له نقاب نه منع راغلې ده.. او بيا وايي: له اسماء رضي الله عنها نه روايت دی چې هغې به داحرام په حال کې خپل مخ پټاوه، او عائشه رضي الله عنها وايي: كَانَ الرُّكْبَانُ يَمُرُّونَ بِنَا وَنَحْنُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ مُحْرِمَاتٌ فَإِذَا حَاذَوْا بِنَا سَدَلَتْ إِحْدَانَا جِلْبَابَهَا مِنْ رَأْسِهَا عَلَى وَجْهِهَا فَإِذَا جَاوَزُونَا كَشَفْنَاهُ[۲].

ترجمه: سواره خلک به زمونږ له خوا نه تيريدل پداسې حال کې چې مونږ به دپيغمبر ﷺ سره په احرام کې وو، نو کله چې به زمونږ سره مخامخ او نژدې شول نو زمونږ نه هرې يوې به خپل څادر (پوړنی) دسر لخوا نه پر خپل مخ باندې را ځوړند کړ، او چې کله به له مونږ نه تير شول نو بيا به مو مخ لوڅ کړ.

---

(۱) سلف: وصحابه وو، تابعينو، تبع تابعينو او نورو داسلام داول عصر امامانو او سترو علماوو ته ويل کيږي.(ژباړن)

(۲) ابو داود روايت کړی دی.

نو ای مسلماني احرام تړونکې خوري پوه شه چي تا ته دمخ او لاسونو پټولو اجازه نشته په هغه څه سره چي خاص دهغه لپاره جوړ (ګنډل) شوي وي، لکه نقاب او دستکلې (دستکشي)، او په تا باندي فرض دي چي له بيګانه (نا محرمه نارينه وو نه خپل مخ او لاسونه په خپل پوړني، يا جامي، او يا بل شي سره پټ کړې، او دداسي شي لکه لرګی، پټکی او يا بل څه استعمالول چي پوړنی له مخ نه ليري کړي تر څو ورسره ونه نښلي، دا کوم شرعي اصل نلري.

۷- وښځي ته روا دي چي داحرام په حال کي دخپلي خوښي سره هر نوع کالي واغوندي، چي زينت او ښکلا پکښي نه وي، او دنارينه وو دکاليو سره مشابهت ونلري، او نه داسي تنګ وي چي دبدن اندامونه وښيي، او نه داسي نازك وي چي بدن نه پټوي، او نه داسي لنډ وي چي پښي او لاسونه يې ترينه راووځي، بلکه ازاد پلن او ډبل کالي به وي.

ابن المنذر وايي: علماء پدي باندي اتفاق لري چي داحرام لرونکي ښځي لپاره دقميص، پرتوګ، څادر، او موزې اچول روا دي[۱].

---

(۱) المغني ۳/۳۲۸.

او ښځي ته ضروري نده چي کوم معين او خاص رنګك - مثلاً زرغون رنګك- کالي واغوندي، بلکه هغه رنګونه به اختياروي کوم چي معمولاً ښځي اغوندي لکه سور، زرغون، او تور، او کولای شي چي يو رنګك جامي په بل رنګك جامو سره بدلي کړي.

۸- او ښځي ته سنت دي چي داحرام نه وروسته په دومره ټيټ اواز سره لبيك ووايي چي يوازي يي خپله واوري. ابن عبد البر وايي: علماء اتفاق (اجماع) لري دښځي لپاره سنت طريقه داده چي خپل اواز پورته نکړي، يوازي به يي خپل ځان ته اوروي، او دفتنې دډار او ويري په وجه ورته اواز پورته کول مکروه دي، نو ځکه خو ورته اذان کول او اقامت ويل روا ندي، او په لمانځه کي به (دسهوي په صورت کي وامام ته) دفتح ورکولو او خبرولو لپاره لاسونه ټکوي (پړقکوي)، او (دنارينه وو په شان به) تسبيح نه وايي [(۱)].

۹- په ښځي باندي په طواف کي پوره ستر کول او ځان پټول فرض دي، او دا چي اواز به نه پورته کوي، او سترګي به

---

(۱) المغني ۲/ ۳۳۰-۳۳۱.

(له حرامو کتلو څخه) ساتي، او دنارينه وو سره به ډکې نه وهي يعني ګنډه به نه جوړوي، خصوصاً دحجر اسود او رکن يماني په حصه کي، او دکعبي څخه ليري دمطاف[1] په اخيري حصه کي له نارينه څخه ګوښه طواف کول ورته بهتر او افضل دي له هغه طواف نه چي دنارينه وو په ازدحام کي يي وکعبي ته نژدي وکړي، ځکه له نارينه وو سره ځنګ او ډکې وهل (يعني ګنډه جوړول) حرام دي، پدي چي هغه دفتني سبب ګرځي، او وکعبي ته نژدي والی او دحجر اسود مچول دواړه دامکان په صورت کي سنت دي، نو دسنت لپاره به حرام او ناروا کار نکوي، بلکه پداسي حالت کي هغه دښځي په حق کي سنت ندي، او هغې ته سنت طريقه داده چي کله ورته مخامخ شي يوازي اشاره ورته وکړي.

امام نووي وايي: زمونږ علماء وايي: وښځو ته دحجر اسود مچول مستحب ندي، او حتی مسه کول (لاس وروړل) هم ورته مستحب ندی، مګر په هغه حالت کي چي مطاف (دطواف ځای) دشپي لخوا او يا بل وخت کي خالي وي، ځکه پدي کي

---

(۱) مطاف: دکعبي شاوخوا هغه منطقي ته وايي چي خلګ پکښي طواف کوي.(ژباړن)

دښځو او دنورو خلکو لپاره تکليف دی[۱].

او په مغني کي وايي: وښځي ته په شپه کي طواف کول مستحب دي، ځکه په هغه کي دښځي ستر زيات وي، او ازدحام هم کم وي، نو کولای شي چي وکعبي ته نژدي شي او حجر اسود مسه کړي[۲].

۱۰- په مغني کي وايي: دښځو طواف او دهغوی (دصفا او مروا) سعي ټوله د(عادي) تګ په شکل ده، ابن المنذر وايي: دعلماوو پدي اتفاق دی چي په ښځو باندي دکعبي په طواف (په اولو دريو دَورو) او صفا ومروا کي منډه وهل (رَمَل) نشته، او نه پري اوږه لوڅول (اضطباع) شته، ځکه له هغه نه مقصد دطاقت او قوت ښکاره کول دي، او دا دښځو په حق کي نشته، ځکه دهغوی لپاره ستر پکار دی، او په منډه وهلو ډو اوږو لوڅولو کي دبدن لوڅيدل دي[۳].

۱۱- دحج هغه اعمال چي بايد حائضه ښځه يي وکړي، او

---

(۱) المجموع ۳۷/۸.

(۲) المغني ۳۳۱/۳.

(۳) المغني ۳۹۴/۳.

هغه چي بايد ويي نکړي تر څو پاکه شي: حائضه ښځه دحج اعمال ټول تر سره کولای شي، لکه احرام تړل، په عرفات ودريدل، مزدلفي ته تلل، دجمرو ويشتل، خو دکعبي طواف به نکوي تر څو چي پاکه شي، څکه عائشه رضي الله عنها چي کله يي حيض راغی نو پيغمبر ﷺ ورته وفرمايل: «افْعَلِي مَا يَفْعَلُ الْحَاجُّ غَيْرَ أَنْ لاَ تَطُوفِي بِالْبَيْتِ حَتَّى تَطْهُرِي»[1].

ترجمه: ټول هغه افعال په ځای کړه کوم چي يو حاجي يي کوي، خو دکعبي طواف مه کوه، تر څو چي پاکه شي. او دمسلم په روايت کي داسي راغلي دي: «فَاقْضِي مَا يَقْضِي الْحَاجُّ، غَيْرَ أَنْ لا تَطُوفِي بِالْبَيْتِ حَتَّى تَغْتَسِلِي».

ترجمه: ټول هغه افعال په ځای کړه کوم چي يو حاجي يي کوي، خو دکعبي طواف مه کوه، تر څو چي غسل وکړي.

شوکاني وايي: پدي حديث کي دحائض ښځي لپاره دطواف کولو څخه ښکاره منع راغلي ده تر څو چي وينه يي بنده شي او غسل وکړي، او منع (او نهي) دفساد او باطليدو

---

(۱) بخاري اومسلم روايت کړی دی.

تقاضا کوي، نو دحائضې ښځې طواف کول باطل دي، او دا داکثره علماوو قول (نظر) دی[۱].

او دصفا ومروا په مينځ کې به سعي هم نکوي، ځکه سعي دطواف څخه وروسته وي، او پيغمبر ﷺ هيڅکله مخکې له طواف نه سعي نده کړې.

امام نووي وايي: فرعي مسأله: که څوك له طواف نه مخکې سعي وکړي نو زمونږ په نزد يې سعي نه صحيح کيږي، او دا داکثرو علماوو قول دی، او مخکې مو وويل چې ماوردي پدې مسأله کې دعلماوو اجماع نقل کړيده، او دا دمالك او ابو حنيفه او احمد مذهب هم دی، او ابن المنذر له عطاء او داهل حديث له بعضې علماوو نه نقل کړي دي چې نومړې سعي صحت لري، دا قول زمونږ علماوو له عطاء او داود نه نقل کړی دی.

زمونږ دليل دادی: چې پيغمبر ﷺ دطواف نه وروسته سعي وکړه، او ويې فرمايل: «لِتَأْخُذُوا عَنِّي مَنَاسِكَكُمْ».

---

(۱) نيل الاوطار ۴۹/۵.

ترجمه: خپل دحج اعمال او مناسك لما نه واخلی (لما نه يي زده كړی)، او دابن شريك رضي الله عنه حديث چي وايي: خَرَجْتُ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ حَاجًّا فَكَانَ النَّاسُ يَأْتُونَهُ فَمنْ قَائِلٍ: يَا رَسُولَ اللَّه، سَعَيْتُ قَبْلَ أَنْ أَطُوفَ، أَوْ قَدَّمْتُ شَيْئًا أَوْ أَخَّرْتُ شَيْئًا، فَكَانَ يَقُولُ: «لاَ حَرَجَ، لاَ حَرَجَ إِلاَّ عَلَى رَجُلٍ اقْتَرَضَ عِرْضَ رَجُلٍ مُسْلِمٍ وَهُوَ ظَالِمٌ، فَذَلِكَ الَّذِي هَلَكَ وَحَرِجَ»[۱].

ترجمه: زه دپيغمبر ﷺ سره مي دحج لپاره سفر وكړی، نو خلك ورته راتلل، چا به ويل: ای رسول الله له طواف نه مخكي مي دصفا ومروا سعي وكړه، او يا مي څه شی وروسته وكړی، او يا مي مخكي وكړی، نو پيغمبر ﷺ به ويل: چي هيڅ پروا (گناه) نشته، مگر په هغه چا باندي چي ديو مسلمان حق (او يا دهغه عزت) يي په ظلم سره واخيست (او پايمال يي كړ)، نو همدا شخص هلاك شو او په گناه كي ولويدی. نو پدې حديث كي ددي خبري چي وايي: له طواف نه مخكي مي سعي وكړه،

---

(۱) ابو داود پداسي سند سره روايت كړی چي دسند راويان يي ټول دبخاري او مسلم له راويانو نه دي ما سوا داسامه بن شريك څخه.

معنى داده چې دطواف قدوم نه وروسته او له فرض طواف نه مخکې مې سعي وکړه، او خطابي هم دحديث همداسې معنى کړيده[(١)].

زمونږ استاذ شيخ محمد الامين الشنقيطي رحمت الله عليه په خپل تفسير کې وايي: پوه شه چې اکثر علماء پدې نظر دي چې سعي يوازې له طواف نه وروسته صحيح کيږي، نو که له طواف نه مخکې سعي وکړي داکثره علماوو په نظر صحيح نده، چې له هغه جملې څلور امامان هم دي، او ماوردي او نورو پدې باره کې دعلماوو اجماع نقل کړې ده، او بيا يې دنووي مخکينى قول او دهغه لخوا دابن شريك دحديث جواب يې ذکر کړ، او بيا وايي: نو هغه دا خبره: چې مخکې له طواف نه (مې سعي وکړه) يعنې: مخکې له فرضي طواف نه چې رکن دى، او دا ددې نفي نکوي چې سعي به يې دطواف قدوم[(٢)] نه وروسته

---

(١) المجموع ٨/٨٢.

(٢) طواف قدوم: هغه طواف دى چې دعمرې او يا دحج دټولو اعمالو نه مخکې کيږي.(ژباړن)

کړي وي کوم چي رکن ندی[(۱)].

په مغني کي وايي: سعي دطواف تابع ده، او له هغه نه مخکي طواف کولو نه بغير صحيح نده، نو که له طواف نه مخکي يي سعي وکړه نه صحيح کيږي، او دا دمالك، شافعي، او احنافو نظر دی، او عطاء وايي: (له طواف نه مخکي سعي) روا ده، او له احمد نه روايت دی چي وايي: که يي په هيره سره وکړه، روا ده، او په قصد سره وي نده روا، ځکه له پيغمبر ﷺ نه چي کله دهيري او ناپوهی په صورت دتقديم او تاخير پوښتنه وشوه، نو فرمايل به يي: چي «لاحرج» يعني څه پروا او ګناه نشته.

او داول قول دليل دادی چي پيغمبر ﷺ له طواف نه وروسته سعي کړي ده، او بيا يي فرمايلي دي: «لِتَأْخُذُوا عَنِّي مَنَاسِكَكُمْ» يعني: له مانه دخپل حج مناسك او اعمال واخلی او زده يي کړی[(۲)].

---

(۱) اضواء البيان ۵/۲۵۲.

(۲) المغني ۵/۲۴۰.

نو له مخکي خبرو نه دا معلومه شوه چي په کوم حديث چي داول قول خاوندان استدلال کوي او وايي چي سعي له طواف نه مخکي روا ده، نومړي حديث پدي خبره دلالت نکوي، ځکه حديث دوه احتماله لري: يا خو حديث دهغو کسانو په باره کي دی چي دفرضي طواف نه مخکي سعي وکړي، خو له هغه نه مخکي يي دطواف قدوم لپاره سعي کړي وي، نو سعي يي له طواف نه وروسته راغله (نه مخکي)، او يا دهغه کسانو په باره کي دی چي په هيره او ناپوهي سره بيله قصده (له طواف نه مخکي سعي وکړي).

او ما پدي مسأله کي پدي وجه اوږد بحث وکړ، چي اوس داسي کسان پيدا شويدي چي دطواف نه مخکي مطلقاً سعي کول روا بولي او پدي سره فتوا ورکوي، والله المستعان.

پاملرنه:

که ښځي ته له طواف نه وروسته حيض راشي، نو پدي حالت کي به سعي کوي، ځکه دسعي لپاره پاکوالی او اودس شرط ندی، په مغني کي وايي: اکثره علماء دا نظر لري چي دصفا او مروا دسعي لپاره اودس شرط ندی، او لدي جملي نه

عطاء، مالك، شافعي، ابو ثور، او احناف دي.. او بيا وايي: ابو داود وايي: ما له احمد نه اوريدلي دي چې ويل يې: کله چې ښځه دکعبې طواف وکړي، او بيا حيض ورته راشي، نو دصفا او مروا سعي دي وکړي، بيا دي منى ته ولاړه شي، او له عائشي او ام سلمه رضي الله عنها نه روايت دی چې دوی دوو ويلي دي: کله چې ښځه دکعبې طواف او دوه رکعته لمونځ وکړي، او بيا يې حيض راشي، نو دصفا او مروا سعي دي وکړي، دا خبره اثرم روايت کړيده(۱).

۱۲- وښځو ته له مزدلفي نه دضعيفه او کمزوره حاجيانو سره يو ځای دسپوږمۍ دلويدو نه وروسته راوتل، او منى ته په ررسيدو سره لوی شيطان ويشتل روا دي، تر څو په ازدحام (ګڼه ګوڼه) کې ګير نشي.

موفق ابن قدامه په مغني کې وايي: څه باك نشته چې ضعيفه حاجيان او ښځې مخکې له مزدلفي نه ووځي، او عبد الرحمن بن عوف او عائشه رضي الله عنها له هغو کسانو نه وو

---

(۱) المغني ۵/۲۴۶.

چي خپل د کور کمزوري به يي مخکي ومنی ته استول، او دا دعطاء، ثوري، شافعي، ابو ثور، او احنافو قول دی، او زمونږ له معلومات سره ځوك ددي خبري مخالف نشته، او پدي کي دهغوی لپاره اسانتيا او دازدحام دتکليف نه خلاصون، او دپيغمبر ﷺ دسنت متابعت دی[۱].

امام شوکاني وايي: دلائل پدي دلالت کوي چي دشيطانانو ويشتلو وخت دهغه چا لپاره چي رخصت[۲] ورته نه وي دلمر ختلو نه وروسته دی، او دچا لپاره چي رخصت او اجازه شوي وي لکه ښځي او ضعيفه او کمزوري حاجيان، نو هغوی ته دلمر ختلو نه مخکي روا دی[۳].

امام نووي وايي: شافعي او دمذهب علماء وايي: دښځو او نورو ضعيفه حاجيانو لپاره سنت طريقه داده چي له مزدلفي نه

---

(۱) المغني ۲۸۶/۵.

(۲) رخصت دې ته وايي چي شريعت دتکليف او عذر په وجه په حکم کي اسانتيا راولي، لکه د ښځو او ضعيفو کسانو لپاره د مزدلفې څخه په نيمه شپه کي راوتل او شيطانان ويشتل.(ژباړن)

(۳) نيل الاوطار ۷۰/۵.

ومنی ته دنيمي شپي نه وروسته او له سهار نه مخکي لاړ شي، تر څو دخلکو دبير وبار (ګڼي) نه مخکي لوی شيطان وولي[۱]، او بيا يي پدي باره کي راغلي احاديث ذکر کړل.

۱۳- ښځه به دحج او عمري داحرام نه دوتلو لپاره به دخپل سر ويښته دګوتو دسرو په اندازه لنډوي، او دسر خرَيل (کَلَول) ورته روا ندي، او دګوتو سرونه دګوتي دلوړ (اوچت) بند نه پورته حصه ده.

په مغني کي وايي: دښځي لپاره شرعي طريقه دويښتانو لنډول دي، نه خريل، او پدي کي دعلماوو اختلاف نشته، ابن المنذر وايي: علماوو پدي اتفاق کړی دی، او دا ځکه چي خريل دښځي په حق کي مُثلَه[۲] ګڼل کيږي، له ابن عباس نه روايت دی وايي: پيغمبر ﷺ فرمايي: «لَيْسَ عَلَى النِّسَاءِ حَلْقٌ، إِنَّمَا عَلَى

---

(۱) المجموع ۸/۱۲۵.

(۲) مُثلَه: دي ته وايي چي دچا يو اندام پري کړي شي، لکه غوږ، پوزه، او لاس.(ژباړن)

النِّسَاءِ التَقْصِيرُ»[۱].

تــرجمه: پر ښځو باندي (دويښتو) خريل نشته، پر ښځو باندي يوازي (دويښتو) لنډول دي.

علي رضي الله عنه وايي: نَهَى رَسُولُ اللهِ ﷺ أَنْ تَحْلِقَ الْمَرْأَةُ رَأْسَهَا[۲].

تــرجمه: پيغمبر ﷺ ښځه دخپل سر خريلو (کلولو) نه منع کړيده. او احمد به ويل: ښځه دهري کوڅۍ نه دګوتي دسرونو په اندازه لنډوي، او دا دابن عمر، شافعي، اسحاق، او ابو ثور قول (نظر) دی. ابو داود وايي: له احمد نه مي اوريدلي چي پوښتنه ځني وشوه چي آيا ښځه به ټول سر نه کَمَوي؟ (يعني له ټولو نه به دګوتو دسرونو په اندازه اخلي؟) ويل يي: هو، ويښته به دسر مخي ته راټول کړي، او بيا به دويښتو دسرونو نه دګوتو دسرونو په اندازه اخلي او لنډوي به يي[۳].

---

(۱) ابو داود روايت کړی دی.

(۲) ترمذي روايت کړی دی.

(۳) المغني ۵/ ۳۱۰.

امـام نـووي وايي: علماء پدي خبره متفق دي چي ښځه دسر په خـريلو سـره مکلفـه نده، بلکه دهغي لپاره يوازي دسر ويښتـه لنډول دي... ځکـه (خريل) دهغـي په حق کـي بدعـت دی او پـه هغه کي مُثله هم ده[1].

۱۴ - حائضـه ښځـه چـي کله اخيرنی شيطان وولي او ويښتـه لنډ کـړي، نـو لـه احرام نـه وځـي (حلالـيږي)، او کـوم شـيان چـي داحـرام پـه وخت کي پري حرام وو، هغه ورته روا کـيږي، خو ميړه تـه لانـده روا، نـو هغـه بـه لـه ځان سـره ديـو ځـای کـيدلو تـه نـه پريږدي، تـر څو چـي فرضـي طواف وکړي، او کـه پـه دغـه حالت کـي جمـاع او يوځـايوالی ورسـره وکړي نو فديه پري لازميږي، او هغـه يـو پسـه پـه مکـه کـي حلالـول او دحـرم پـه مسـکينانو بـه يي تقسيموي، ځکه دا کار داول حلالوالي[2] نه وروسته شوی دی.

---

(۱) المجموع ۸/۱۵۰-۱۵۴.

(۲) اول حلالوالـی هغـه دی چي دفرضـي طواف نـه مخکـي ځـان لـه احرام نـه وباسـي، او دوهـم او اخيرنی حلالوالـی هغـه وخت وي چي فرضـي طواف وکړي، او ټول مناسك او اعمال يي پوره شي.(ژباړن)

۱۵- که ښځي ته دفرضي طواف نه وروسته حيض راشي، نو په هغي باندي درخصت طواف[۱] نشته، او کولای شي چي هر وخت وغواړي سفر وکړي، عائشه رضی الله عنها وايي: حَاضَتْ صَفِيَّةُ بِنْتُ حُيَيٍّ بَعْدَ مَا أَفَاضَتْ قَالَتْ: فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ: «أَحَابِسَتُنَا هِيَ؟» قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّهَا قَدْ كَانَتْ أَفَاضَتْ وَطَافَتْ بِالْبَيْتِ، ثُمَّ حَاضَتْ بَعْدَ الإِفَاضَةِ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «فَلْتَنْفِرْ إِذَنْ»[۲].

ترجمه: صفيه د حيي لور ورسته لدي چي فرضي طواف يي وکړ حيض يي راغی، نو دا خبره مي وپيغمبر ﷺ ته وکړه، نو ويي فرمايل: آيا هغه مونږ له سفر کولو نه راګرځوي؟ ورته ومي ويل: ای رسول الله هغې فرضي طواف کړی دی، او بيا يي دطواف نه وروسته حيض راغلی دی، نو ويي فرمايل: نو بيا خو دي سفر وکړي.

---

(۱) طواف وداع هغه طواف چي دمکي څخه دوتولو نه مخکي کيږي، او بيا وحرم ته نه راځي، او هغه ته (طواف وداع) هم وايي.(ژباړن)

(۲) بخاري او مسلم روايت کړی دی.

له ابن عباس روايت دی وايي: وخلکو (حاجيانو) ته امر شوی چي اخيرنی کار به يي دکعبي طواف وي، خو له حايضي ښځي نه دا کار تخفيف شوی دی (يعني په هغه مکلفه نده)[۱]،

او همدارنګه وايي: پيغمبر ﷺ حايضي ښځي ته دا اجازه کړي ده چي له طواف وداع نه مخکي له مکي نه ووځي، که يي فرضي طواف کړي وي[۲].

امام نووي وايي: ابن المنذر ويلي دي: او اکثره علماء په همدي نظر دي، لکه: مالك، اوزاعي، ثوري، احمد، اسحاق، ابو ثور، ابو حنيفه او نور[۳].

په مغني کي وايي: دا دښارونو[٤] داکثره علماوو نظر دی.

او وايي: او دنفاس داره ښځي حکم دحايضي په شان دی، ځکه

---

(۱) بخاري او مسلم روايت کړی دی.

(۲) احمد روايت کړی دی.

(۳) المجموع ۲۸۱/۸.

(٤) دښارونو نه مراد: مکه، مدينه، کوفه، بصره، او بغداد دي.(ژباړن)

دنفاس او حيض احکام په فرضياتو او مُسقِطاتو[۱] کي يو شان دی[۲].

۱۶- ښځي ته له مَحرَم سره دمسجد نبوي زيارت دلمونځ او دوعا کولو لپاره مستحب دی، خو دپيغمبر ﷺ دقبر زيارت ورته روا ندی، ځکه دا دقبرونو له زيارت نه منع شويده.

شيخ محمد بن ابراهيم ال الشيخ رحمت الله عليه دسعودي عربستان مفتي وايي: او صحيح خبره داده چي ښځه دپيغمبر ﷺ له زيارت نه منع ده، له دوو وجهو نه:

اول: عام دلائل (پدي باره کي)، او منع چي کله عامه وي نو هيچا ته يي تخصيص کول بيله دليل نه روا ندي، او (دمنعي) علت (دکوم له وجهي نه چي ښځه له دقبرونو دزيارت نه منع شويده) پدي مساله کي موجود دی...[۳].

---

(۱) مُسقِطات هغه شيانو او اسبابو ته وايي چي کوم شرعي حکم ساقط کړي.(ژباړن)

(۲) المغني ۴۶۱/۳.

(۳) مجموع فتاوى الشيخ محمد بن ابراهيم ال الشيخ ۲۳۹/۳.

شيخ عبد العزيز بن باز رحمت الله عليه دپيغمبر ﷺ دزيارت کولو په باره کي دهغه چا لپاره چي دمسجد نبوي زيارت وکړي وايي: او دا زيارت يوازي دنارينه وو لپاره روا دی، او دښځو لپاره دهيڅ قبر زيارت روا ندی، لکه څنګه چي دپيغمبر ﷺ نه راغلي دي چي هغه په هغه ښځو لعنت ويلی دی چي دقبرونو زيارت کوي، او په هغو کسانو چي په قبرونو باندي مسجدونه جوړوي، او څراغونو او شمعونه پکښي بلَوي.

اما مديني منوري ته پدې قصد تلل چي په مسجد نبوي کي لمونځ او دوعا او نور طاعتونه -چي په نورو مسجدونو کي روا دي- وکړي، نو دا دټولو لپاره روا دي[1].

(۱) التحقيق والايضاح لكثير من مسائل الحج والعمرة والزيارة على ضوء الكتاب والسنة ص۱۹.

نهم فصل

دمشترك ژوند او بنكاح دعقد ختمولو مربوط احكام

الله جلاله فرمايي: ﴿وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُم مِّنْ أَنفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِّتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُم مَّوَدَّةً وَرَحْمَةً إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ﴾ [د الروم سورت: ۲۱ آيت].

ترجمه: او دالله جلاله (دقدرت) له نښو (څخه دادي) چې تاسو ته يې ستاسو له جنس نه ښځې پيدا كړي، تر څو له هغوى سره آرام پيدا كړى، او ستاسو په مينځ كې يې مينه او مهرباني پيدا كړيده، بيشكه پدي كې (دالله دقدرت) نښې دي دهغه كسانو لپاره چې (دالله په مخلوقاتو) كې فكر كوي.

او فرمايي: ﴿وَأَنكِحُوا الْأَيَامَى مِنكُمْ وَالصَّالِحِينَ مِنْ عِبَادِكُمْ وَإِمَائِكُمْ إِن يَكُونُوا فُقَرَاء يُغْنِهِمُ اللَّهُ مِن فَضْلِهِ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ﴾ [د النور سورت: ۳۲ آيت].

ترجمه: او واده (نكاح) كړى بې خاونده ښځې او بې ښځو سړي، او نيك خويه مريان او مينځې خپل، كه (هغوى) فقيران

وي نـو الله بـه لـه خپل فضـل نـه هغـوی غنيان کړي، او الله دلوی فضل خاوند او ډير پوه دی.

امـام ابـن کثـير رحمـت الله علـيه وايـي: دا په واده کولو سره امر دی، او بعضـي علمـاء هغه په هر هغه چا چي قدرت يي لري فـرض ګڼـي، او پـدي حديث استدلال کوي: «يَا مَعْشَرَ الشَّبَابِ مَـنْ اسْتَطَاعَ مِنكُمْ الْبَاءَةَ فَلْيَتَزَوَّجْ وَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَعَلَيْهِ بِالصَّوْمِ فَإِنَّـهُ لَـهُ وِجَاءٌ»، بخاري او مسلم له ابن مسعود نه روايت کړی دی.

تـرجمه: ای ځوانـانو څوك چي له تاسو نه دجماع کولو توان (او دهغـه مصارف او خرچه) ولري، نو واده دي وکړي، ځکه هغه سترګي (لـه حرامو نـه) پټوي، او (دانسـان) فـرج او شـرمګاه (لـه حرامو) نـه ساتي، او څوك چي توان ونلري، نو روژه دي ونيسي، ځکه هغه دده لپاره (له حرامو نه) دساتني وسيله ده.

او بـيا يـي دا خبره وکـړه چي واده دغنـي کـيدلو سبب دی، ځکـه الله ﷻ فرمايـي: ﴿إِن يَكُونُوا فُقَرَاء يُغْنِهِمُ اللَّهُ مِن فَضْلِهِ﴾، او دابـو بکـر الصـديق ﷺ دا ويـنا يـي ذکـر کـړه چي وايـي: دالله دامـر اطاعـت وکړی چـي تاسو ته يي په نکاح کولو امر کړی، تر څـو هغـه خپله وعده تاسو ته پر ځای کړي، او غنيـان به مو کړي،

الله ﷻ فرمايي: ﴿إِن يَكُونُوا فُقَرَاء يُغْنِهِمُ اللّهُ مِن فَضْلِهِ وَاللّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ﴾.

ابن مسعود وايي: غنى او ثروت په نكاح كي ولټوى، الله ﷻ فرمايي: ﴿إِن يَكُونُوا فُقَرَاء يُغْنِهِمُ اللّهُ مِن فَضْلِهِ وَاللّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ﴾، ابن جرير روايت كړى، او بغوي هم له عمر ﷺ نه همداسي روايت كړى دى[۱].

شيخ الاسلام ابن تيمه وايي: الله ﷻ مومنانو ته نكاح كول او طلاق وركول، او دطلاق شوي ښځي سره دوباره نكاح كول رواكړيدي وروسته لدي نه چي بل ميړه يي كړى وي، او نصرانيانو[۲] په يو بل باندي نكاح كول حرام كړيدي، او چا چي يي نكاح روا كړي، نو طلاق يي ورته ندى روا كړى، او يهودو[۳] طلاق روا كړى، خو هغه طلاق شوي ښځه چي له بل ميړه سره يي نكاح كړي وي، نو دهغه نكاح كول داول ميړه لپاره روا نه بولي، او په نصرانيانو كي طلاق نشته، او يهودو

(۱) تفسير ابن كثير ۵/۹۴-۹۵، د دار الاندلس چاپ.
(۲) نصرانيان دعيسى ؑ د دين پيروانو ته ويل كيږي.(ژباړن)
(۳) يهود دموسى ؑ د دين پيروانو ته ويل كيږي.(ژباړن)

کي که ښځه له طلاق نه وروسته بل ميړه وکړي، نو بيا داول ميړه لپاره رجوع کول او دوباره دهغې په نکاح کول روا نه بولـي، او الله ﷻ مومنانو ته پورتني دواړه کارونه روا کړيدي[۱].

امام ابن القيم رحمت الله عليه دجماع دفوائدو په باره کي چي دنکاح دمقصدونو نه يو مقصد دی داسي وايي: څکه جماع په اصل کي ددريو اصلي مقصدونو لپاره ده:

اول: دنسل ساتل، او دانساني اصل ساتل تر څو هغه عدد پوره شي کوم چي الله ﷻ يي پدي دنيا پيدا کيدل غواړي.

دويم: دهغه اوبو ويستل کوم چي دننه پاتي کيدل يي ټول بدن ته زيان رسوي.

دريم: شهوت پوره کول، او لذت اخيستل، او د(نکاح) دنعمت په خوند پوهيدل.

نو په واده کي ډيري لويي ګټي شته چي له ټولو نه زياتي مهمي ګټي دادي:

په هغه کي له زنا ځخه ليري والی، او دحرامو ځخه دستر ګو ساتل دي.

---

(۱) مجموع الفتاوی ۹۰/۳۲.

داولاد پيداكيدل، او دنسب ساتل.

دميره او ښځې په مينځ كي سكون او روحي ارامي مينځ ته راتلل.

دميره او ښځې تر مينځ تعاون او همكارى دصالح او نيكي كورنۍ جوړول، كومه چي داسلامي ټولني په جوړښت كي يوه مهمه خښته ده.

دميره لخوا نه دښځې سرپرستي او حفاظت، او دښځې لخوا دكور كارونه كول، او په ژوند دخپلې وظيفي په صحيح او طبيعي ډول پر ځاى كول، نه هغسې چي دښځې او ټولني دښمنان وايي چي ښځه دكور نه بهر كار كي دسړي سره يو شانتي شريكه ده، نو ځكه خو يي ښځه له كور نه وويستله، او له خپلي اصلي او طبيعي وظيفي نه يي محرومه كړه، او دهغې كار يي بل چا ته وسپاره، چي پدي ډول دكورنۍ نظم ګډوډ شي، او دميره او ښځې په مينځ كي دغلط فهمي او مشكلاتو درامينځ ته كيدلو سبب وګرځي، چي دهغه په وجه په اكثره وختونو كي دوى په خپلو كي سره جلا شوي او بيل شوي، او يا خو دمشكلاتو او مصيبتونو او جنجالونو سره يو ځاى پاته دي.

زمونږ استاذ محمد امين الشنقيطي وايي: پوه شه -الله دي ما او تا ته دهغه څه توفيق راكړي چي هغه يي خوښوي او

پرې راضي دی- چې دا دکفارو غلط او شوم نظر او داحساس، عقل، اسماني وحي، او دالهي شريعت مخالف فکر چې وايي ښځه او نر په ټولو احکامو او ډګرونو کې سره برابر دي، چې پدې نظر کې دومره فساد او دټولني دنظم خرابوالي او ګډوډ کيدل دي چې له هيچا نه پټ ندي، مګر هغه چا نه چې دبصيرت سترګې يې الله ړندې کړې وي، او دا ځکه چې الله ﷻ ښځې ته خاص خويونه او صفتونه ورکړي چې په هغه سره کولای شي دټولنې دجوړولو په بيلابيلو اړخونو کې داسې برخه واخلي چې هغه دنورو لپاره نه ښايي، لکه دماشوم په ګيډه کيدل، لنګيدل، ماشوم ته شودې ورکول، داولادونو تربيه کول، دکور خدمت کول، او دکور کارونه لکه پخلی، اوړه ميشتول، جارو کول، او داسې نور، او دبشري ټولنې لپاره دداسې خدمتونو کول په کور کې دننه او د خپل پټ، عزت، شرف، اخلاقو او انساني ارزښتونو په ساتلو سره دنارينه دهغه خدمتونو نه کم ندي کوم چې يې له کور نه بهر سرته رسوي. نو ددي جاهلانو او پست مشريه کافرانو او ددوی دپيروانو دا ګمان غلط دی چې وايي: ښځه دنارينه په شان دکور نه بهر دکار کولو حق لري، سره لدې چې ټولو ته معلومه ده- چې ښځه دحَمَل (چې ماشوم يې په ګيډه کې وي)، او ماشوم ته

دشـودو ورکولـو او نفاس په وخت کي نشـي کولای داسـي کـار وکـړي چي معمولـي تکليف پکښـي کـي وي، نو که چيري دا او مـيړه يـي لـه کـور نـه ووځي، نو دکور کارونه لکه دوړو ماشومانو سـاتل، او دتـي ماشوم تـه شـودي ورکـول، دناريـنه لپاره چي کله لـه کار نه راشي دخوراك ښـښاك برابرول، دا ټول کارونه به ضايع او پـه ځای پاتـي شي، او کـه چيري ددي کارونو لپاره يو کس په مـزدوري راوسـتل شي نو دا کس به پدي کور کي دهماغه ښځي پـه شـان (دبهر لـه کـار نـه) بيـکاره پاتـي شي لـه کـوم نـه چي دکور ښـځـه تښـتيدلـي وه، نو نتيجه به هماغه اولنۍ خبره وي، سربيره پـر دي چي دښـځـي پـه وتلـو او کـار کولـو کـي ددين او اخلاقو او عزت بربادېده هم دي[1].

نـو ای مسـلماني خـوري لـه الله نـه وويـريږه او پـه دغـه مغرضـانه او چلـناکه افکـارو مـه تـيروځه، ځکـه دهغـو ښځـو واقعيـت کـوم چي پـه دغسـي افکارو غوليدلي ډير ښه شاهد دی ددي افکـارو پـه فسـاد او ناکامـي باندي، او تجربه ډير ښه دليل دی.

مسـلماني خوري کـه تـه ښـه ځوانـي لـري نـو دواده کوښـښ

(۱) اضواء البيان ۴۲۲/۳.

وکړه، او هغه دتعليم دتکميل په وجه او يا دکار او وظيفي په وجه مه ځنډوه، بې شکه کامياب واده کې ستا نيکبختي او وراحت دی، او هغه د هر تعليم او وظيفي عوض دی، او دهغه نه هيڅ تعليم او وظيفه ځومره چې اوچته هم وي نشي عوض کيدلای. خپل دکور خدمت وکړه، او اولادونه تربيه کړه، او همدا ستا دژوند اساسي او ګټوره وظيفه ده، له هغه نه سوا په بل کار پسي مه ګرځه، ځکه بل هيڅ کار دهغه ځای نه نيسي، او دصالح سړي سره دواده کولو نه ډډه مکوه، ځکه پيغمبر ﷺ فرمايي: «إِ إِذَا جَاءَكُمْ مَنْ تَرْضَوْنَ دِينَهُ وَخُلُقَهُ فَزَوِّجُوهُ إِلاَّ تَفْعَلُوا تَكُنْ فِتْنَةٌ فِي الأَرْضِ وَفَسَادٌ عَرِيضٌ»[۱].

ترجمه: که تاسو ته داسي ځوك (دنکاح کولو لپاره) راشي چې ديانت او اخلاق يې ستاسو خوښ وي، نو هغه ته ښځه ورکړئ، که دا کار ونکړئ نو په ځمکه کې به دلوی فساد او فتنې سبب شي.

دښځي په واده کې دهغي نظر اخيستل:

کومه ښځه چې په نکاح ورکول کيږي له دريو حالاتو نه بهر

---

(۱) ترمذي روايت کړی، او هغه يي دشواهدو په لړولو سره حَسَن بللی دی.

نه وي: يا به ډيره وړه پيغله[۱] وي، او يا به بالغه پيغله وي، او يا به واده کړې وي، او دهري يوي لپاره بيل حکم دی:

۱- وړه پيغله نجلۍ: پدي کي دعلماوو اختلاف نشته چي پلار يي کولی شي چي بيله دهغې د اجازې نه هغه واده کړي، ځکه چي هغه دنظر خاونده نده، او ابو بکر الصديق ﷺ خپله لور عائشه *رضي الله عنها* وپيغمبر ﷺ ته په نکاح کړه پداسي حال کي عمر يې شپږ کاله وو، او دنهو کالو وه چي ورسره کورولی وشو[۲].

امام شوکاني وايي: نومړي حديث پدي دلالت کوي چي پلار ته روا دي خپله لور له بلوغ نه مخکي په نکاح ورکړي، او همدارنګه وايي: او پدي کي دليل دی چي دوړې انجلۍ لوی سړي سره نکاح روا ده، او په همدي سره بخاري عنوان ايښی او بيا يي دعائشي مخکينی حديث ذکر کړی دی، او په فتح الباري کي يي پدي خبره دعلماوو اجماع نقل کړي ده[۳].

---

(۱) پيغله نجلۍ هغه ده چي چا ورسره جماع نه وي کړي، او په فقهي اصطلاح کي (باکره) ورته وايي.(ژباړن)

(۲) بخاري او مسلم روايت کړی دی.

(۳) نيل الاوکار ۶/۱۲۸-۱۲۹.

په مغني کي وايي: ابن المنذر ويلي دي: ټول هغه علماء چي پري خبر يو پدي خبره متفق دي چي پلار ته دوړي نجلۍ په نکاح ورکول مناسب سړي ته روا دي[1].

زه وايم: او دا چي ابو بکر الصديق ﷺ عائشه رضي الله عنها دشپږ کلنۍ په عمر کي پيغمبر ﷺ ته په نکاح کړه، پدي کي په هغو کسانو باندي ډير شديد رد دی کوم چي دوړي نجلۍ ورکول ولوی سړي ته ناروا او ناوړه کار بولي او په بده سترګه ورته ګوري، چي دا يوازي ددوی دجهالت او بدنيتۍ علامه ده.

۲- بالغه پيغله: دهغي له اجازي نه بغير نه په نکاح کيږي، او چپوالی دهغي اجازه ده، لکه چي پيغمبر ﷺ فرمايي: «وَلَا تُنْكَحُ الْبِكْرُ حَتَّى تُسْتَأْذَنَ» قَالُوا: يَا رَسُولَ الله، فَكَيْفَ إِذْنُهَا؟ قَالَ: «أَنْ تَسْكُتَ»[2].

ترجمه: پيغله نه په نکاح کيږي تر څو اجازه تري واخيستل شي، صحابه وو ويل: ای رسول الله دهغي اجازه به څنګه وي؟ ويي فرمايل: چي چوپه پاتي شي. نو اجازه اخيستل يي حتمي

---

(۱) المغني ۶/۴۸۷.
(۲) بخاري اومسلم روايت کړی دی.

دي، که څه هم پلار يي په نکاح ورکړي، او همدا دعلماوو ددوو قولونو نه صحيح قول دی.

علامه ابن القيم وايي: او دا داکثرو علماوو قول دی، او دا دابو حنيفه مذهب او په يوه روايت داحمد قول دی، او همدا قول مونږ دالله دين گڼو، او په بل قول باور نلرو، او همدا دپيغمبر ﷺ دحکم او امر ونهي مطابق دی[۱].

۳- واده شوي ښځه[۲]: دهغې بيله اجازې په نکاح ورکول صحيح ندي، او اجازه يي په ويَلو سره ده، داسي نه لکه پيغله چي اجازه يي په سکوت او چوپتيا سره وي.

په مغني کي وايي: دعلماوو په مينځ کي هيڅ اختلاف نه گورو چي دواده شوي ښځي اجازه په ويَلو سره ده، ځکه ژبه دزړه نه تعبير کوي، او هماغه معتبره په هر هغه ځای کي چي اجازي اخيستلو ته ضرورت وي[۳].

شيخ الاسلام ابن تيميه رحمت الله عليه وايي: نه ښايي چي

---

(۱) زاد المعاد في هدي خير العباد ۹۶/۵.
(۲) واده شوي ښځه نه مقصد هغه ښځه ده چي جماع ورسره شوي وي، او هغه ته په فقهي اصطلاح کي (ثيبه) وايي.(ژباړن)
(۳) المغني ۴۹۳/۶.

څوك ښځه دهغې داجازې نه بغير په نكاح وركړي، لكه څنگه چې پيغمبر ﷺ امر كړى دى، كه يې خوښه نه وه، نو په زوره به په نكاح نه وركول كيږي، خو وړه پيغله پلار كولاى شي چې بيله اجازې يې په نكاح وركړي، او دهغې رايه نشته، او بالغه وادہ شوې ښځه بيله اجازې په نكاح وركول ناروا دي كه پلار وي او كه بل څوك، او پدې سره دمسلمانانو اجماع ده، او همدارنگه بالغه پيغله هم بيله دهغې داجازې نه په نكاح وركول دپلار او نيكه نه بغير بل چا ته روا ندي دټولو مسلمانانو په اجماع سره، او دپلار او نيكه لپاره بهتره ده چې اجازه يې واخلي.

علماء دواده شوې ښځې په اجازه اخيستلو كې اختلاف لري چې آيا فرض ده او كه مستحب؟

صحيح داده چې فرض ده، او دښځې په ولي[1] فرض دي چې دهغې په نكاح وركولو كې دالله ﷻ وويريږي، او وگوري چې كوم سړي ته چې يې وركوي ايا دهغې سره مناسب دى او كه نه؟ ځكه ښځه خو دهغې د مصلحت لپاره وده وي، نه دځان

(۱) دښځې ولي هغه څوك دى چې دښځې واك او صلاحيت ورسره وي، لكه پلار، نيكه او يا ددوى په شان نور.(ژباړن)

د مصلحت لپاره[۱].

د ښځي په نکاح ورکولو کي د ولي شرط والی او د هغه حکمت:

ښځي ته د مناسب خاوند د اختيار حق ورکول پدي معنی ندی چي هغه هر رنګي وغواړي هماغسي سري سره واده وکړي، که څه هم پکي ددي دکورنۍ او يا خپلوانو لپاره ضرر هم وي، بلکه دا په خپل ولي پوري تړلې ده چي دهغې داختيار په هکله به غور کوي او په کار کي به ورته لارښوونه کوي، او دنکاح تړلو کار به يي په غاړه اخلي، نو دا به پخپله دځان نکاح نه تړي، که يي داسي وکړه نو نکاح يي باطله ده، لکه څنګه چي دعائشي رضي الله عنها په حديث کي راغلي دي: «أَيُّمَا امْرَأَةٍ نَكَحَتْ نَفْسَهَا بِغَيْرِ إِذْنِ وَلِيِّهَا فَنِكَاحُهَا بَاطِلٌ فَنِكَاحُهَا بَاطِلٌ فَنِكَاحُهَا بَاطِلٌ..».

ترجمه: هره هغه ښځه چي دولي له اجازي بغير خپل ځان په نکاح کړي، نو نکاح يي باطله ده، نکاح يي باطله ده، نکاح يي باطله ده. ترمذي وايي: دا حديث حَسَن دی، او ترمذي، ابو داود، نسائي او ابن ماجه کي راغلي دي: «لا نِكَاحَ إِلاَّ بِوَلِيٍّ».

---

(۱) مجموع الفتاوی ۳۲/۳۹-۴۰.

تــرجمه: نکاح بيله ولـي نه نشته (صحت نلري)، نو دا دوه حديثه او کـوم چي پـه همدي معنى راغلي دي پدي دلالت کوي چي نکـاح بيله ولـي نه صحيح نده، ځکه اصل په نفي کولو کي د(شرعي) صحت نفـي کـول دي، او تـرمذي وايـي: پـدي حديث علمـاوو عمـل کړی، لکه عمر، علـي، ابـن عبـاس، ابو هريره او نور، او همـدا ډول دتابعينو دفقهاوو نه نقل شوي دي چي وايي: بيله ولـي نکاح صـحت نلري، او دا دشـافعي، احمد او اسحاق قول دی[۱].

په واده کي داعلان لپاره دښځو دريي وهل:

دښځـو لـپاره دريـي وهـل مستحب دي تـر څـو دواده اعلان وشي او خبر يي خپور شـي، او دا بـه يوازي دښځو په مينځ کي وي، او سـاز او سـرود اسباب، او سـندرو ويونکـو ښځـو آوازونـه بـه ورسـره نـه وي، خـو دښځـو لخـوا دشـعر او تـرانو ويـل پـدي مناسبت سره چي نارينه يي وانـه وري پـروا نلـري، پيغمبر ﷺ فــرمايي: «فَصْــلُ مَا بَيْنَ الْحَلالِ وَالْحَرَامِ الدُّفُّ وَالصَّوْتُ فِي

---

(۱) المغني ۶/۴۴۹.

النِّكَاحِ»[۱].

ترجمه: دحلال او حرامو په مينځ کي توپير او علامه په واده کي دريي وهل او آوازونه ويل دي.

شوکاني وايي: دا ددي دليل دی چي په واده کي دريي وهل او په لوړ اواز سره څه شيان ويل لکه: مونږ تاسو ته راغلو، مونږ تاسو ته راغلو او داسي نور، روا دي، خو نه هغه سندري چي شر تري پاريږي، او دښکلا او ناروا شيانو او يا شرابو توصيف او بيان پکښي کي وي، چي دا په واده او بيله واده په بل ځای کي هم حرام دي، او همدارنګه نور ناروا لهو ولعب هم حرام دي[۲].

ای مسلماني خوري دواده لپاره دسرو زرو او جامو په اخيستلو کي له حده تيری مکوه، ځکه دا د هغه اسراف څخه شميرل کيږي له کوم نه چي الله ﷻ منع کړيده، او فرمايلي دي چي دهغه خاوندان نه خوښوي، الله ﷻ فرمايي: ﴿وَلَا تُسْرِفُوا

---

(۱) بخاري، ترمذي، ابن ماجه، او نسائي روايت کړی، او ترمذي هغه حَسَن بللی دی.

(۲) نيل الاوطار ۶/۲۰۰.

إِنَّهُ لاَ يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ﴾.

تــرجمه: او اسـراف مکوی، بيشـکه هغـه اسراف کونکي نه خوښـوي. نـو تـا تـه ښايـي چـي له اعـتدال نـه کـار واخلـي او له بيځايه فخر او سيالي کولو نه ځان وساتي.

پر ښځي دميړه اطاعت کول فرض، او نافرماني کول حرام دي:

مسـلماني خـوري پـه تـا دمـيړه اطاعـت کـول پـه نيکـو کارونو کـي فـرض دي، ابـو هـريره ﷺ وايـي چـي پيـغمبر ﷺ فرمايلي دي: «إِذَا صَــلَّتْ الْمَــرْأَةُ خَمْسَهَا وَصَامَتْ شَهْرَهَا وَحَفِظَتْ فَرْجَهَا وَأَطَاعَتْ زَوْجَهَا دَخَلَتْ الْجَنَّةَ مِنْ أَيِّ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ شَاءَتْ»[(۱)].

تــرجمه: کومـه ښځـه چـي خـپل پنځه وختـه لمونځ وکړي، او خــپله فرضــي مياشــت روژه ونيســي، او دخــپل مــيړه اطاعــت وکـړي، او دخـپل پت حفاظت وکړي، نو جنت بـه د هري دروازي نه چي وغواړي ننوځي.

لــه ابــو هريــره عنه رضی الله نــه روايــت دی چــي پيغمــبر ﷺ فرمايلـي دي: «لاَ يَحِلُّ لِلْمَرْأَةِ أَنْ تَصُومَ وَزَوْجُهَا شَاهِدٌ إِلاَّ بِإِذْنِهِ

---

(۱) ابن حبان په خپل (صحيح) کي روايت کړی دی.

وَلاَ تَأْذَنَ فِي بَيْته إلاَّ بِإِذْنه»[۱].

تــرجمه: ښځـي تـه دميړه په حضور کي روژه نيول روا ندي، مګر دهغه په اجازه سره، او دميړه کور ته به څوك نه پرېږدي مګر دميړه په اجازه سره.

او له ابو هريره ﷺ نه روايت دی چي پيغمبر ﷺ فرمايي: «إِذَا دَعَا الرَّجُلُ امْرَأَتَهُ إِلَى فِرَاشه فَلَمْ تَأْته فَبَاتَ غَضْبَانَ عَلَيْهَا لَعَنَتْهَا الْمَلاَئكَةُ حَتَّى تُصْبِحَ»[۲].

ترجمه: کله چي ميړه خپله ښځه وخپل بستر ته وغواړي، او هغه ورته رانشي، او ميړه يي ترينه په خفګان شپه تيره کړي، نو ملائکي به پر هغې باندي تر سهاره پوري لعنت وايي.

او له ابو هريره ﷺ نه روايت دی چي پيغمبر ﷺ فرمايي: «وَالَّذي نَفْسي بِيَده مَا منْ رَجُلٍ يَدْعُو امْرَأَتَهُ إِلَى فِرَاشه فَتَأْبَى عَلَيْه إِلاَّ كَانَ الَّذي فِي السَّمَاءِ سَاخطًا عَلَيْهَا حَتَّى يَرْضَى عَنْهَا».

تــرجمه: زمـا دي پـه هغـه ذات قسم وي چي زما نفس (روح)

---

(۱) بخاري او مسلم روايت کړی دی.
(۲) بخاري او مسلم او نورو روايت کړی دی.

يـي پـه لاس کـي دی، داسـي سړی به نه وي چي خپله ښځه وخپل بستر تـه راوبولـي، او هغـه يـي ونـه منـي، مګـر هغـه ذات چي په اسـمان کـي دی پـر هغې باندي به په غضب او قهر وي تر څو چي مېړه څني راضي شي.

او پـه ښځـي بـاندي مـېړه حق لـري چـي د کـور سرپرسـتي او خدمـت يـي وکـړي، او دهغـه بـي اجـازي له کـور نـه ونـه وځـي، پيغمبر ﷺ فرمايي: «وَالْمَرْأَةُ رَاعِيَةٌ فِي بَيْتِ زَوْجِهَا وَمَسْئُولَةٌ عَنْ رَعِيَّتِهَا»[(١)].

تـرجمه: او ښځـه دمـېړه د کـور سرپرسـته ده او دخـپل لاس لانـدي امورو نه مسئوله ده، او همدارنګه مېړه پر ښځي حق لري چـي د کـور کـار ورتـه وکـړي او خادمـي راوستلو ته يي اړ نکړي، چـي بيا دهغـي سره پـه تکليف وي، او دهغي په وجه ځان او يا اولاد ته يي خطر متوجه شي.

شـيخ الاسـلام ابـن تيمـيه رحمـت الله عليه وايي: دالله ﷻ دا قـول: ﴿فَالصَّالِحَاتُ قَانِتَاتٌ حَافِظَاتٌ لِّلْغَيْبِ بِمَا حَفِظَ اللَّهُ﴾ [د النساء سورت: ٣٤ آيت].

---

(١) بخاري او مسلم روايت کړی دی.

ترجمه: نو صالحي او نيکي ښځي (هغه دي کومي چي دميړه) اطاعت کونکي (فرمان وړونکي ، او دالله په (توفيق او حفاظت سره (دميړه) په غياب کي (دهغه دمالونو او اسرارو) ساتونکي وي. دا آيت دلالت کوي پدي باندي چي پر ښځي دميړه اطاعت فرض دی، لکه دکور خدمت کول، ورسره سفر کول، ځان ورته په هر وخت کي دهغه طلب ته تيارول، او داسي نور، او د پيغمبر ﷺ سنت هم په همدي دلالت کوي[1].

علامه ابن القيم وايي: کوم کسان چي په ښځي باندي دميړه خدمت فرض بولي داسي استدلال کوي: چي دا کار دالله ﷻ دخطاب او دي آيت نازولو په وخت دخلکو په مينځ کي دعرف او عادت سره سم پيژندل شوی کار وو، اما دښځي لخوا دکور کار نه کول، او دا چي ميړه يې خدمت وکړي، او جارو وهل، غنم اوړه کول، اوړه ميشته ول، کالي وينځل، او دکور فرشول، او دکور نور کارونه کول، نو دا دمُنکَراتو او ناوړه کارونو څخه ګڼل کيږي، الله ﷻ فرمايي: ﴿وَلَهُنَّ مِثْلُ الَّذِي عَلَيْهِنَّ بِالْمَعْرُوفِ﴾ [د البقره سورت: ۱۲۸ آيت].

---

(۱) مجموع الفتاوى ۳۲/ ۲۶۰-۲۶۱.

تـــرجمه: او له ښځو لپاره له عرف او عادت سره سم هماغه شان حقوق دي کوم چي په هغوی دي، او فرمايي: ﴿الرِّجَالُ قَوَّامُونَ عَلَى النِّسَاءِ﴾ [د النساء سورت: ٣٤ آيت].

تـــرجمه: نارينه په ښځو باندي حاکم دي. نو که ښځه دميړه خدمت ونکړي، بلکه ميړه دهغي خدمت وکړي نو بيا به ښځه پده باندي حاکمه وي. او بيا وايي: بلکه الله ﷻ په ميړه باندي دښځي نفقه او کالي او ځای ورکول دهغې سره دمشترك ژوند او دهغې دخدمت په مقابل کي فرض کړيدي کوم چي ميړه يي دښځي نه لاس ته راوړي، فرض کړي ده. او بل دا چي هغه عقدونه چي له شرطونو نه خالي وي، نو هغه دعرف او عادت سره سم اجراء کيږي، او (دنکاح په باره کي) عرف او عادت دادی چي ښځه به خدمت او دکور دننه کارونه په غاړه اخلي. او بيا (دخپلي وينا په ادامه کي) وايي: چي پدي کار کي دلوی حيثيت والا او تيټ حيثيت والا، او دمالداري او غريبي ښځي په مينځ کي فرق نشته، څکه چي فاطمه رضي الله عنها چي دټولو ښځو نه زيات شرافت ورپه برخه وو، دخپل ميړه خدمت يي کاوه، او پيغمبر ﷺ ته يي دخدمت او کار له وجهي شکايت

وکړ، خو هغه يي شکايت وانه وريدی[١].

سوال: که ښځه وګوري چي ميړه يي ورسره خوښ ندی، او دا غواړي چي ورسره پاتي شي، نو دا به ددي مشکل دحل لپاره څه کوي؟

جواب: الله ﷻ فرمايي: ﴿وَإِنِ امْرَأَةٌ خَافَتْ مِن بَعْلِهَا نُشُوزًا أَوْ إِعْرَاضًا فَلاَ جُنَاحَ عَلَيْهِمَا أَن يُصْلِحَا بَيْنَهُمَا صُلْحًا وَالصُّلْحُ خَيْرٌ﴾ [د النساء سورت: ١٢٨ آيت].

ترجمه: که کومه ښځه په خپل ميړه پوه شي چي سرکښي ورسره کوي او مخ څني ګرځوي (بي پروايي ورسره کوي)، نو څه باك نشته که هغوی په خپلو کي سره روغه وکړي، او روغه (له ټولو نه) بهتره ده.

حافظ ابن کثير وايي: که دښځي سره دا ويره وي چي ميړه به نفرت څني وکړي او يا مخ څني وګرځوي، نو کولای شي چي له خپلو بعضو حقوقو نه لکه نفقه يا جامي يا شپه تيرول او يا داسي نورو نه تيره شي، او ميړه ته هم روا ده چي ورنه وي مني، نه ښځي ته پدي کي څه باك شته او نه دميړه لپاره په

(١) الهدي النبوي لابن القيم ٥/١٨٨-١٨٩.

قبلولو کي څه باك شته، څکه الله ﷻ فرمايي: ﴿فَلاَ جُنَاْحَ عَلَيْهِمَا أَن يُصْلِحَا بَيْنَهُمَا صُلْحًا وَالصُّلْحُ خَيْرٌ﴾ .

ترجمه: نو څه باك نشته که هغوى په خپلو کي سره روغه وکړي، او روغه (له تولو نه) غوره ده.، او دروغي دغوره والي معنى داده چي هغه له جداکيدو نه غوره ده... او بيا (ابن کثير) دسوده بنت زمعه رضي الله عنها قصه ذکر کړه، چي کله مشکل لوى شو او پيغمبر ﷺ له هغي نه دجداکيدو اراده وکړه، نو هغې روغه ورسره وکړه، چي خپله شپه به وعائشي رضي الله عنها ته ورکړي، خو له هغي نه به نه جداکيږي، نو پيغمبر ﷺ دا روغه تري ومنله، او هغه يې له ځان سره وساتله[۱].

سوال: که چيري ښځه له ميړه سره خوښه نه وي او غواړي ځني جلا شي نو څه بايد وکړي؟

جواب: الله ﷻ فرمايي: ﴿فَإِنْ خِفْتُمْ أَلاَّ يُقِيمَا حُدُودَ اللّهِ فَلاَ جُنَاحَ عَلَيْهِمَا فِيمَا افْتَدَتْ بِهِ﴾ [د البقره سورت: ۱۲۹ آيت].

ترجمه: که ووېريدلاست چي دوى دواړه (ښځه او ميړه) به

---

(۱) تفسير ابن کثير ۲/۴۰۶.

دالله ﷻ احکام په ځای نکړي، نو کوم عوض چې ښځې (د طلاق په مقابل کې میړه ته) ورکړی دی، دهغه (په اړه) دوی دواړو لره څه ګناه نشته.

حافظ ابن کثیر په خپل تفسیر کې وايي: که چیرې دښځې او میړه په مینځ اختلاف راشي، او ښځه دمیړه حقوق په ځای نکړي، او بد یې راشي، او ګډ ژوند ورسره ګران شي، نو دا کولای شي چې میړه ته د مهر نه څه ورکړي او ځان ځني خلاص کړي، او پدې باندې هغه ته ورکولو کې څه باك نشته، او نه یې په منلو کې پر میړه څه باك شته[1]، او دې ته (په شریعت کې) خُلع[2] وايي.

سوال: که ښځه له میړه نه بېله کوم عذر جلا والی وغواړي، نو هغې ته څه ګناه شته؟

جواب: له ثوبان ؓ نه روایت دی چې پیغمبر ﷺ فرمايلي دي: «أَيُّمَا امْرَأَةٍ سَأَلَتْ زَوْجَهَا طَلاَقَهَا مِنْ غَيْرِ مَا بَأْسٍ فَحَرَامٌ

(۱) تفسیر ابن کثیر ۴۸۳/۱.
(۲) خُلع دې ته وايي چې ښځه دپیسو او یا بل عوض په مقابل کې له میړه نه طلاق واخلي.(ژباړن)

عَلَيْهَا رَائِحَةُ الْجَنَّةِ»[۱].

ترجمه: کومه ښځه چي بيله کوم سبب او عذر نه له خپل ميړه نه طلاق وغواړي، نو دجنت بوی په هغي باندي حرام دی. او دا ځکه چي طلاق هغه حلال کار دی چي الله ﷻ يي نه خوښوي، او يوازي به دضرورت او حاجت په وخت کي په هغه عمل کيږي، او بيله ضرورته هغه مکروه دی، ځکه چي له هغه نه داسي ضررونه او مشکلات مينځ ته راځي چي ټولو ته ښکاره دي، او هغه ضرورت چي دهغه په وجه ښځه کولای شي طلاق وغواړي هغه دادی چي ميړه ددي (شرعي) حقوق په ځای نکړي، او دښځي په پاتي کيدو کي دهغي لپاره ضرر وي، الله ﷻ فرمايي: ﴿فَإِمْسَاكٌ بِمَعْرُوفٍ أَوْ تَسْرِيحٌ بِإِحْسَانٍ﴾ [د البقره سورت: ۲۲۹ آيت].

ترجمه: نو (پر ميړه) په ښه وجه سره (دښځي) ساتل، او يا په نيکۍ سره (دهغي) پريښودل پکار دي، ﴿لِّلَّذِينَ يُؤْلُونَ مِن نِّسَآئِهِمْ تَرَبُّصُ أَرْبَعَةِ أَشْهُرٍ فَإِنْ فَآؤُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ وَإِنْ

(۱) ابو داود او ترمذي روايت کړی، او ابن حبان په خپل (صحيح) کي صحيح ګڼلی دی.

عَـــزَمُواْ الطَّلَاقَ فَإِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ﴾ [د البقره سورت: ٢٢٦-٢٢٧ آيتونه].

ترجمه: دهغو کسانو لپاره چي دخپلو ښځو (دجماع کولو نه) قسم کوي، ښايي څلور مياشتي انتظار وکړي، نو که يي رجوع وکړه (او سره يو ځای شول)، نو الله ﷻ ښه بخښونکی او ډير مهربان دی، او که يي دطلاق اراده او قصد وکړو نو الله ښه اوريدونکی او ښه عالم دی.

دنکاح دعقد دختميدلو وروسته احکام:

دښځي او ميړه په مينځ کي جلا والی دوه قسمه دی: اول په ژوند کي جلا والی، او دوهم دمرګ په وجه جلا والی، او په دواړو حالتونو کي پر ښځي عِدَّت لازم دی، او عدت دادی چي يوه معينه موده (څلور مياشتي دجداوالی وروسته) به انتظار کوي، او پدي کي حکمت دادی چي په هغه کي ديو مکملي نکاح دختميدو حد او اندازه ده، او همدارنګه داولاد نه دښځي درَحِم[١] پاکوالی دی، تر څو نوی ميړه يي جماع ورسره ونکړي،

(١) دښځي (رَحِم) (يا بچی دانه) هغه ځای دی په کوم کي چي دماشوم پيدا ښت وي. (ژباړن)

چي په نتيجه کي به يي اشتباه مينځ ته راشي او داولاد نسب به ضايع شي، او په هغه کي دنکاح دمخکيني عقد او دجدا شوی ميړه دحق احترام، او دجدا والی په وجه دخفګان او تاثُر اظهار هم دی.

عدت څلور قسمه دی:

اول قسم: دحمل داره ښځي عدت: دهغي عدت دماشوم په پيدا کيدلو سره پوره کيږي، رجعي طلاق[1] يي وي او که بائن، په ژوند کي جلا شوي وي، او که دميړه دمرګ په وجه، الله ﷻ فرمايي: ﴿وَأُوْلَاتُ الاحْمَالِ أَجَلُهُنَّ أَن يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ﴾ [د الطلاق سورت: ٤ آيت].

ترجمه: او دحمل داره ښځو عدت تر هغه پوري دی چي ماشوم وزيږوي.

دويم قسم: دهغه طلاقه شوي ښځي عدت چي حيض لري: او دهغي عدت دري مياشتي دی، الله ﷻ فرمايي: ﴿وَالْمُطَلَّقَاتُ يَتَرَبَّصْنَ بِأَنفُسِهِنَّ ثَلاَثَةَ قُرُوءٍ﴾ [د البقره سورت: ٢٢٨

---

(١) (رجعي طلاق) هغه دی چي دهغه وروسته ميړه ښځي ته بيله نوي نکاح رجوع کولای شي، او (بائن طلاق) هغه دی چي ميړه ښځي ته بيله نوي نکاح نه رجوع نشي کولای.(ژباړن)

آيت].

ترجمه: او طلاق شوي ښځي به دري حيضه انتظار کوي.

<u>دريم قسم</u>: دهغي ښځي عدت چي حيض يي نه وي: او هغه ددوو ښځو په حق کي وي، يو هغه وړه نجلۍ چي حيض يي لا نه وي راغلی، او بله هغه زړه ښځه چي دحيض راتلو اميد يي نه وي، نو الله ﷻ ددي دواړو عدت داسي بيان کړيدی: ﴿وَاللاَّئِي يَئِسْنَ مِنَ الْمَحِيضِ مِن نِّسَائِكُمْ إِنِ ارْتَبْتُمْ فَعِدَّتُهُنَّ ثَلاَثَةُ أَشْهُرٍ وَاللاَّئِي لَمْ يَحِضْنَ﴾ [د الطلاق سورت: ٤ آيت].

ترجمه: او ستاسو هغه ښځي چي له حيض نه نا اميده وي، که تاسو (دهغوی په باره کي) په شك کي ياست، نو دهغوی عدت دري مياشتي دی، او دهغو ښځو چي حيض نه ورته راځي، يعني دهغوی عدت هم همداشان دی.

<u>څلورم قسم</u>: هغه ښځه چي ميړه يي مړ شوي وي: الله ﷻ يي عدت داسي بيان کړی دی: ﴿وَالَّذِينَ يُتَوَفَّوْنَ مِنكُمْ وَيَذَرُونَ أَزْوَاجًا يَتَرَبَّصْنَ بِأَنفُسِهِنَّ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَعَشْرًا﴾ [د البقره سورت: ٢٣٤ آيت].

ترجمه: او کوم کسان چي له تاسو نه وفات کيږي، او ښځي

ترينه پاتې شي، ښځې به يې خلور مياشتې او لس ورځې انتظار کوي. نو دا حکم عام دی دهغو ښځو په باره کې چې خلوت ورسره شوی وي او که نه، وړه وي او که لويه (بالغه)، او حملداره ښځه پدي حکم کې نده شامله، ځکه هغه پدې ايت سره بيله شوه: ﴿وَأُوْلَاتُ الاحْمَالِ أَجَلُهُنَّ أَن يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ﴾ [د الطلاق سورت: ٤ آيت].

ترجمه: او دحمل داره ښځو عدت تر هغه پوري دی چې ماشوم وزيږوي[۱].

کوم شيان چې عدت والا ښځي ته حرام دي:

۱- دهغي دغوښتلو[۲] حکم:

الف- هغه ښځه چې طلاق يې رجعي وي: دعدت والا ښځې غوښتل او طلبګاري کول که په صراحت وي او که په اشاره، حرام دي، ځکه چې هغه دميړه لرونکې ښځي حکم لري، نو هيڅا ته دهغې طلبګاري روا نده، ځکه هغه لاتردي وخته پوري دخپل اول ميړه په نکاح کې ده.

---

(۱) الهدي النبوي دابن القيم تاليف ۵/۵۹۴-۵۹۵، تحقيق شوی چاپ.
(۲) دغوښتلو نه مقصد له هغي نه دنکاح طلبګاري کول دي.(ژباړن)

ب- هغه ښځه چې طلاق يې رجعي نه وي: دهغې طلبګاري كول صراحتاً حرام دي، او اشارتاً روا دي، الله ﷻ فرمايي: ﴿وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا عَرَّضْتُم بِهِ مِنْ خِطْبَةِ النِّسَاءِ﴾ [د البقره سورت: ٢٣٥].

ترجمه: او په تاسو باندي څه ګناه نشته دښځو په هغه طلبګاري كي چي تاسو په اشاره او كنايه سره كړيده. او تصريح داده چي په نكاح كولو كي خپله خوښه او رغبت ښكاره كړي، مثلاً ووايي: زه غواړم ستا سره واده وكړم، ځكه چي كيداى شي دښځي حرص او خوښه په نكاح كي ددي سبب شي چي دا دخپل عدت دپوره كيدو دعوه وكړي مخكي لدينه چي هغه فعلاً پوره شوى وي، خو اشاره او كنايه داسي نه وي، ځكه په هغه كي دنكاح كولو صراحت نه وي شوى، ځكه څه ناروا پكي نشته، او دمخكيني آيت (مفهوم مخالف)[1] هم په همدي دلالت

(١) مفهوم مخالف: په كلام كي دذكر شوى حكم مخالف حكم ته وايي، مثلا په ايت كي ددي خبري بيان شوى دى چي كه دعدت لرونكي ښځي طلبګاري په كنايه سره روا ده، ددي حكم مخالف حكم (يعني مفهوم مخالف) چي په آيت كي ندى ذكر شوى دادى: چي په صريح ډول دنومړي ښځي طلبګاري روا نده.(ژباړن)

كوي. او داشاري مثال دادی چي ووايي: ستا غوندي ښځه مي خوښيږي. او د غير رجعي طلاق والا ښځي ته روا دي چي دكنايي طلبګار ته جواب په اشاره سره وركړي، خو دصراحت طلبګار ته جواب ويل روا ندي، اما هغه ښځي چي طلاق يي رجعي وي هغه به نه په صراحت او نه اشاره دطلبګار غوښتني ته جواب وايي.

٢- دعدت والا پر ښځي دنكاح عقد تړل ناروا دي: الله ﷻ فرمايي: ﴿وَلاَ تَعْزِمُواْ عُقْدَةَ النِّكَاحِ حَتَّىَ يَبْلُغَ الْكِتَابُ أَجَلَهُ﴾ [د البقره سورت: ٢٣٥ آيت].

ترجمه: او نكاح مه تړی تر هغه پوري چي تاكلی (عدت) خپلي اخيري نيتي ته ورسيږي.

ابن كثير وايي: يعني: نكاح مه تړی تر هغه پوري چي عدت ختم شي، او علماوو پدي اجماع كړيده چي دعدت په وخت كي نكاح تړل صحيح ندي[١].

---

(١) تفسير ابن كثير ١/٥٠٩.

دوه مسالې:

اوله مسأله: کومه ښځه چي له صحيح خلوت[۱] نه مخکي طلاقه شي پر هغي باندي عدت نشته، الله ﷻ فرمايي: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نَكَحْتُمُ الْمُؤْمِنَاتِ ثُمَّ طَلَّقْتُمُوهُنَّ مِن قَبْلِ أَن تَمَسُّوهُنَّ فَمَا لَكُمْ عَلَيْهِنَّ مِنْ عِدَّةٍ تَعْتَدُّونَهَا﴾ [د الاحزاب سورت: ٤٩ آيت].

ترجمه: ای مومنانو کله چي مومني ښځي په نکاح کړی او بيا طلاق ورکړی مخکي لدينه چي ورسره يوځای شی، نو تاسو لره په هغوی باندي کوم عدت نشته چي تاسو دهغه شمار وکړی او حساب يي کړی.

ابن کثير په خپل تفسير کي وايي: دا دعلماوو په مينځ کي يوه اتفاقي خبره ده چي ښځه که دخلوت نه مخکي طلاقه شي پر هغي باندي عدت نشته، نو کولای شي چي سمدستي دچا

(۱) صحيح خلوت: دي ته وايي چي ميړه دښځي سره له نکاح نه وروسته په يوه کوټه کي داسي يوازي شي چي بل څوک موجود نه وي، او دجماع کولو څه ممانعت هم نه وي، نو داسي خلوت دجماع حکم لري، که څه هم جماع يي نه وي کړي.(ژباړن)

سره چې وغواړي واده وکړي.

دوهمه مسأله: کومه ښځه چې له خلوت نه مخکې طلاقه شي او مهر يې تعين شوی وي، نو هغه دنيم مهر اخيستلو حق لري، او دکومې ښځې لپاره چې مهر نه وي تعين شوی، نو هغه دمتعې[1] حق لري، چې دخپل وسعې سره سم څه کالي او يا نور شيان ورته ورکړي.

او کومه ښځه چې دخلوت نه وروسته طلاقه شي، نو هغه دپوره مهر حق لري، الله ﷻ فرمايي: ﴿لاَّ جُنَاحَ عَلَيْكُمْ إِن طَلَّقْتُمُ النِّسَاء مَا لَمْ تَمَسُّوهُنُّ أَوْ تَفْرِضُواْ لَهُنَّ فَرِيضَةً وَمَتِّعُوهُنَّ عَلَى الْمُوسِعِ قَدَرُهُ وَعَلَى الْمُقْتِرِ قَدْرُهُ﴾ [د البقره سورت: ۲۳۶ آيت].

ترجمه: په تاسو څه ګناه نشته که ښځې مو طلاقې کړې مخکې لدې نه چې جماع ورسره وکړی او (دمهر) اندازه ورته تعين کړی، او دوی لره متعه ورکړی، پر غني سړی دخپلې وسعې په اندازه او پر نادار سړي باندې دخپلې وسعې په اندازه

---

(۱) متعه: وهغو کاليو او يا نورو شيانو ته وايي چې ميړه يې وخپلې ښځې ته له طلاق نه وروسته دخپلې وسعې په اندازه دهغې دخوشحالولو لپاره ورکوي، او دا هله وي چې دښځې مهر نه وي تعين شوی.(ژباړن)

(دمتعې ورکول لازم دی)، تر دې آيته پورې: ﴿وَإِن طَلَّقْتُمُوهُنَّ مِن قَبْلِ أَن تَمَسُّوهُنَّ وَقَدْ فَرَضْتُمْ لَهُنَّ فَرِيضَةً فَنِصْفُ مَا فَرَضْتُمْ﴾

[د البقره سورت: ۲۳۷ آيت].

ترجمه: او که مو هغوی ته طلاق ورکړ مخکې لدینه چې جماع ورسره وکړی، او هغوی لره مو (دمهر) اندازه تعين کړې وي، نو نيم مهر به (ورکوی) له هغه (مهر) نه چې تاسو تعين کړی دی. يعني ای دښځو خاوندانو په تاسو باندې څه ګناه نشته که خپلې ښځې له جماع او مهر تعينولو نه مخکې طلاقې کړی، که څه هم په هغې کې دښځو دخفګان او خاطر رنجې ده، نو ځکه خو په متعه کې ددې خفګان جبران دی، او متعه دهر سړي دوسعې په اندازه او له رسم ورواج سره سمه وي، او بيا الله ﷻ دهغې ښځې ذکر وکړی کومې ته چې مهر تعين شوی وي، نو دنيم مهر ورکولو حکم يې وکړی.

حافظ ابن کثير په خپل تفسير کې وايي: دمهر نيموالی په نومړي حالت کې دعلماوو تر مينځ اتفاقي خبره ده او کوم اختلاف دهغه په باره کې نشته [۱].

(۱) تفسير ابن کثير ۵۱۲/۱.

۲- کومه ښځه چي ميړه يې وفات شوی وي په هغې باندي په عدت کي ښځه شيان حرام دي چي (حداد) ورته وايي:

اول: دعطرو ټول انواع: نه به په بدن عطر وهي او نه په خپلو جامو، او نه به خوشبويه شيان استعمالوي، پيغمبر ﷺ په صحيح حديث کي فرمايي: «وَلاَ تَمُسَّ طِيباً».

ترجمه: او عطر (خوشبويي) مه استعمالوه.

دوهم: دبدن سينګارول: دنکريزي کول او نور دسينګار ټول انواع لکه سترګي تورول، او دمخ مختلف پوډرو استعمالول پري حرام دي، خو که وسترګو تورولو ته دعلاج لپاره ضرورت پيدا شي، نه دسينګار لپاره، نو څه پروا نلري، نو دشپي به سترګي توروي او دورځي به يي پاکوي، او پروا نلري که سترګي بيله رنجو نه په بل شي سره معالجه کړي چي دسينګار له شيانو نه نه وي.

دريم: دهغو جامو اغوستل چي دسينګار لپاره جوړي شوي وي، خو داسي جامي اغوستلای شي چي عادتاً سينګار پکي نه وي، او دکوم خاص رنګک تعين نشته بلکه درواج سره سم رنګونه به اغوندي.

څلورم: دانګشتري (ګوتي) په شمول دسرو زرو دټولو

انواعو استعمال .

پنځم: بیله هغه کور نه چي ددي په موجودیت کي یي میړه پکښي وفات شوی په بل کور به شپه نه تیروي، او بیله کوم شرعي عذر نه بل کور ته نه ځي، او نه به دمریض پوښتني ته ځي، او نه به دخپل او دوست لیدلو ته ځي، خو دورځي لخوا یوازي دخپلو ضروري کارونو دکولو لپاره وتل ورته روا دي.

او بیله دغو پنځو شیانو نه نور هیڅ شي له هغو شیانو نه ورته ناروا ندی، کوم چي الله ﷻ ورته روا کړي دي.

ابن القیم وایي: وهغي ته دنوکونو اخیستل، دبغل دویښتانو لیري کول، او دهغو ویښتو خریل چي شرعاً مستحب دي، او په سدر (زمیو)[۱] سره لامبل، او ویښتو زمونځول، ورته روا دي[۲].

شیخ الاسلام ابن تیمیه وایي: وهغي ته دحلالو شیانو لکه میوه، غوښه خوړل، او دروا ښځو ښاکو چنبل.. روا دي، او بیا وایي: او دهیڅ روا کار کول لکه خامك دوزي، خیاطي، اوبدل

(۱) سدر یا زمی: د بیرو تنکی پاڼو ته وایي چي پخوا به پري خلکو سر، ځان او جامي پري مینځلې.(ژباړن)
(۲) الهدي النبوي ۵۰۷/۵.

او نـور داسـي کارونـه چي ښځـي يي کوي، دا ټول ورته روا دي، او هغـه څـه چي دعـدت نـه مخکـي ورته روا وه لکه دضرورت په وخت کـي دنارينه وو سره پـه ستر کي خبري کول، او داسي نور ورتـه روا دي، او همـدا د پيغمبر ﷺ دسنت مطابق هغه طريقه ده کومـه چي دصبحابه وو رضي الله عنهم ښځـو بـه دخپل ميړونو دوفات نه وروسته اختياروله[1].

او دا چـي عـوام خلـك وايـي: چـي لـه سـپوږمۍ نـه بـه مـخ پټوي، او دکور بام تـه به نه خيژي، دنارينه وو سره بـه خبري نکوي، او له محرمو نارينه وو نـه بـه مـخ پټوي، او نوري داسي خبري دا ټولي بيځايه دي او څه اساس نلري، والله اعلم.

(۱) مجموع الفتاوى ۳۴/۲۷-۲۸.

لسم فصل

دهغو احکامو بيان چي په هغي سره دښځي عزت او عفت خوندي کيږي:

۱- ښځه دسري په شان (له حرامو نه) دسترګو په پټولو، او دفرج (شرمګاه) په ساتلو ورته امر شوی دی، الله ﷻ فرمايي: ﴿قُــــل لِّلْمُؤْمِـــنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَزْكَـــى لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ * وَقُل لِّلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ﴾ [د النور سورت: ۳۰-۳۱ آيتونه].

ترجمه: (ای پيغمبره) ووايه مومنانو ته چي پټي کړي سترګي خپلي (له ناروا کتلو نه) او وساتي فرجونه (شرمګاوي) خپل (له حرامو نه)، دا دوی لره ډير پاکيزه (او ګټور) دی، الله ډير ښه خبر دی په هغه څه چي دوی يي کوي، او (ای پيغبره) ووايه مومنو ښځو ته چي پټي کړي سترګي خپلي (له ناروا کتلو نه) او وساتي فرجونه (شرمګاوي) خپل (له حرامو نه).

زموږ شيخ محمد الامين الشيقيطي رحمت الله عليه په خپل تفسير کي وايي: الله ﷻ مسلمانو نرو او ښځو ته امر کړی

دی چې خپلې سترګې او فرجونه (له ناروا نه) وساتي، او دفرجونو په ساتلو کې دا هم ده چې له زنا لواطت[۱]، مساحقت[۲]، لوخول، او خلکو ته له ښودلو نه یې وساتي.. او بیا وایي: او الله ﷻ هغه نرو او ښځو لپاره چې پدې آیت سره عمل کوي دبخښنې او لوی اجر او ثواب وعده کړې ده، که چیرې ورسره هغه کارونه هم وکړي کوم چې داحزاب په سورت کې ذکر شوي دي، الله ﷻ فرمایي: ﴿إِنَّ الْمُسْلِمِينَ وَالْمُسْلِمَاتِ﴾ إلى قوله: ﴿وَالْحَافِظِينَ فُرُوجَهُمْ وَالْحَافِظَاتِ وَالذَّاكِرِينَ اللَّهَ كَثِيرًا وَالذَّاكِرَاتِ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُم مَّغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا﴾ [د الاحزاب سورت: ۳۵].

ترجمه: بیشکه مسلمان نارینه، او مسلمانې ښځې... او دخپلو فرجونو ساتونکي نر او ښځې، او دالله ډیر یادونکي نر او ښځې، دوی لره الله مغفرت (دګناهونو بخښنه) او لوی اجر او ثواب تیار کړی دی[۳].

(۱) لواطت: دي ته وايي چې نر له نر سره دشا لخوا جماع وکړي.(ژباړن)
(۲) معنا به يي لږ وروسته په متن کې راشي.(ژباړن)
(۳) اضواء البيان ۶/۱۸۶-۱۸۷.

او مساحقت دي ته وايي چي يوه ښځه خپل فرج دبلي ښځي له فرج سره ومښي، او دا ډير لوی جرم او ګناه ده چي ددي کار دواړه کونکي دلوی سزا او ادب مستحق دي.

په مغني کي وايي: که چيري دوي ښځي خپل فرجونه يو بل سره ومښي، نو دوی دواړه زناکاره او لعنتي دي، پيغمبر ﷺ فرمايي: «إِذَا أَتَتْ الْمَرْأَةُ الْمَرْأَةَ فَهُمَا زَانِيَتَانِ».

ترجمه: که چيري ښځه دبلي ښځي سره بد فعل (مساحقت) وکړي، نو دوی دواړه زناکاره دي. او هغوی ته دتعزير په شکل سزا ورکول کيږي، ځکه دا داسي زنا ده چي (په شريعت کي) ټاکلي سزا نلري[1].

نو مسلمانه ښځه او خصوصاً ځواني ښځي بايد لدي ناوړه او ناروا کار نه ډډه وکړي.

اما (دناروا شيانو نه) دسترګو پټولو په باره کي ابن القيم وايي: اما دسترګو کتل چي دي نو هغه دشهوت جلبونکي او

---

(۱) المغني ۱۹۸/۸.
او شيخ ابـــن تيمـــية په مجموع فتاوی ۳۲۱/۱۵ کي وايي: نو پدي سره ساحقه ښځه زناکاره ګڼل کيږي، لکه څنګه چي په حديث راغلي: دښځو سحاق دهغوی زنا ده.

راوستونکي دي، او دهغي ساتل دفرج ساتل دي، او چا چي خپلو سترګو ته لاره خلاصه کړه نو ځان يي له هلاکت سره مخامخ کړ، او پيغمبر ﷺ فرمايي: «يَا عَلِيّ، لاَ تُتْبِعْ النَّظْرَةَ النَّظْرَةَ، فَإِنَّمَا لَكَ الأُولَى».

ترجمه: اى علي، (وحرامو شيانو ته) په يو ځلي کتلو پسي بيا مه ګوره، يوازي اول ځل کتل ستا لپاره (روا) دي. لدي کتلو نه مراد ناڅاپه کتل دي چي بغير له قصد نه وي.. او وايي: په مسند کي له پيغمبر ﷺ نه روايت دی فرمايي: «النَّظَرُ سَهْمٌ مَسْمُومٌ مِنْ سِهَامِ إِبْلِيس».

ترجمه: دسترګو کتل دشيطان دغَشُو نه يو زهرجن غَشی دی.. او بيا وايي: او کتل دټولو هغو پيښو اساس دی کوم چي انسان ته رسيږي، ځکه يو ځلي کتل دانسان په خاطر کي يوه انګيزه پيدا کوي، او له هغه نه فکر مينځ ته راځي او هغه فکر بيا په شهوت بدليږي، او له شهوت نه اراده پيدا کيږي، او بيا دا اراده ټينګيږي، او کلك عزم ځني جوړ شي، او بالاخره که مانع او خنډ پيدا نشي، نو هغه به خامخا دعمل جامه اغوندي، نو ځکه خو ويل شوي دي: چي په سترګو پټولو او ساتلو باندي

صبر كول لدي نه اسانه دى چي له هغه نه وروسته دواقع شوي كار (ګناه) په جزا او درد باندي صبر وشي[۱].

نو اى مسلماني خوري پر تا باندي لازمه ده چي ونارينه وو ته له كتلو نه، او له هغه شهوت انګيزه عكسونو نه چي بعضي مجلو كي، او يا په تلويزيون او ويډيو كي دي، خپلي ستركي وساتي، او نور له بد عاقبت نه به سالمه پاته شې، ډير داسي كتل وي چي وكتونكي ته يي لوى مصيبتونه پيښ كړي وي، او اور له وړو بځرو نه مينځ ته راځي.

۲- او دفرج دساتلو له اسبابو نه يو هم دسندرو او ساز سروز له اوريدلو نه ليري والى دى.

ابن القيم وايي: او دشيطان له غولونكي شيانو نه چي دناځيزه علم، عقل او (ضعيفه) ديانت خاوندان پري تيروځي، او دجاهلانو او فساد كارانو زړونه يي په هغه سره ښكار كړيدي، يو هم داوازونو او دناروا ساز وسرود الاتو اوريدل دي چي زړونه له قران نه ليري كوي، او دګناهونو او فسق وفجور خوا ته يي رابولي، نو د(ساز وسرود الات) دشيطان كتاب، او دالله ﷻ (له ذكر) نه دغفلت پرده ده، او دلواطت او زنا وسيله

(۱) الجواب الكافي ص۱۲۹-۱۳۰.

ده، او دهغـه پـه واسـطه سـره ناکـاره او فاسـق عاشـق دخپلـي معشـوقي نـه خپل لـوی (نـاروا) مقصـد لاس تـه راوړي... او بـیا وايـي: امـا دښځي او بي ږيري هلك دسندرو اوريدل دډيرو لويو ګناهونو نـه دي، او لـه هغي نـه غټ فساد په دين کي پيښيږي... او بيا وايـي: او پدي کي شـك نشـته چي هر غيرتمن سړی خپل ښځـه او اولادونـه دسندرو لـه اوريـدو داسـي لـيري سـاتي، لکـه څـنګه چـي يـي لـه نـورو مشـکوکو کـارونو او اسـبابو نـه لـيري ساتي.. او همدارنګـه وايـي: او ټولـو تـه معلومـه ده چي کله ښځه دمـيړه غوښتني تـه ځان نـه ورکـوي، نـو هغـه کوښـښ کـوي چي سندري ورتـه واوروي، نو بيا هغه نرمي ښکاره کوي، او دا ځکه چي داوازونـو پـه مقابل کي په چټکۍ سره دښځي احساسات را پاريـږي، نـو کـه چيري دا اواز دسندري وي نـو دښځي راپاريدل پـه دوو وجهـو سـره وي: داواز لـه جهتـه، او دهغـه معنا لـه جهتـه.. او وايـي: نـو کـه ددي عـلاج سره ډول، څواني، رقص، او مستي يـو ځـای شـي، نـو کـه دښځي لـه سندرو نـه ماشوم پـه ګيډه کيده، نـو لـه همـدي سندرو نـه بـه يي ماشوم پـه ګيډه شي، نو قسم پـه الله ﷻ چـي څومـره پـت داره او عـزت داره ښځـي پـه سـندرو سره بي

پته او فاحشې شوي دي؟![1].

نو ای مسلماني خورې له الله نه وویریږه، او لدي خطرناکه اخلاقي مرض نه چي سندري اوريدل دي ډډه وکړه، کوم چي دمسلمانانو په مينځ کي په مختلفو وسايلو او طريقو سره يي دنشرولو کوښښ کيږي، چي ډيري ناپوه نجوني يي له معينه ځايونو نه لاس ته راوړي او بيا يي په خپلو مينځونو کي يو بل ته لاس پلاس کوي.

۳- او دفرجونو دساتلو داسبابو نه بل وخارج ته له سفر کولو نه دښځي منع کول دي، بيله دي چي کوم محرم ورسره وي چي دفاسقانو او بدکارانو نه يي وساتي.

پدي باره کي صحيح احاديث راغلي دي چي ښځه بيله محرم نه له سفر کولو نه منع ده، له هغه جملي نه دابن عمر عنهما رضي الله حديث دي وايي چي پيغمبر ﷺ فرمايلي دي: «لا تُسَافِرُ الْمَرْأَةُ ثَلاثَةَ أَيَّامٍ إِلاَّ مَعَ ذِي مَحْرَمٍ»[2].

ترجمه: ښځه دي ددريو ورځو سفر بيله محرم نه نکوي. او

---

(۱) إغاثة اللهفان ۱/۲۶۴، ۲۴۸، ۲۴۲-۲۶۵.

(۲) بخاري او مسلم روايت کړی دی.

له ابو سعيد الخدري عنه رضي الله نه روايت دی چي پيغمبر ﷺ منع کړيده چي ښځه د دوو ورځو او دوو شپو په مسافه دخپل ميړه يا محرم نه بغير سفر وکړي، او ابو هريرة له پيغمبر ﷺ نه روايت کوي چي فرمايلي يي دي: «لاَ يَحِلُّ لامْرَأَةٍ تُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ تُسَافِرُ مَسِيرَةَ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ إلاّ مَعَ ذِي مَحْرَمٍ عَلَيْهَا»[۱].

ترجمه: کومه ښځه چي په الله او دقيامت په ورځ ايمان لري ددريو شپو او ورځو په اندازه سفر ورته روا ندی، مګر دا چي محرم به په سفر کي ورسره وي.

او په پورتني احاديثو کي ددريو، او دوو، اويوه شپه او ورځ مسافي نه مقصد هغه مسافه ده کومه چي دهغه وخت دنقليه وسائلو په واسطه په پښو او يا سپرلۍ (بودګانو) سره وهل کيده، او داحاديثو اختلاف چي دمسافي په تعين کي په دريو او دوو او يوه شپه او ورځ سره او له دي نه هم کم- راغلی دهغه وجه ښکه چي علماوو ويلي دي داده: چي له هغه ځخه مقصد مطلقاً سفر دی، نو کومي مسافي ته چي سفر ويل کيږي ښځه بيله محرمه دهغي مسافي تللو نه منع ده.

---

(۱) بخاري او مسلم روايت کړی دی.

امام نووي وايي: نو خلاصه دا شوه: چې هر هغه تګ ته چې سفر وويلې شي، نو ښځه بيله ميړه او يا محرم نه له هغه نه منع ده، که دا تګ ددريو ورځو په اندازه وي، او يا دوو ورځو، او يا يوه ورځ، او يا يو رباط وي او يا په بله اندازه وي، ځکه دابن عباس روايت مطلق راغلى دى، او هغه دمسلم داخيرني رواياتو نه دى چې وايي: «لا تسافر امرأة إلا مع ذي محرم» ترجمه: ښځه به بيله محرم نه سفر نکوي. او دا هر هغه څه په بر کې نيسي کوم چې دسفر اطلاق باندې کيږي، والله اعلم[1].

اما هغو کسانو چې فتوى يې ورکړيده چې ښځه کولاى دښځو ديوې ډلې سره دفرضي حج سفر وکړي، نو دا فتوى دسنت خلاف ده، امام خطابي وايي: پيغمبر ﷺ ښځه منع کړيده چې بيله محرم سړي نه سفر وکړي، نو ښځې ته دحج لپاره دسفر کولو اجازه ورکول بيله هغه شرط نه چې پيغمبر ﷺ ايښى دى، دسنت خلاف خبره ده، نو که چيري دښځې وتل بيله محرم نه ګناه وي، نو بيا حج ورباندې لازمي ندى، او هغه

(۱) شرح صحيح مسلم للنووي ۱۰۳/۹.

داسي عبادت دی چي نتيجه او عاقبت به يي ګناه وي[(۱)].

زه وايم: دغو کسانو دښځي لپاره بيله محرم نه عامه اجازه نده ورکړي، بلکه دا يي يوازي دفرضي حج لپاره ورکړيده او بس.

امام نووي وايي: وښځي ته بيله محرم نه دعبادت، تجارت، زيارت او نورو شيانو لپاره سفر کول روا ندي[(۲)].

نو کوم کسان چي په دي زمانه کي دښځي بيله محرم نه په هر نوع سفر اجازه ورکولو کي سهل انګاري کوي، دهغوی قول معتبر ندی، او هيڅ معتبر عالم ورسره پدي کي موافق ندی.

او دا چي وايي: مَحرَم ښځه په طياره کي سپَرَوي، او بيا يي بل محرم په هغه بل وطن کي چي دا ورته سفر کوي، استبقالوي، او طياره -ددوی په ګمان- دډيرو نارينه او ښځينه سورلَيو په وجه داطمينان او امن ځای دی.

نو موږ په جواب کي ورته وايو: هيڅکله داسي نده، بلکه طياره نسبت بل ځای ته دلوی خطر ځای دی، ځکه په هغه کي سورلي ټول سره ګډي وي، بلکه کيدای شي چي سړی دښځي

(۱) معالم السنن مع التهذيب لابن القيم ۲/۲۷۶-۲۷۷.
(۲) المجموع ۸/۲۴۹.

څنګ ته کښيني، او کيداى شي طياري ته څه داسي مشکل پيښ شي چي له خپل مسير نه يي وګرځوي او بل ميدان ته لاړه شي، نو هلته به داسي څوك نه وي چي ددي ښځي استقبال وکړي، نو له خطر سره به مخامخ وي، او دښځي به څه حال وي پداسي يو ښار کي چي نه پکښي بلده وي، او نه ورسره محرم وي؟

۴- او دفرجونو دساتلو له اسبابو نه بل دښځي او سړي په مينځ کي بيله محرمه نه ديوازي کيدلو منع کول دي، پيغمبر ﷺ فرمايي: «مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ فَلا يَخْلُوَنَّ بِامْرَأَةٍ لَيْسَ مَعَهَا ذُو مَحْرَمٍ مِنْهَا، فَإِنَّ ثَالِثَهُمَا الشَّيْطَانُ».

ترجمه: څوك چي په الله او دقيامت په ورځ ايمان لري، دښځي سره دي بيله محرم نه خلوت نه کوي، ځکه ددوى دوو (ښځي او سړي) دريم کس به شيطان وي. او له عامر بن ربيعه عنه رضي الله نه روايت دى چي پيغمبر ﷺ فرمايي: «أَلاَ لاَ يَخْلُوَنَّ رَجُلٌ بِامْرَأَةٍ لا تَحِلُّ لَهُ، فَإِنَّ ثَالِثَهُمَا الشَّيْطَانُ، إلا مَحْرَمٍ».

ترجمه: با خبره اوسى، چي يو سړى به له يوي ښځي سره خلوت نکوي، (دا) ورته روا ندي، ځکه چي دريم کس به

شيطان وي، مګر دا چي محرم ورسره وي. مجد په (المنتقى) کي وايي: دا دوه حديثه احمد روايت کړي دي، او معنا يي مخکي دابن عباس په متفق عليه حديث کي ذکر شوه.

امام شوکاني وايي: او له بيګانه ښځي سره يو ځاى خلوت کول په اجماع سره حرام دي، لکه څنګه چي حافظ (ابن حجر) په (فتح الباري) کي راوړي دي، او دحراموالى علت لکه څنګه چي په حديث کي راغلي دي دادي چي ددوى سره دريم کس شيطان دى، او دشيطان موجوديت دوى وګناه ته رابولي، اما که محرم وي نو خلوت کول دبيګانه ښځي سره جائز دى، ځکه دګناه او جرم واقع کيدل دهغه په حضور کي ناممکنه ده[۱].

او بعضي ښځي او ددوى اولياء (دواك خاوندان) په بعضي انواع دخلوتونو کي سهل انګاري کوي، او هغه په لاندي ډول دي:

الف- دښځي خلوت دميړه له خپلوانو سره، او هغه ته مخ لوڅول، او دا خلوت له نورو نه زيات خطرناکه خلوت دى، پيغمبر ﷺ فرمايي: «إِيَّاكُمْ وَالدُّخُولَ عَلَى النِّسَاءِ»، فَقَالَ رَجُلٌ

(۱) نيل الاوطار ۶/ ۱۲۰.

مِـــنْ الأَنْصَـــارِ: يَـــا رَسُولَ اللَّهِ أَفَرَأَيْتَ الْحَمْوَ؟ قَالَ: «الْحَمْوُ الْمَوْتُ»[١].

تـــرجمه: د ښځو سره دخلوت کولو نه ډډه وکړی، نو له انصارو نه يوه سړي وويل: ای رسول الله ايا دميړه ورور هم؟ ويــي فــرمايل: دمــيړه ورور (لــيور) د مــرګ (پــه شــان) دی. او (الحمــو) پــه حديــث کــي دمــيړه ورور تــه وايــي، يعنــي ګواکــي پيغمبر ﷺ دا بد وګڼل چي له هغه سره (ښځه) خلوت وکړي.

حافظ ابن حجر وايي: نووي ويلي دي: دلُغت علماوو پدي خبره اتفاق کړی دی چي (احماء) دميړه خپلوانو ته وايي، لکه دهغه پلار، تره، ورور، وراره، دتره زوی، او نور، او همدارنګه وايي: دهغه نه مقصد په حديث کي دميړه خپلوان دي، ما سوا دهغه له پلرونو او زامنو نه، ځکه هغوی يي دښځي لپاره محرم بلل کيږي او خلوت ورسره روا دی، او خلوت ته يي دمرګ نسبت نه کيږي.. وايي: او عادتاً خلك پدي باره کي دبي باکی نه کار اخلي او ورور دخپل ورور دښځي (ورنداري) سره خلوت کوي، نو ځکه يي له مرګ سره مشابهت ورکړ، او ځکه خو

(١) احمد، بخاري، او ترمذي روايت کړی دی، او ترمذي صحيح ګڼلی دی.

ځني اجتناب کول غوره دي (۱).

شوکاني وايي: د پيغمبر ﷺ دا قول: «الْحَمْوُ الْمَوْتُ» معنا داده: چي له نورو نه بايد زيات له هغه نه ويره وي (۲).

نو ای مسلماني خوري له الله نه وويريږه، او پدي کار کي بي باکی ونکړي، که څه هم خلکو پدي باره کي له بي باکی نه کار اخيستی دی، ځکه اعتبار دشريعت حکم ته دی نه دخلکو رسم ورواج ته.

ب- بعضي ښځي او دهغوی دواك خاوندان (اولياء) په موټر کي يوازي دنامحرم موټروان سره سپريدلو کي بي باکي کوي، پداسي حال کي چي دا ناروا خلوت دی.

شيخ محمد بن ابراهيم آل الشيخ (په خپل وخت کي دسعودي عربستان مفتي رحمت الله عليه وايي: او اوس پدي کي څه شك نشته چي دبيگانه ښځي يوازي او بيله محرم نه سپريدل له موټروان سره يو ښکاره ناروا کار دی، او په هغه کي ډير فسادونه وجود لري چي بايد ساده ونه بلل شي، برابره ده که ښځه کورنی پټ خولي وي، او که بهر راوتونکي او دنارينه

(۱) فتح الباري ۳۳۱/۹.
(۲) نيل الاوطار ۱۲۲/۶.

وو سره خبري کونکي وي، او کوم سړی چي دخپلو ښځو لپاره داسي کار خوښوي نو هغه دضعيف ايمان او کمزوري نارينتوب خاوند دی، چي په خپل ناموس باندي بي غيرته دی، او پيغمبر ﷺ فرمايي: «أَلاَ لاَ يَخْلُوَنَّ رَجُلٌ بِامْرَأَةٍ لا تَحِلُّ لَهُ، فَإِنَّ ثَالِثَهُمَا الشَّيْطَانُ».

ترجمه: با خبره اوسی، چي يو سړی به له يوي ښځي سره خلوت نکوي، (هغه) ورته روا نده، ځکه چي دريم کس به شيطان وي. او په موټر کي دموټروان سره يو ځای سپريدل، له هغه خلوت نه خطرناك دی کوم چي په کور کي او يا بل ځای کي وي، ځکه په موټر کي هغه کولای شي چي په داخل دښار او بهر له ښار نه هر ځای ته وغواړي يوړلی شي که ښځه راضي وي که نه وي، چي لدي نه ډير لوی فسادونه را پيداکيدلای شي کوم چي په عادي خلوت کي دهغه توقع نشته[1].

او هغه کس چي خلوت په هغه سره روا کيږي بايد لوی او بالغ وي، او دماشوم موجوديت کافي ندی، او دا چي بعضي ښځي گمان کوي چي که ماشوم له ځان سره ملگری کي نو

---

(۱) شرح صحيح مسلم ۱۰۹/۹.

خلوت به ورسره روا شي، دا غلط ګمان دی.

امام نووي وايي: اما که چيري يو بيګانه سړی له بيګانه ښځي سره خلوت وکړي، و دريم سړی ورسره نه وي، نو دا خلوت دعلماوو په اتفاق سره حرام دی، او همدارنګه که ددوی سره داسي څوك وي چي دماشومتوب په وجه حيا نه ورنه کيږي، نو دا خلوت روا ندی[1].

ج- بعضي ښځي او دهغوی دواك خاوندان (اولياء) دډاکټر سره دښځي دخلوت کولو په باره کي بيباکي کوي، پدي دليل چي ښځه وعلاج ته ضرورت لري، او دا ډير لوی ناروا کار دی، او خطر يي ډير لوی دی، چي بايد دهغه په باره له سکوت نه کار وانه خيستل شي.

شيخ محمد بن ابراهيم رحمت الله عليه وايي: په هر حال، دبيګانه ښځي سره خلوت کول شرعاً حرام دی، که څه هم دهغه ډاکټر سره وي چي دښځي علاج کوي، نظر پدي حديث: «لاَ يَخْلُوَنَّ رَجُلٌ بِامْرَأَةٍ لا تَحِلُّ لَهُ، فَإِنَّ ثَالِثَهُمَا الشَّيْطَانُ».

ترجمه: يو سړی به له يوي ښځي سره خلوت نکوي، (هغه

---

(۱) مجموع الفتاوی ۱۰/۵۲.

ورتـه روا نـده، ځکـه چـي دريم کس به يي شيطان وي. نو ديو چا موجوديت له ښځـي سره حتمـي دی، کـه مـيړه وي او کـه يـي بل نارینه محرم وي، کـه چـيري ممکـن نـه وي نـو بـايد دخپلوانو نه يـي يـوه بلـه ښځـه ورسره وي، او که له تيرو کسانو نه هيڅوك نه وي، او مـرض خطرناکه وي، او وروسـته کـول يي ممکن نه وي، نـو کـم تر کمه يوه نرسه خو بايد چي موجوده وي، تر څو دممنوع او حرام خلوت نه مخنیوی وشي[1].

او همدارنګـه ډاکتـر تـه روا نـدي چـي دبـیګانه ښځـي سـره خلوت وکـړي، کـه څه هـم دا ښځـه ډاکتره او ملګري يي وي، او يـا نرسـه وي، او و ړانـده معلم او دده پـه شـان بـل چـا تـه روا ندي چـي دشـاګردي سره خلـوت وکـړي، او پـه طياره کي ومیلمه پالـه ښځـي تـه روا نـدي دبیګانه سـړي سره خلوت وکـړي، او خلـګ دناچلـه تمدن پـه نامـه او دکفـارو نـه دتقلـيد پـه وجه، او وشرعي احکـامو تـه دنـه اهميت ورکولو په وجه، پدي کارو کي دبیباکـۍ نه کار اخلي، فلا حول ولا قوة إلا بالله العلي العظيم.

او وسـړي تـه روا نـدي چـي دکـور دخادمـي او مـزدوري سـره خلـوت وکـړي، او نه به دکور خاونده دخادم او مزدور سره خلوت

(۱) مجموع الفتاوی ۱۳/۱۰.

کوي. دخادمانو نارينه وو او ښځو مشکل يو ډير خطرناکه مشکل دی چي ډير خلك پدي زمانه کي پري مبتلا شوي دي، پدي وجه چي ښځي په تعليم او له کور نه بهر کارونو باندي بوختي شوي دي، چي پر مسلمانانو سړو او ښځو چي د دي کار نه په کلکه ډډه وکړي، او داحتياطي تدابيرو نه پدي باره کار واخلي، او دخلکو دبدو او ناوړو عادتونو سره سم لاړ نشي.

اتيرونی مسئله:

ښځي ته ناروا دی چي دبيگانه سړي سره مصافحه[1] وکړي.

شيخ عبد العزيز بن عبد الله بن باز رحمت الله عليه وايي: دبيگانه ښځو سره مصافحه مطلقاً حرامه ده، ځوانانـي وي او که زړې وي، او که مصافحه کونکی ځوان وي او که سپين ږږی وي، ځکه پدي کي ودواړو ته دفتني خطر دی، او له پيغمبر ﷺ نه روايت چي فرمايي: «إِنِّي لا أُصَافِحُ النِّسَاءَ».

ترجمه: زه له ښځو سره مصافحه نکوم. او عائشه رضی الله عنها وايي: د پيغمبر ﷺ لاس قطعاً دښځي له لاس سره

(۱) مصافحه: دلاس سترې مشي کول.(ژباړن)

تماس ندی کړی، او دهغوی سره يوازي په خبرو بيعت کاوه. او فرق نلري چي دمصافحي په وخت کي يي لاس په څه پټ کړی وي او که نه وي، ځکه يو دعامو دلائلو په خاطر، او بل پدي کي دفتني داسبابو مخنيوی دی[1].

شيخ محمد الامين الشنقيطي رحمت الله عليه په خپل تفسير کي وايي: يوه شه چي بيګانه سړي ته دبيګانه ښځي سره مصافحه کول روا نده، او ناروا ده چي دسړي دبدن کومه حصه دښځي دبدن دکومي حصي سره تماس وکړي، او دليل يي دادی:

اول: پيغمبر ﷺ فرمايلي دي: «إِنِّي لا أُصَافِحُ النِّسَاءَ».

ترجمه: زه له ښځو سره مصافحه نکوم. او الله ﷻ فرمايي: ﴿لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ﴾ [د الاحزاب سورت: ۲۱ آيت].

ترجمه: په تحقيق سره چي د پيغمبر ﷺ (په کردار او افعالو کي) ستاسو لپاره غوره پيروي ده. نو بايد د پيغمبر ﷺ

(۱) الفتاوی، دمؤسسة الدعوة الإسلامية الصحفية چاپ ۱۸۵/۱.

دسنت پیروي وکړو او دښځو سره مصافحه ونکړو، او دحج په سورت کي مو ونارینه وو ته داحرام په وخت او نورو وختونو کي مطلقاً دژړ لباس اغوستلو دحرام والي په بحث کي دنومړي حدیث ذکر وکړی، او همدارنګه داحزابو دسورت دحجاب په ایت کي، او دا چي پیغمبر ﷺ دبیعت په وخت کي دښځو سره مصافحه نکول واضح دلیل دی ددي خبري چي سړی باید دښځي سره مصافحه ونکړي، او نه ښایي چي دده دبدن کومه حصه دهغي دبدن دکومي حصي سره تماس وکړي، ځکه له ټولو نه دبدن سپك تماس مصافحه ده، نو چي له هغه نه پیغمبر ﷺ پداسي وخت کي ډډه وکړه چي هغه ضرور وه او دبیعت اخیستلو وخت وو، نو پدي یي دلالت وکړ چي هغه ناروا ده، او هیچا ته د پیغمبر ﷺ مخالفت روا ندی، ځکه هغه دخپل امت لپاره په خپلو اقوالو، افعالو او تقریراتو[1] سره دشریعت بیان کونکی دی.

دوهم: کوم چي مونږ مخکي ذکر کړل چي ښځه ټوله

---

(۱) تقریر: دي ته وایي چي د پیغمبر ﷺ په مخکي کوم کار وشي او هغه له هغه نه منع ونکړي، نو دي ته تقریري سنت ویل کیږي.(ژباړن)

عـورت ده، پـر هغـي لازمـه ده چـي سـتر وکـړي، او دسـترګو پـه ساتلو ځکـه امر شـوي ده تـر څو پـه فتنه کي ونه لويږي، او پدي کـي شـك نشـته چـي ددوو بدنونـو تمـاس کـول نسـبت دسـترګو کـتلو تـه زيات شهوت راپاروي، او فتني ته انسان رابولي، او هر انصاف داره سړي ته ددي خبري صحت معلوم دی.

دريـم: دا دبـيګانه ښځـي نـه دخونـد اخيسـتلو ذريعـه ده، ځکـه چي دالله څخـه ويـره او تقوی پـه نن زمانـه کي ډيره کمه ده، او امانـتداري نشـته، او دمشـکوکو کـارونو دکولـو څـوك پـروا نلري، او مونږ پـه وارو وارو اوريدلـي دي چي بعضـي عوام خلك دخپلـي ښځـي خور (خوښينـه يا خينـه) پـه خوله مچوي، او هغوی دا مچـول ـچـي پـه اجمـاع سـره حـرام دي- سـلام بولـي، او ورتـه وايـي: سـلام پـري واچـوه، او مقصـد يـي دا وي: چـي مچ يـي کـړه. نـو کـوم حق چـي پـه هغـه کـي هـيڅ شـك نشـته دادی: چـي لـه ټولو فتـنو، او مشـکوکو کارونـو، او دهغـه داسبابو نـه ليري والی پکـار دی، او لـه لويـو فتـنو نـه دنارينـه لخـوا دبـيګانه ښځـي دبـدن يوه حصـه مسـه کـول دي، او کـوم شی چـي دحرام کار سبب ګرځـي لـه هغـه نـه مخنيوی فـرض دی[1].

(۱) اضواء البيان ۶/۶۰۲-۶۰۳.

او په اخير کې:

اى مسلمانو نارينه وو او ښځو تاسو ته د الله ﷻ هغه وصيت او توصيه پيادوم چي فرمايي: ﴿قُل لِّلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَزْكَى لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ ۞ وَقُل لِّلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلاَ يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلاَّ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَى جُيُوبِهِنَّ وَلاَ يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلاَّ لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ آبَاء بُعُولَتِهِنَّ أَوْ أَبْنَائِهِنَّ أَوْ أَبْنَاء بُعُولَتِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي أَخَوَاتِهِنَّ أَوْ نِسَائِهِنَّ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ أَوِ التَّابِعِينَ غَيْرِ أُوْلِي الإِرْبَةِ مِنَ الرِّجَالِ أَوِ الطِّفْلِ الَّذِينَ لَمْ يَظْهَرُوا عَلَى عَوْرَاتِ النِّسَاء وَلاَ يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِن زِينَتِهِنَّ وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾ [د النور سورت: ۳۰-۳۱ آيتونه].

ترجمه: (اى پيغمبره) ووايه مومنانو ته چي پټي کړي سترګي خپلي (له ناروا کتلو نه) او وساتي فرجونه (شرمګاوي) خپل (له حرامو نه)، دا (کار) دوى لره ډير پاکيزه (او ګټور) دى، الله ډير

ښـه خبر دی پـه هغـه څه چي دوی يي کوي، او (ای پيغبره) ووايه مومنو ښځو ته چي پټي کړي سترګي خپلي (له ناروا کتلو نه) او وساتي فـرجونه (شـرمګاوي) خـپل (لـه حـرامو نـه)، او ښکـاره نکړي ښايست خپل (او ځاي دسينګار)، مګـر هغـه څه (زينت) چـي ښکاريږي له هغـه نـه (دکار او کسب په وخت کي)، او وادي چـوي پوړنـي خـپل پـر خـپلو ګـريوانونو بـاندي، او نـدي ښکـاره کـوي (باطنـي) زينت خپل، مګر خپلو ميړونو ته، يا خپلو پلرونو تـه، يـا دميړونو پلرونو ته، يا خپلو ځامنو ته، يا دميړونو ځامنو تـه، يـا خـپلو ورونړو تـه، يـا دورونړو ځامنو ته، يا دخويندو ځامنو تـه، يـا خـپلو ښځـو تـه، يـا هغـو (مريانو) ته چي ددوی لاسونه يي مالکـان دي، يـا هغه تابع نارينه (لکه طفيلي کسان او داسي نور ساده نارينه) چـي دشـهوت خـاوندان نـه وي، يـا هغه هلکان چي دښځـو پـه اسرارو نـه وي خبر (او دهغـوی شرمګاوي يـي نـه وي ليدلـي)، او نـه دي وهي پښـي خپلي (په ځمکه) تر څو معلوم شي هغـه زينـت چـي دوی يـي پټـوي، او ټول الله ﷻ ته توبه وکړی ای مومنانو، تر څو کاميابه او خوشبخته شی.

والحمـــد لله رب العالمين، وصلى الله على نبينا محمد، وآله وصحبه وسلم.

دهغو کلماتو لست چې په ترجمه کې راغلي، او دلهجې داختلاف په صورت کې دهغه مرادفې معناګانې

کلمه	معنی
اړ	محتاج
اړخونه	برخې، قسمتونه
اړه	باره کې
استحاضه	کومه وينه چې دښځې له فرج نه دمريضی په وجه وځي، نه دمياشتني عادت په وجه
اطاعت	پيروي، تابعداري
انحرافات	کاږه او ناروا کارونه
انجلۍ	جنۍ، جنکۍ
اوصاف	صفتونه
اونۍ	هفته
بالغه شي	مړانه يې ووهي، ځوانۍ ته ورسيږي
بام	چت
بوقره،	څادري، چيل
بوکونه	ګوپان

معنی	کلمه
سهل انګاري، بې پروايي	بې باکي
مختلفو	بيلابيلو
ولاړيږي، پورته کيږي	پاريږي
پخلنه، پخوَل	پخلی
غوږ	پړي
تپوس، سوال	پوښتنه
دباندي، بيرون	بهر
ځوانه جينۍ	پيغله
کاکا، اکا	تره
جامعه، مجتمع، معاشره	ټولنه
قدرت، وسعه	توان
کانتېه کول، په جارو سره ځای پاکول	جارو کول
کالي، کپړې	جامې
جدا، بېل	جلا
دښځي سره يوځای کيدل، کوروالی	جماع
تهداب، بنياد، اساس، بنسټ	جوړښت
ځواب	جواب

معنی	کلمه
چتکتیا، ژر	چټکي
کمڅي، کوڅي، چونتي	چوتي
چیرته	چیري
هغه ښځه چي په ګیډه کي ماشوم لري، امیدواره	حامله ښځه
خاص	ځانګړي
کومه وینه چي له ښځي ته هره میاشت وځي، جامي راتلل	حیض
مزدوره ښځه	خادمه
اوچتیدل، اوچتیږي، بره تلل	ختل، خیژي
په چاړه سره دوېښتانو لیري کول، کلول	خریل
دچنبلو شیان	څنباك
کولاویدل، پرانستل	خلاصیدل
خلق، خلك	خلګ
ساتلی، محفوظ	خوندي
نس	خیټه
ور	دروازه
چمبه، دریاګی	دریه

کلمه	معنی
دستکلي	دسماغو، لاسکله، لاس پيڅلي، دستاني
ډګرونه	ميدانونه
رابولي	دعوت کوي، راغواړي
رودل	دماشوم له خپلي مور شودي ځبښل
ږمونځ	ږومونځ، منګځ، ګومنځ
ږمونځول	دويښتانو سمول، ګومنځول
ژغورل	ساتل، حافظت کول
سپين ږيری	بوډا
سربيره پر دی	علاوه لدي نه
سستم	نظام، بنياد
سندري	اوازونه، غزلي، ګاني
سينګار	ډول، ښايست، ښکلا، فيشن
ښايست	ښکلا
شودي	پې
شيان	شيونه، څيزونه
صاع	يو کيلو يا نيم کيلو (تصحيح شي)
طياره	هوايي جهاز، الوتکه

کلمه	معنی
عذر	معذرت
عکس	تصویر، فوټو
فکر	سوچ
قول	نظر، رایه، وینا
کجاوه	جوپان، ډولۍ، ډولکۍ
ګډوډ	نامنظم، خراب تراب
ګاڼه	زیور، سره او سپین زر
ګنو	شمیرو
کم نه کمه	لااقل
کَوټۍ	چونټۍ
کورنۍ	کهول، فامیل، خاندان
کوروالي	جماع، ښځي سره یوځای کیدل، همبستري
لارښوونه	لارښودنه، رهنمایي
لامبل	لمبیدل، غسل کول
نارینه	نران، سړي
لنګیدل	دماشوم پیدا کیدل، لنګون
لونې	لور ګاني

کلمه	معنی
ليچي	موټي، څنګلي
ماشوم	بچي، کوچني
منفعت	ګټه
موټر	ګاډی
موبنل	مزل
نارينه	نر، سړی
نازك	مېين، نري
ناوړه	بد، بدکاره
نجلۍ	جينۍ، جنکۍ
نښرول	تيتول، خپرول، خورول
نښي	علائم، علامي، نښاني
نفاس	کومه وينه چي داولاد پيداکيدلو نه وروسته راشي، څلويښتي
نومړی	مذکور
نيکر، نيکرونه	چوټه، چوټي، چوټي
نيکه	دمور پلار او يا دپلار پلار
همدارنګه	دغه شان

معنی	کلمه
کوچنۍ	واړه
په نکاح کول	واده
خلې	وار
دوروړ زوی	وراره
يره، ډار	ويره
يريدل، ډاريدل	ويريدل
وريښتان، ويښته	ويښتان

د موضوعاتو فهرست

سريزه ۳
لومړی فصل: عمومي احکام ۶
۱- داسلام نه مخکي دوره کي دښځې مقام: ۶
۲- -دښځې مقام په اسلام کي: ۸
۳--داسلام دښمنان او دهغوی لاس پوڅي غواړی چي په اوس عصر کي له ښځې نه دهغې کرامت او حقوق واخلي: ۱۲
۴- مونږ له کور نه بهر دښځې دکار کولو مخالف نه يو که چيري دلاندنيو شرايطو سره برابر وي: ۱۴
دوهم فصل: دښځې جسمي زينت پوري مربوط احکام ۱۶
۱- [د فطري سنتونو احکام]: ۱۶
۲- دښځې دسر او وريځو دوېښتانو، او نکريزو، او دوېښتانو درنګولو احکام: ۱۷
دريم فصل: دحيض، استحاضې، او نفاس احکام........... ۳۰
اول: حيض: ۳۰
مسأله: د«صُفره» او «کُدره» حکم: ۳۶

بله مسأله: ۳۷
يوه مهمه پاملرنه: ۳۹
دوهم: استحاضه: ۴۱
دريم: نفاس: ۴۷
څلورم فصل: دجامو او حجاب احكام ۵۸
اول: دمسلماني ښځي دشرعي جامو (لباس) كيفيت: ۵۸
دوهم: دپردې (حجاب) معنا، دلائل، او فايدې: ۶۲
پنځم فصل: دښځي دلمانځه احكام: ۶۷
شپږم فصل: دښځو دجنازې احكام: ۸۷
اووم فصل: دښځو دروژې احكام ۹۵
روژه په كومو كسانو فرض ده؟ ۹۶
۱- حيض او نفاس: ۹۸
يو څو پاملرني: ۱۰۱
اتم فصل: دښځي دحج او عمرې احكام: ۱۰۴
پاملرنه: ۱۲۷
نهم فصل: دمشترك ژوند او دنكاح دعقد ختمولو
مربوط احكام ۱۳۷

دښځي په واده کي دهغي نظر اخیستل:.................... ۱۴۴
دښځي په نکاح ورکولو کي دولي شرط والی او دهغه حکمت: ۱۴۹
په واده کي داعلان لپاره دښځو دریځ وهل: ۱۵۰
پر ښځي دمیړه اطاعت کول فرض، او نافرمانی کول حرام دي: ۱۵۲
دنکاح دعقد دختمیدلو وروسته احکام:.................... ۱۶۱
عدت څلور قسمه دي: ۱۶۲
کوم شیان چي عدت والا ښځي ته حرام دي:................ ۱۶۴
۱- دهغي دغوښتولو حکم:.............................. ۱۶۴
دوې مسالې:.. ۱۶۷
۲- کومه ښځه چي میړه یي وفات شوی وي په هغې باندي په عدت کي پنځه شیان حرام دي چي (حداد) ورته وایي: ۱۷۰
لسم فصل: دهغو احکامو بیان چي په هغي سره دښځي عزت او عفت خوندي کیږي:............................ ۱۷۳
اخیرنی مساله: ۱۹۰

او په اخير کي: ۱۹۴
دهغـو کلمـاتو لسـت چـي پـه تـرجمه کـي راغلـي، او دلهجـي داخـتلاف پـه صـورت کـي دهغـه مرادفـي معناګاني.. ۱۹۶
دموضوعاتو فهرست.. ۲۰۳

إدارة أوقاف
صالح عبدالعزيز الراج

تنبيهات على أحكام تختص بالمؤمنات

تأليف

د. صالح بن فوزان الفوزان

ترجمة

عبد النافع زلالي

باللغة البشتو

طبع على نفقة
إدارة أوقاف صالح عبدالعزيز الراجحي
غفر الله له ولوالديه ولذريته ولجميع المسلمين

مطبعة دار طيبة - الرياض - ت: ٤٢٨٣٨٤٠

GIFT NOT FOR SALE